

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

4-6 YAŞ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN MAHREMİYET FARKINDALIĞI İLE
EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge KORKMAZ

Malatya- 2025

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

4-6 YAŞ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN MAHREMİYET FARKINDALIĞI İLE
EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge KORKMAZ

Danışman: Prof. Dr. Serpil PEKDOĞAN

Malatya- 2025

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-142
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	

**İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

**4-6 YAŞ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN MAHREMİYET FARKINDALIĞI İLE
EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. SERPİL PEKDOĞAN

HAZIRLAYAN
ÖZGE KORKMAZ

Jürimiz tarafından 04/07/2027 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği** ile başarılı bulunarak Temel Eğitim Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmza

1.Prof. Dr. Serpil PEKDOĞAN

.....

2.Prof. Dr. Mehmet KANAK

.....

3.Prof. Dr. Ayşegül KESKİNKILIÇ

.....

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20... tarih ve 20.../..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

.....

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Serpil PEKDOĞAN'ın danışmalığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım 4-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Mahremiyet Farkındalığı ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakça yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Özge KORKMAZ

ÖNSÖZ

Lisans eğitimim boyunca kendisinden birden fazla ders alıp çok şey öğrendiğim, yüksek lisans eğitimimde de öğrencisi olabilme şansına sahip olduğum güler yüzünü eksik etmeden bu süreçte karşılaştığım tüm zorluklarda bana yol gösteren, ihtiyaç duyduğum her anda yardımını esirgemeyen ve zorlu sürecimi kolaylaştıran saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Serpil PEKDOĞAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ortaya koyduğum başarılarımın tümünde en çok emeği olan, hayatımın her anında beni destekleyip her zorlu yolumda bana ışık olan çok sevdiğin annem Neşe Sıdika KORKMAZ ve babam Yaşar KORKMAZ'a çok teşekkür ederim. Her zorlu anımda beni aydınlığa çıkaran her süreçte desteğini ve yardımını esirgemeyen ablam Gözde KILAVUZ'a da çok teşekkür ederim.

ÖZET

4-6 YAŞ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN MAHREMİYET FARKINDALIĞI İLE EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

KORKMAZ, Özge

Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Serpil PEKDOĞAN

xv+87

Haziran, 2025

Erken çocukluk dönemi bireyin kişilik gelişimi, sosyal becerileri ve değer yargılarının büyük bir oranda şekillendiği kritik bir dönemdir. Bu dönemde çocukların sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmeleri ve topluma kazandırılmaları için ebeveyn tutumları büyük bir rol oynamaktadır. Özellikle mahremiyet eğitimi, çocuğun duygusal ve bedensel sınırlarının farkına varması, kendisi dışarıdan gelebilecek tehlikeli durumlara karşı koruma becerilerinin gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda, ebeveynlerin mahremiyet farkındalığı düzeylerinin, sergiledikleri ebeveynlik tutumlarıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı 4-6 yaş aralığında çocuğa sahip ebeveynlerin mahremiyet farkındalıkları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini 2024-2025 eğitim öğretim yılında Malatya ilinin Battalgazi ilçesinde bulunan 6 anaokulunda eğitimine devam eden 193 çocuğun anneleri oluşturmuştur. Araştırmada katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin verileri toplayabilmek adına “ Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Ebeveynlerin istedik ve istenmedik anne baba tutumlarını ölçebilmek için Ogelman ve Özyürek tarafından geliştirilmiş olan “ Anne Baba Tutum Ölçekleri (4-12 Yaş), Annelerin mahremiyet eğitimi farkındalıklarını ölçebilmek için ise İşler ve Kanak tarafından geliştirilen “Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında annelerin mahremiyet farkındalığı ve sergiledikleri ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir

ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. okul öncesi eğitim döneminde olan çocuklara sahip annelerin mahremiyet farkındalık ve istendik anne baba tutum düzeyinin yüksek olduğu, istenmeyen anne baba tutum düzeyinin de çok düşük olduğu sonucuna ulaşılmış olup annelerin ortaya koydukları ebeveyn tutumları ve mahremiyet farkındalık düzeyleri üzerinde çocukların cinsiyet, okul öncesi eğitime devam etme süreleri gibi demografik değişkenlerin ebeveyn tutumları ve mahremiyet farkındalık düzeyi üzerinde anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiş yalnızca çocuğun yaşının annelerin istendik anne baba tutumu üzerinde bir miktar etki ettiği saptanmış, çoğun kardeş sayısına göre kardeş sayısı arttıkça istenmeyen anne baba tutumunda bir miktar artış ve mahremiyet farkındalığı boyutlarında bir miktar azalmanın olduğu sonuçları elde edilmiştir. Araştırmada annelerin demografik özellikleri boyutunda ise annenin yaşı, çalışıp çalışmama durumunda istendik anne baba tutumu istenmedik anne baba tutumu ve mahremiyet farkındalığı boyutunda anlamlı bir farklılaşmaya ulaşılamamış bu duruma ek olarak annenin eğitim düzeyi arttıkça istendik anne baba tutumunda anlamlı bir farklılaşmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Mahremiyet, farkındalık, mahremiyet farkındalığı, ebeveyn tutumları, okul öncesi eğitim

ABSTRACT

EXMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PRIVACY AWARENESS AND PARENTAL ATTITUDES OF PARENTS WITH 4-6 YEAR OLD CHILDREN

KORKMAZ Özge

Advisor M.S., Inonu University, Institue of Educational Sciences
Preschool Teaching

Advisor: Prof. Dr. Serpil PEKDOĞAN

xv+87

June, 2025,

Early childhood is a critical period during which an individual's personality development, social skills, and value judgments are largely shaped. In this period, parental attitudes play a significant role in raising children as healthy individuals and integrating them into society. In particular, privacy education is of great importance for children to become aware of their emotional and physical boundaries and to develop the ability to protect themselves from potentially harmful situations. In this context, it is thought that parents' level of privacy awareness may be related to the parenting attitudes they exhibit. The aim of this study is to examine the relationship between the privacy awareness of parents who have children aged 4 to 6 and their parenting attitudes. The sample of the study consists of mothers of 193 children who attended six preschools located in the Battalgazi district of Malatya province during the 2024–2025 academic year. In order to collect data regarding participants' demographic characteristics, a "Demographic Information Form" was used. To assess desirable and undesirable parental attitudes, the "Parenting Attitude Scales (Ages 4–12)" developed by Ögelman and Özyürek was utilized. To measure mothers' awareness regarding privacy education, the "Privacy Education Awareness Scale" developed by İşler and Kanak was employed. The findings of the study revealed a significant relationship between mothers' privacy awareness and the parenting attitudes they demonstrated. It was determined that mothers of preschool-aged children had high levels of privacy awareness and desirable parenting attitudes, whereas their undesirable parenting attitudes were very low. Additionally, demographic variables such as the child's gender and the duration of preschool attendance did not result in a significant difference in

either parental attitudes or privacy awareness levels. However, it was found that the child's age had a slight effect on the mothers' desirable parenting attitudes. Moreover, as the number of siblings increased, there was a moderate increase in undesirable parenting attitudes and a slight decrease in privacy awareness levels. Regarding the demographic characteristics of the mothers, no significant differences were found in desirable or undesirable parenting attitudes and privacy awareness in relation to the mother's age or employment status. On the other hand, as the educational level of the mother increased, a significant increase in desirable parenting attitudes was observed.

Keywords: Privacy, awareness, privacy awareness, parental attitudes, preschool education

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM I.....	1
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi ve Alt Problemler	5
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Tanımlar	6
BÖLÜM II.....	7
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Mahremiyet.....	7
2.2. Mahremiyetin Boyutları	10
2.2.1. Fiziksel Mahremiyet.....	11
2.2.2. Sosyal Mahremiyet.....	11
2.2.3. Psikolojik Mahremiyet.....	12
2.2.4. Bilgisel Mahremiyet.....	12
2.3. Mahremiyet Hakkı.....	12
2.4. Mahremiyet Eğitimi.....	13
2.5. Mahremiyet Eğitiminde Temel İlkeler.....	16
2.5.1. Özel Alan Tanımlamasının Yapılması	16
2.5.2. “ Benim Bedenim” Düşüncesi.....	17
2.5.3. Banyo Ve Tuvalette Mahremiyet Farkındalığı.....	18
2.5.4. İzin Verirsem Kabul Edilirsin Düşüncesi.....	18
2.5.5. Mekân Mahremiyetinin Geliştirilmesi	18
2.5.6. Yatakların Ayrılması.....	19

2.5.7. Kıyafet Konusunda Dikkat Etme Bilincinin Geliştirilmesi.....	19
2.5.8. Ebeveynlerin Rol Model Olması.....	20
2.5.9. Mahremiyet Kavramıyla İlgili Çocuğun Sorularına Cevap Verme.....	20
2.5.10. İlgi Ve Şefkat Gösteriminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	21
2.5.11. Kitle İletişim Araçları Ve Sosyal Medya Kullanımı.....	21
2.5.12. İyi Ve Kötü Dokunuşun Çocuğa Öğretilmesi.....	22
2.6. Anne Baba Tutumlarının Kuramsal Temeli.....	22
2.6.1. Anne-Baba-Çocuk Arasındaki İlişki.....	23
2.6.2. Anne-Baba Tutumlarına Yönelik Öne Sürülen Modeller.....	23
2.6.2.1. Davranışçı Model.....	23
2.6.2.2. Psikodinamik Model.....	24
2.6.2.3. Adlerci Model.....	24
2.6.2.4. Baumrind'in Sınıflama Modeli.....	24
2.7. Anne Baba Tutumları.....	25
2.7.1. Demokratik Anne Baba Tutumu.....	26
2.7.2. Otoriter Anne Baba Tutumu.....	27
2.7.3. Aşırı Hoşgörölü Aile tutumu.....	28
2.7.4. Koruyucu Anne Baba Tutumları.....	28
2.7.5. İlgisiz ve Kayıtsız Anne Baba Tutumları.....	29
2.7.6. Tutarsız ve Dengesiz Anne-Baba Tutumu.....	29
2.8. Anne-Baba Tutumunu Etkileyen Değişkenler.....	30
2.8.1 Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi.....	30
2.8.2. Ebeveynlerin Sosyoekonomik Düzeyleri.....	30
2.8.3. Ebeveynlerin Çalışma Durumları.....	31
2.8.4. Çocuğun Cinsiyeti.....	31
2.9. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	31
2.9.1 Mahremiyet Eğitimi ve Farkındalığı ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	32
2.9.2 Mahremiyet Eğitimi ve Mahremiyet Farkındalığı ile İlgili Yapılan Uluslararası Çalışmalar.....	36
2.9.3 Anne Baba Tutumları ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	37
2.9.4 Anne Baba Tutumu ile İlgili uluslararası Yapılan Çalışmalar.....	41

BÖLÜM III.....	43
3. YÖNTEM.....	43
3.1. Araştırmanın Modeli.....	43
3.2. Evren ve Örneklem.....	43
3.3. Veri Toplama Araçları.....	45
3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması.....	46
3.5. Veri Analizi ve Elde Edilen Analizlerin Yorumlanması.....	46
BÖLÜM IV.....	49
4. BULGULAR VE YORUM.....	49
4.1. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırma.....	50
4.2. Çocukların Yaşlarına Göre Karşılaştırma.....	51
4.3. Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Karşılaştırma.....	52
4.4. Çocukların Okul Öncesine Devam Etme Sürelerine Göre Karşılaştırma.....	54
4.5. Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Karşılaştırma.....	55
4.6. Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırma.....	57
4.7. Ebeveynlerin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırma.....	58
BÖLÜM V.....	60
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
5.1. Tartışma ve Sonuçlar.....	60
5.2. Öneriler.....	68
5.2.1. Anneler İçin Öneriler.....	68
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	68
5.2.3. Eğitimcilere Yönelik Öneriler.....	69
KAYNAKLAR.....	70
EKLER.....	85
Ek 1. Anne Baba Tutum Ölçekleri (4-12 Yaş).....	85
Ek 2. Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği.....	86
Ek 3. Demografik Bilgi Formu.....	87

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğrencilerin ve ebeveynlerin bazı demografik özelliklerine göre dağılımları .	44
Tablo 2. İstendik Anne Baba Tutumu, İstenmeyen Anne Baba Tutumu ve Mahremiyet Farkındalığı puanlarına ilişkin normallik testi sonuçları.....	47
Tablo 3. Ölçekler için değerlendirme ölçütleri.....	48
Tablo 4. Annelerin istendik anne baba tutumları ile mahremiyet farkındalık düzeyleri.	49
Tablo 5. Annelerin istendik anne baba tutumu, istenmeyen anne baba tutumu ve mahremiyet farkındalığı puanları arasındaki ilişki (n = 282).....	49
Tablo 6. Katılımcıların istendik anne baba tutumları, istenmeyen anne baba tutumları ve mahremiyet farkındalığı puan ortalamalarının çocuklarının cinsiyetlerine göre karşılaştırılması	50
Tablo 7. Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların çocuk yaşına göre betimsel istatistikleri.....	51
Tablo 8. Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların çocuk yaşına göre ANOVA sonuçları.....	52
Tablo 9. Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların çocukların kardeş sayılarına göre betimsel istatistikleri	53
Tablo 10. Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların çocukların kardeş sayılarına göre ANOVA sonuçları.....	54
Tablo 11. Katılımcıların istendik anne baba tutumları, istenmeyen anne baba tutumları ve mahremiyet farkındalığı puan ortalamalarının okul öncesine devam sürelerine göre karşılaştırılması	55
Tablo 12. Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların annelerin yaşlarına göre betimsel istatistikleri.....	56
Tablo 53. Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların annelerin yaşlarına göre ANOVA sonuçları	56

Tablo 14. Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların annelerin eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri.....	57
Tablo 15. Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların annelerin yaşlarına göre ANOVA sonuçları	58
Tablo 16. Katılımcıların istendik anne baba tutumları, istenmeyen anne baba tutumları ve mahremiyet farkındalığı puan ortalamalarının anne çalışma durumlarına göre karşılaştırılması	59

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
MEFÖ	: Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Okul öncesi dönem çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren ilköğretime başladığı güne kadar olan dönemi kapsayan ve çocukların gelişim alanlarının birçoğunun büyük ölçüde tamamlandığı ‘’Erken Çocukluk Çağı’’ olarak adlandırılan dönemdir. (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002) Okul öncesi dönem; çocukların sosyal-duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişimlerinin en hızlı olduğu dönem olarak bilinmektedir. Çocuğun kendini geliştirebilmesi için de çocuğun içerisinde bulunduğu çevre ve ailenin etkisi oldukça önem arz etmektedir. Kritik dönem olarak adlandırılan bu dönemde de çocuklar içerisinde yaşadıkları toplumun değer ve kültürel özelliklerini kazanmaya başlamaktadırlar. (Yavuzer, 2016) Bu bağlamda birey gelişiminde erken yılların büyük bir önem arz ettiği ve çocuğun bu dönemde gelişimsel olarak doğru, tutarlı ve sağlıklı bir şekilde desteklenmesinin çocuğun ileriki yaşamlarında olumlu etkiler bıraktığı kabul edilmektedir.

Okul öncesi çağında çocuğu olan ebeveynler çocuğun gelişimi, belli başlı becerileri edinebilmesi, kişilik gelişiminin istenile yönde olması gibi birçok alanda en önemli kilit taşlarıdır. Bu dönemde ebeveynlerin çocuklara kazandırması gereken birçok hayati önem taşıyan kavramlar, öğretilmesi gereken davranışlar bulunmaktadır. Bu dönemde çocuk ilk olarak anne ve babasını kendisine rol model olarak kabul edip ebeveynlerinin gösterdiği davranışları içselleştirmektedir. Kritik dönem olarak adlandırılan bu dönemde ebeveynler tarafından öğretilmeyen ve ebeveynlerin kendilerinin göstermediği bazı davranış örüntülerini çocuğun daha sonra öğrenmesi oldukça güçtür. Bu yüzden bu dönemde ebeveynlerin de kendilerini geliştirmesi ve çocuklara kazandırılması gereken davranış örüntüleri ve kavramların neler olduğunu bilmesi ve buna göre bir aile ortamı oluşturması gerekmektedir. (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002).

Okul öncesi dönem çocuğuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarına kazandırılması istenen en önemli kavramlardan bir tanesi de mahremiyettir. Bu kavram sadece kelime anlamı olarak öğretilecek bir kavramdan çok daha fazlasıdır. Bu kapsamda ebeveynlerin hayatlarının her anında mahremiyet kavramına uygun yaşam

koşulları oluşturmaları gerekmektedir çünkü çocuklar kendilerine soyut olarak gelecek bu kavramı ancak bu yolla öğrenip içselleştirebilmektedirler. Mahremiyet kavramı bireylerin tek başına kalabilme, istediği yerde ve zamanda içinden geldiği gibi davranabilme, başkalarıyla iletişim kurabilme ve iletişimi sonlandırabilme konusunda özgürce karar verebilme bunlara ek olarak özel bir yaşam alanına sahip olabilme gücüne sahip olabilmek olarak tanımlanmaktadır. (Yüksel, 2003)

Mahremiyet eğitimi, çocuğun kendisinin ve insanların özel alanlarının olduğunun farkına varabilecek zihinsel olgunluğa ulaşması, içerisinde yer edindiği toplumun içinde kendine ait olan özel alanı edinebilmesi ve özel alanını koruyabilmesi, insanların da özel alanlarına sahip olduğunun farkında olup özel alanlarına saygı duyması, çevresiyle arasında istenilen düzeyde sınırlar çizebilmesi ve cinsel bilgileri de içerisinde barındıran, ihmal, istismar, şiddet kavramlarını içeren çok geniş bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Mahremiyet eğitimi çocuğun doğduğu ilk yıllardan itibaren önce ailede verilen bir eğitim olduğundan ebeveynlerin mahremiyet kavramı konusunda belirli bilgiye erişebilmesi önem arz etmektedir. (Akcan, 2016 ; Diler, 2014)

Mahremiyet kavramının 0-6 yaş aralığında çocuklara kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Mahremiyet kavramının ilk 6 yılda öğrenme aşamalarında ilk öğretmenin anne olduğunu sonrasında da babanın olduğunu belirtmektedir. Yaşamın ilk 6 yılında mahremiyet kavramının çocuklara kazandırılmasının büyük önem arz ettiği, çocuk ilk 6 yılda bu kavramı öğrenemez ya da yanlış şekillerde öğrenirse, gelecekte hayatında birçok risk faktörüne yakalanabileceği bir gerçektir. (Tarhan, 2023)

Çocukların her şeyin ilki olduğu gibi eğitimlerinde de yanlarında olan ilk kişiler anne ve babalardır. Bu bağlamda ailenin çocuk üzerindeki en önemli etkileyiciler olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Anne babaların mahremiyet kavramından ne anladıkları, hangi davranışları kabul ettikleri ve etmedikleri çocuğu da etkileyen bir durumdur. Ayrıca anne ve babaların çocuklarıyla olan ilişkileri ne kadar güçlüyse çocuğun zihnine ve kalbine de dokunabilmesi o kadar güçlü olacaktır. Anne babanın bir duruma karşı tepkisi çocuğun da tepkisini şekillendirmektedir. Mahremiyet kavramının içerisinde yer alan bir kavram olan cinsellik düşünüldüğünde aile cinselliğe karşı yeterli ve doğru bilgileri çocuğun gelişim özelliklerini de dikkate alarak çocuğa aktarmayı uygun görmezse ya da çocuğun gelişim özelliklerine ve yaşına bağlı olarak bu kavramları merak edip sorgulamasını normal bir durum olarak algılamayıp konuyla ilgili farkındalık geliştirmezse çocuk öğrenmesi gereken bilgileri öğrenemeyecek ya da yanlış kaynaklardan öğrenecektir. Anne babalar bu durumları göz önünde bulundurarak

kendilerini de geliştirmeli ve normal olarak kabul edilmesi gereken konularda farkındalık geliştirmelidir. (Çakır, 2015)

Ebeveynlerin mahremiyet kavramını utanılacak bir durum olarak görmekten vazgeçip çocuklarına verilecek bir eğitim alanı olarak kabul etmelidir. Bu bağlamda ebeveynlerin mahremiyet konusunda bilinçli ve çocuklara uygunluk kriterini dikkate alarak bir yaklaşım sergilemesi gerekmektedir. Ebeveynler mahremiyet kavramını çocukların endişe ve korku duymadan, çocukları baskılamadan anlayabilecekleri şekillerde çocuklara kazandırmalıdır. Bu kapsamda ebeveynlerin de doğru bilgi ve yöntemlere hâkim olmaları ve bakış açıları geliştirmeleri gerekmektedir. Bu durumda öncelik ebeveynlerin mahremiyet kavramı hakkında kendi içlerinde bir farkındalık oluşturmaları gerekmektedir

Çocuk dünyaya geldiğİ andan itibaren ailesinin kendisine göstereceğİ ilgiye ve ihtiyaçlarının karşılanmasına ihtiyaç duymaktadır. Çocuğın gereksinimleri karşılanırken ebeveynler de kendi ailelerinin çocuk yetiştirme tarzından, içerisinde yer edindikleri toplumun çocuk yetiştirme tarzını gözlemleyerek ebeveynlik yapmaktadır. Bütün bunların sonucunda da birçok değİşken çocuk yetiştirme üzerinde etki göstermektedir (Demiriz ve Öğretir, 2007; Demirutku, 2007).

Çocuk yetiştirme tarzı ailenin içerisinde yer edindiğİ toplumun kültürel özellikleri ve inançları, ailenin ve toplumun sosyoekonomik düzeyi, anne ve babanın arasındaki ilişki, anne ve babanın eğitim düzeyi, çocuğın cinsiyeti ve yaşı gibi birçok değİşkene göre şekillenmektedir (Özerk, 2006; Savran ve Kuşın, 1997; şahin ve Özyürek, 2008). Bu bağlamda ebeveynlerin çocuk yetiştirme şekilleri incelendiğİnde birçok farklı tutum türüne rastlanmaktadır. Bu tutumlar, demokratik tutum, aşırı koruyucu tutum, otoriter tutum, mükemmeliyetçi tutum ve izin verici tutum olarak sıralanmaktadır (Özben ve Argun, 2002).

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada 4-6 yaş çocuğİ sahip ebeveynlerde mahremiyet farkındalığİ ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve mahremiyet farkındalığİ ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin birbirlerini ne derecede etkilediğİ sonucuna ulaşmak için detaylı bir şekilde incelenmesi hedeflenmiştir. Erken çocukluk dönemi, bireyin kişilik özellikleri ve sosyal davranış kalıplarının şekillendiğİ kritik bir dönemdir. Özellikle 4-6 yaş aralığİ, çocukların benlik algısının, sınır koyma becerilerinin ve mahremiyet farkındalığının temellerinin atıldığİ, duygusal ve bilişsel gelişimin

hızlandığı dönem olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte de çocukların çevresel öğrenmeleri büyük oranda çocukların aileleri ve ailelerin sergiledikleri tutumlar yolu ile gerçekleşmektedir. Bu kapsamda ebeveynlerin mahremiyet farkındalığı düzeyleri, çocukların bu kavramı içselleştirme süreçlerinde belirleyici rol oynamaktadır. Son yıllarda meydana sıkça meydana gelen çocuk istismarı, sosyal medya paylaşımlarındaki sınırsızlık, sınır ihlalleri ve dijital mahremiyet gibi konuların artan önemi, çocuklara küçük yaşlardan itibaren mahremiyet eğitiminin verilmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Ancak bu eğitimin verilmesi için öncelikle çocukların ilk öğretmenleri olan ebeveynlerinin mahremiyet kavramı bağlamında bilgi, farkındalık ve sağlıklı tutumlar geliştirmelerine bağlıdır. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergiledikleri tutumlar mahremiyet sınırlarının nasıl çizileceğini, çocukların benlik kavramına yönelik algılarını, yaşamlarını düzenleme biçimlerinin doğrudan etkilemektedir. Anne baba tutumları genel olarak demokratik anne baba tutumu, otoriter anne baba tutumu, izin verici anne baba tutumu ve aşırı hoşgörölü anne baba tutumu olarak araştırmalara konu olmaktadır.

Demokratik tutum sergileyen ebeveynler çocukların mahremiyet konusunda kendisine belirli alanlar çizmesini, belirli konularda özgürce seçim yapmasını, belirli durumlara karşı hayır diyebilecek özgürlüğe ve güvene sahip olmasını sağlarken, otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocukları mahremiyet konusunda doğru olmayan sınırlar çizerek hayat standartlarını düşürecek kararlar alabilirler ayrıca otoriter tutum sergileyen ailelerde yetişen çocuklar özgürce karar alabilecek olgunluğa erişemeyeceklerdir. Otoriter anne baba tutumu sergilenen evlerde çocuklar mahremiyet kavramına ilişkin yeterli ve doğru bilgileri edinmekte ve çocuk merak ettiklerini özgürce sormadığı için doğru ve güvenilir bilgi edinmekte zorluk çekmektedir. İzin verici tutum ile çocuk yetiştiren ebeveynlerin çocukları mahremiyet kavramına ilişkin yeterli bilgi ve davranışları edinmemektedir. Bu tutumu sergileyen aileler çocukları yanlış bir davranış da gösterse hoş görüldüğü için çocuk yaptığı yanlışın farkına varamamaktadır.

Ebeveyn tutumları çocuklara kazandırılacak mahremiyet kavramı üzerinde etkili olduğu gibi ebeveynlerin mahremiyet kavramına ilişkin olan duygu ve düşüncelerini büyük oranda etkilemektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin tercih ettikleri tutumlar ve mahremiyet kavramının çocuklara kazandırılması konuları birbirini etkilemektedir. Bu bağlamda 4-6 yaş arası çocuğa sahip ebeveynlerin mahremiyet farkındalık düzeyi ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi hem çocukların sağlıklı gelişimi hem

de aile eğitimi alanında geliştirilecek programlar açısından önemli bir boşluğu dolduracaktır. Araştırma sonuçları, aile eğitim seminerlerine, okul öncesi eğitim programlarına ve çocuk koruma politikalarına yol gösterici olabilir. Ayrıca bu çalışma, mahremiyet farkındalığını ebeveyn tutumlarıyla ilişkilendiren nadir araştırmalardan biri olarak literatüre katkı sağlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Bu çalışmada; 4-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin mahremiyet farkındalıkları ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Nasıl bir etkiye sahiptir? sorularına cevap aranmaktadır.

- 1- Ebeveynlerin mahremiyet farkındalığı ve ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2- İstendik anne baba tutumuna sahip ebeveynler ile mahremiyet farkındalığı boyutu arasında bir ilişki var mıdır?
- 3- İstenmedik anne baba tutumuna sahip ebeveynler ile mahremiyet farkındalığı boyutu arasında bir ilişki var mıdır?
- 4- Annelerin eğitim düzeyleri kullandıkları ebeveyn tutumları arasında yapacakları seçimi etkilemekte midir?
- 5- Annelerin eğitim düzeyleri ile mahremiyet farkındalığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 6- Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynlerinin ortaya koydukları anne-baba tutumları ve mahremiyet farkındalık düzeyleri çocukların cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul öncesi eğitime devam etme sürelerine göre anlamlı şekilde farklılaşma var mıdır?
- 7- Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynlerinin sergiledikleri istenen ve istenmeyen anne-baba tutumları ve mahremiyet farkındalık düzeyleri ebeveynlerin yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşma var mıdır?

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada elde edilen veriler 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Malatya'nın Battalgazi ilçesi bünyesindeki MEB'e bağlı anaokullarında eğitim alan 4-6 yaş çocukların velilerine ilişkin değerlendirmeler ile sınırlıdır. Veriler toplamda altı

anaokulunda eğitime devam eden çocukların annelerinden toplanmıştır. Elde edilen veriler ölçme araçlarının ölçtükleri ile sınırlıdır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan ebeveynlerin doldurması istenen üç ölçeği de objektif bir şekilde doldurdıkları varsayılmıştır.

1.5. Tanımlar

Mahremiyet: Mahremiyet gizlilik olarak tanımlanan bir kavramdır. Bir ya da birden fazla kişiye aile olan bilgi ve özelliklerin gizli tutulması ve korunması anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu 2021)

Farkındalık: Görülmesi veya bilinmesi gereken durumlardan haberdar olabilme, anlaşılması gereken bir duruma dikkat edebilme olarak tanımlanmaktadır. (TDK, 2011)

Ebeveyn Tutumu: Anne babaların; inanç, fikir, tecrübe, mizaç, ideoloji, davranış ve tutum gibi kendi kimliğini oluşturan parçaları çocuklarına aktarım biçimi olarak tanımlanmaktadır. Ebeveyn tutumları anne babanın yaşı, ruh sağlığı, davranış kalıpları gibi değişkenlere göre değişen bir kavram olarak tanımlanmaktadır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Mahremiyet

Mahremiyet kavramı insanlığın başlangıcıyla ortaya çıkan, geçmişten günümüze tüm toplulukların önem verdiği, ancak toplumların yaşayış biçimleri, kültür, gelenek ve göreneklerine göre farklı farklı tanımları olan esnek bir kavramdır. Farklı tanımlara sahip olan mahremiyet kavramının toplumlar içerisinde önem arz etmesi sonucunda mahremiyet kavramının belirli bir norma dayandırılması, sınırlarının çizilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Mahremiyet kavramı sosyoloji, felsefi, kültürel ve psikoloji gibi birçok farklı alanda yer edinmiş bir kavramdır. Farklı alanlarda yer edinen bu kavram kişinin içerisinde yer edindiği toplumla ve insanlarla ilişkiler kurup devam ettirebilmesinde büyük bir önem ve gereklilik arz etmektedir. (Çatak, 2015; Sezen ve Erden, 2018). Mahremiyet kavramı; insanların yaşadığı coğrafyaya, kabul gören din ve ahlak anlayışına, kültüre göre farklı boyutlarda algılanan bir kavramdır. (Gündüz, 2015; Karagülle, 2015). Mahremiyet kavramı birçok değişkene göre farklı tanımları olduğundan dolayı tüm toplumlar için kabul gören ortak bir tanımlama yapmak bu bağlamda mümkün değildir. Mahremiyet kavramının insanlar tarafından içselleştirilememesi ve dikkate alınmaması gibi durumlardan dolayı günümüzde yaşanan birçok problemin ana sebebi olarak görülmektedir. Bu yüzden günümüzde mahremiyet kavramının insanlar tarafından anlaşılması ve anlaşılan tanımın davranışlarda da gözlemlenmesi için mahremiyet kavramına ilişkin birçok farklı çalışmalar ortaya konmuştur.

Toplum düzeninin sağlanmasında ve insanların bir arada huzur içerisinde yaşayabilmeleri için önemi göz ardı edilemeyecek mahremiyet kavramı insanların düşünce, davranış ve yaşanan bir olaya karşı tutumlarını etkilemektedir. Mahremiyet kavramı insanların yaşadıkları toplumun özellikleri, yaşanan olay ve durumlar, toplumların sosyal yaşam anlayışları ve bireylere bağlı kişisel özellikler yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, ailenin çocukları yetiştirme şekilleri gibi birçok değişkenden

etkilenmektedir. Bu etkilenme süreci günümüzde hızla gelişen teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçlarının kullanım oranlarının artması gibi gelişmelerden dolayı mahremiyet kavramına yönelik algı ve düşünceler, mahremiyet kavramının kapsamı değişim sürecine girmiştir. (Gündüz, 2015).

Mahrem sözcüğü “hrm” kökünden gelen Arapça bir kelimedir. Mahremiyet kelimesi Türk Dil Kurumu tanımına göre gizlilik olarak belirtilmiştir. (TDK, 2018). Mahremiyet kelimesi yabancı kaynaklarda da özel ve bireysel olan anlamına gelen “private” olarak tanımlanmaktadır.

Mahremiyet kavramı bireyin kendini geliştirme düzeyine göre de değişen bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Mahremiyet insanların başkalarına karşı saygı duyması, kendi sorumlulukları ve sınırlarını bilmesini sağlayan ve bu alanlara katkı sunan bir kavramdır. Mahremiyet kişinin kendi vücudu üzerindeki kontrolü, düşünce özgürlüğü, kendisi ile ilgili bilgiler üzerinde kontrol ve söz sahibi olabilmesi, istediği zamanlarda yalnız kalabilmesi gibi durumları da içerisinde barındırmaktadır.

Mahremiyet kavramı birçok değişkene bağlı olarak farklı algılanacak bir kavram olduğu için birçok farklı tanımla bulunmakta ve birçok çalışmaya konu başlığı olmaktadır. Yapılan tanımlardan yola çıkarak ortak noktalar da düşünülerek mahremiyet kişinin diğer insanların hayatlarına, yaşayış biçimlerine, duygu ve düşüncelerine, bir durum karşısında gösterdikleri davranış boyutlarına saygı duyması, kendi hayatını istediği şekilde ve düzeyde insanlarla paylaşması, istemediği bir duruma zorlanmaması ve kimseyi zorlamaması olarak tanımlanabilir. İnsan hakları boyutunda kişinin mahremiyet hakkı kavramı açıklaması ve tek bir tanımlaması yapılabilecek en zor alan olarak gösterilmektedir. (Tanılır, 2002; Tanrıverdi, 2012; Varol, 2018; Yılmaz, 2011).

Mahremiyet hangi yaşta olursa olsun her insan için öncelikli temel ihtiyaç ve hak olarak kabul edilmektedir. Kişinin yaşadığı toplumda farklı zaman ve boyutlarda ortaya çıkan bu ihtiyaç kimi zaman kişinin yalnız başına zaman geçirebilmesi; yakın çevrede var olan insanların denetiminden uzak olunan bir ilişki kurma ihtiyacı olarak ortaya çıkabilmektedir. (Karagülle, 2015). Mahremiyet insanın temel ihtiyacı olarak kabul etmesi bir duruma ek olarak diğer insanların da temel haklarından biridir bu bağlamda başkalarını anlamak, tanımak, başkalarıyla iletişime geçmek bir ilişki kurmak için de mahremiyet önemli bir yoldur. Bu kapsamda mahremiyet kişilerin kendilerini özgürce istedikleri zamanda ve istedikleri kişilere açma ve karşısındaki insanların da bu davranışları gösterebilme ihtimalinin farkına varılması boyutunda önem arz etmektedir. Bu özgürlük alanı herkesin olmak istediği gibi davranmasını ve yaşamasını sağlayan bir

ifadedir (Yılmaz, 2011). Mahremiyet kişilere öz benlik gelişimini sağlayan ortamlar oluşturmak, sosyalleşme becerilerini geliştirmek, başkaları ile doğru iletişim kanalları oluşturmak ve ilişkiler geliştirmek ve kişinin kendisini ve başkalarını tanımasına fırsat sunmada yardımcı olmaktadır (Yörük, 2008).

Mahremiyet kavramının insana, insanlarla olan ilişkisine, insanın toplumla olan ilişkisine yönelik işlevleri bulunmaktadır.

Mahremiyetin insan açısından değerlendirilmesi;

- İnsanın kendi bedenini, düşünce yapısını, var olan durumlara karşı inanç değeri için gereklidir.
- Özgür bir şekilde tercih yapabilme becerisi için gereklidir.
- İnsanların toplumla geliştirecek iletişimin sınırlarının çizilmesi için gereklidir.
- İnsanın haklarını ne ölçüde savunabileceğini fark etmesini sağlar.
- İnsanların kendileriyle ilgili bilgilerin istedik ölçüde paylaşılmasını destekler.
- İnsanların kendileri için özel alanlar geliştirebilmesi için önem arz eder.
- Meydana gelen olay ve durumlar karşısında göstereceği davranışları oluşturmada yardımcı olur.

Mahremiyetin toplumsal ilişkiler açısından değerlendirilmesi;

- İnsanların başkalarından beklentiler oluştururken gerçekçi olmasına ve başkalarının da belli haklarının olduğunu fark etmesine yardımcı olur.
- İnsan ilişkilerinde doğru ve saygılı iletişim kanallarının kurulmasını sağlar.

Mahremiyetin toplum açısından değerlendirilmesi;

- Toplum düzeninin korunmasına yardımcı olur.
- Toplum içerisinde farklı görüşlere sahip olan insanlara görüşlerini sunabilecekleri özgür ortamlar oluşturur (Magi, 2011).

Geçmişten günümüze dek toplum yapısının değişimine bağlı olarak mahremiyet kavramı toplumsal bir olgudan ziyade bireysel bir olguya doğru evrilme söz konusudur. Geçmişte mahremiyetin daha çok toplumsal boyutu incelenirken günümüzde bireyin mahremiyet algısı, bireyin mahremiyet kavramına karşı takındığı tutum ve davranışlar, kişisel hak ve özgürlükler inceleme konusu haline gelmiştir (Yıldırım, 2015).

Mahremiyet kavramının öğrenildiği ilk ortam aile ortamıdır. Çocuk aile

ortamında mahremiyet kavramı ile ilgili birçok şema oluşturma fırsatı bulmaktadır. Çocuk aile ortamından sonra okul sayesinde sosyalleşme sürecine girmekte ve toplumsal hayat düzenini öğrenmektedir. Gelişimin en hızlı ilerlediği çocukluk döneminde bu kavramların öğrenilmesi için önem arz etmektedir. Çocuk birçok kavramın doğru ya da yanlış şekilde ailesinden öğrenmektedir bu kapsamda ailelerin çocuklarına kazandıracığı şemalar kritik öneme sahiptir (Gündüz, 2015).

Mahremiyet kavramı sadece kişileri bireysel olarak etkileyen bir kavram değil aynı zamanda toplum düzenini de etkileyen önemli bir kavramdır (Yüksel, 2003), mahremiyetle ilgili açıklamalardan yola çıkarak, mahremiyetin insan yaşamı üzerinde son derece önemli bir kavram olduğu söylenebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde mahremiyet eğitime, mahremiyet kavramının içselleştirilmesine ve bu doğrultuda davranışlar sergileyebilmede en önemli dönemlerden birisi de okul öncesi dönemdir. Bu dönemde çocuk zamanının büyük bir bölümünü ebeveynleriyle geçirdiği için ebeveynlerin de mahremiyet kavramına önem vermesi gerekmektedir.

2.2. Mahremiyetin Boyutları

Mahremiyet kavramı kişiden kişiye, toplumdan topluma birçok farklı tanıma sahip olan bir kavramdır, mahremiyetin boyutları da birçok farklı şekillerde tanımlansa da mahremiyet kavramını daha anlaşılır bir hale getirmek için farklı boyutlamalar ortaya koyulmuştur (Livberber Göçmen, 2018).

Mahremiyet kavramı üç farklı kategoride boyutlandırılmış olup bu boyutlar; mekânsal mahremiyet, bireysel mahremiyet, bilgi mahremiyetidir.

Mekânsal mahremiyet; Kişinin içerisinde yer edindiği fiziksel alanın korunması olarak tanımlanmaktadır.

Bireysel Mahremiyet; Kişiye karşı yapılan zarar verici durum ve davranışlara karşı kişinin korunması olarak tanımlanmaktadır.

Bilgi mahremiyeti; Kişiye ait özel bilgilerin saklanması veya dağıtılmasının kontrol edildiği mahremiyet boyutudur. (Akça ve Başer, 2011; Aksoy, 2013; Aslan, 2011 Dolgun. 2008; İzgi, 2009; Özbay, Terzioğlu ve Yasin, 2011; Öztekin ve A. Öztekin, 2010; Sezen ve Erden, 2018; Tanılır, 2002). Günümüzde teknolojinin ve buna bağlı olarak iletişim araçlarının kullanımının artması ile bilgi mahremiyeti boyutunca ciddi ihlaller yapıldığı bilinmektedir (Dolgun, 2008).

Mahremiyet kavramı boyutlandırmaları kapsamında kullanıcıya göre sınıflandırmalarının çalışmaları da mevcuttur. Bu sınıflandırmada kullanıcıya göre

mahremiyet kavramı hukuksal bir temele dayandırılarak açıklanmıştır. Bunlar; kamusal, toplumsal ve kişisel mahremiyet olmak üzere üç başlık altında ele alınmaktadır.

Mahremiyet kavramı bir diğer sınıflandırmada çok boyutlu olarak tanımlanmaktadır. Bu sınıflandırma ise şu şekildedir:

Bilgilendirici Boyut: Bilgilendirici boyutta kişilerin yaşam şekilleri, maddi manevi durumları ve başarıları hakkındaki alt başlıklar yer almaktadır. Bu boyuttaki alt başlıklar kişinin açıklamaması ve koruması gereken boyutlar olarak tanımlanmıştır.

Ulaşılabilirlik boyutu: Ulaşılabilirlik boyutunda kişinin bir bilgiyi edinme istediği olarak tanımlanmakla birlikte ayrıca fiziksel erişimin tehlikede olma ihtimallerini de içermektedir.

Dışavurumcu boyut: Dışavurumcu boyutta kişilerin yaşam şekilleri üzerinde etkisi olan çevresel kontrolün kontrolüne sınırlar çizer ve kişinin kendisini ifade etmesinin yanında ayrıca başkalarıyla kuracağı ilişkilerin temelleri üzerinde kontrolün gelişmesini sağlayan bir boyut olarak tanımlanmaktadır (Sarı, 2012).

Mahremiyet kavramının kendi içerisinde farklı boyutlarının olduğu vurgulanan bir başka çalışmada ise mahremiyetin; fiziksel, sosyal, psikolojik ve bilgisel olmak üzere dört farklı başlık adı altında incelendiği gözlemlenmiştir.

2.2.1. Fiziksel Mahremiyet

Fiziksel mahremiyet kişinin bedeni ve aynı zamanda yaşamını devam ettirebilmek için kendisine ait olan alanları kapsayan geniş bir kavramdır. Fiziksel mahremiyet kişinin başkalarıyla gerçekleştirdiği fiziksel teması ve temasın yakınlık boyutunu içermektedir. Fiziksel mahremiyet kişinin bedeni ile ilgili durumları ilgilendiren, başkaları tarafından görülmesi ve dokunulması uygun olmayan bölgeleri ve kişiye ait olan fiziksel çevre üzerinde olan kontrolü kapsamaktadır. (Bekmezci ve Özkan, 2015).

2.2.2. Sosyal Mahremiyet

Sosyal mahremiyet, kişinin sosyal yaşantısını düzenlemesi, sosyal ilişkileri geliştirebilmesi, iletişime geçilecek insanların seçiminin özgür bir şekilde yapılması, iletişimin sürekliliği ve sıklığına karar verme ve tüm bu durumlarda kişinin kontrol gücüne sahip olması olarak tanımlanmaktadır. Sosyal mahremiyetin ihlalleri arasında karşıdaki kişi ile çok yakın mesafeden konuşma, iletişim kanallarının istenmeden kullanılması yer almaktadır. Sosyal mahremiyet önemsendiğinde kişinin kendine olan

güveni artar, utanıp iletişim kurmakta zorlanmaz, kişilerle dürüst ve açık iletişim kurarak sağlıklı ilişkiler geliştirir (Livberber Göçmen, 2018; Öztürk vd, 2014; Varol, 2018).

2.2.3. Psikolojik Mahremiyet

Psikolojik mahremiyet kişinin duygusal ve zihinsel süreçlerini geliştirmesi üzerinde kontrol sahibi olabilmesi, kendine uygun olan değer yargılarını geliştirerek şekillendirmesini ve öz yeterlilik becerisini geliştirebilmesini sağlayan mahremiyet türüdür (Livberber Göçmen, 2018; Öztürk, Özçelik ve Bahçecik, 2014; Varol, 2018). Psikolojik mahremiyet kişinin kimlerle ne zaman ve nerde ne paylaşacağına ve kendisine ait özel bilgileri hangi boyutlarda karşıdaki insanlara aktaracağını belirleyebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Psikolojik mahremiyet ihlalleri kişinin karşısındaki kişinin özel olarak adlandırıp sınırlandırdığı alanlarına girme, kişinin duygu ve düşüncelerini isteği dışında yayma, kişinin özellikleri ile alay etme gibi durumları içermektedir (Yüksel, 2003).

2.2.4. Bilgisel Mahremiyet

Bilgisel mahremiyet, kişinin kendisine ait olan bilgileri ne zaman, nerede, ne derecede ve kimler tarafından paylaşacağı üzerine kişinin kontrol becerisi geliştirmesi olarak tanımlanmaktadır (Dülger,2015; Livberber Göçmen, 2018; Varol, 2018). Günümüz teknolojik gelişmeler sonucunda kişilere ait her türlü sağlık, eğitim gibi alanlarda her tür bilginin sızdırılması gündemde güncelliğini korumaktadır. Kişilere internet üzerinden ulaşımın ve kişilerin bilgilerinin kolay bir şekilde elde edilmesi risk faktörleri arasında yer almaktadır (Aksoy, 2013; Karagülle, 2015). Günümüzde okul öncesi kurumlarında öğretmenlerin de etkinlikleri sosyal medyada paylaşma sıklığı artmıştır. Bu kapsamda bilgisel mahremiyet risk grubu arasında artık okul öncesi dönem çocukları da dahil olmuştur.

2.3. Mahremiyet Hakkı

İnsanlığın var oluşundan günümüze kadar önemi hiç azalmayan hatta günümüz şartlarında birçok alanda önü alınamayan gelişmeler düşünüldüğünde mahremiyet kavramının önemi ve kavramın anlam genişliğinin arttığı söylenebilir. Mahremiyet kişinin kendi kararlarını özgür bir şekilde alabilmesi ve aldığı kararlar doğrultusunda bir yaşam şekli oluşturmaya, kendisine ait bilgileri kişinin istediği düzeyde diğer kişi ve

kurumlarla paylaşması, yalnız kalabilecek ve kendi sınırlarını istediği durumlara göre çizebilen, yer, zaman ve mekân durumlarına göre insanlarla istediği şekillerde ve düzeyde iletişim kurabileceği alan ve ortamlar oluşturma hakkını ifade etmektedir (Artuç, 2015; İzgi, 2009; Tanrıbilir, 2011; Yüksel, 2003).

Mahremiyet kavramı sadece insanların gizlilik hakkı olarak tanımlanmamalıdır. Mahremiyet kavramı çok boyutlu bir kavramdır. Mahremiyet sadece saklanacak, gizlenecek, insanı yalnızlaştıracak bir kavram değil, insanların toplum içerisinde rahat ve huzur içerisinde yaşamasına katkı sağlayan, insanın hayat kalitesini arttıran ve güven ortamının oluşmasına en büyük katkı sağlayan bir kavram olarak tanımlanmaktadır. (Değirmen, 2014; İzgi, 2009)

Mahremiyet kavramı toplumdan topluma hatta kişiden kişiye birçok farklı anlamlar içeren geniş kapsamlı bir kavram olmasına rağmen günümüzde evrensel bir özellik kazanmıştır. Bu kapsamda mahremiyet kavramı hukuk tarafından da tanınan ve bu kavrama göre kararların alındığı öneme sahip olmuştur (Yüksel, 2003).

Mahremiyet kavramı anayasanın 41. Maddesinde, “Ailenin korunması ve çocuk hakları” başlığı ile aile ve çocuk arasında mahremiyet kavramı vurgusu yapılmıştır. Buna ek olarak çocuk ve aile arasındaki ilişkinin düzenlenmesi ve korunmasının önemi ve devletin çocuklara yönelik gerçekleştirilme ihtimali olan ihmal, istismar ve şiddete karşı koruyucu tedbirlerin alınması gerekliliği de 2010 yılında 5982 sayılı kanunla bu maddeye eklenmiştir (Artuç, 2015).

2.4. Mahremiyet Eğitimi

Erken çocukluk döneminden itibaren bireyin tüm yaşam yıllarında büyük etkin gösteren en önemli kavramlardan biri mahremiyettir. Mahremiyet kavramı dendiğinde insanların akıllarına genellikle cinsel eğitim akla gelmektedir ancak mahremiyet sadece cinsel eğitimi içeren bir kavramdan çok daha fazlasıdır (Candan ve Bilgili, 2018). Cinsel eğitim mahremiyet eğitimi ile aynı şey demek değildir. Mahremiyet eğitimi 0-6 yaş döneminde çocuğa aile tarafından verilmesi gereken ve önem arz eden bir eğitim sürecidir.

Mahremiyet kavramı bireyin kişisel özgürlüğünü koruyan, kişinin kendi kimlik oluşumunda büyük bir etkisi olan, bireyin var olan durum ve olaylara karşı hür iradesiyle kararlar almasını sağlayan ve bunu uygulama yolları açan bir kavramdır. Günümüzde çocuklara yönelik artan ihmal, istismar ve şiddet vakaları aslında toplumun ahlâki çözülmesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. İhmal, istismar ve şiddet

vakaların artışının en büyük sebeplerinden birisi mahremiyet algısındaki bozulmalar ve bununla birlikte mahremiyet eğitimindeki yetersizliktir. Mahremiyet eğitimi de bireyin dünyaya geldiği andan itibaren verilecek ve ömür boyu sürecek bir eğitimidir bu durumda çocuklara verilecek mahremiyet eğitiminin ilk eğiticileri de anne ve babalardır. Mahremiyet eğitimi sadece belli bir kesime verildiğinde bir fayda sağlamayacaktır bu yüzden mahremiyet kavramı toplumun tüm fertleri tarafından doğru bir şekilde anlaşılacak düzeye getirilmelidir. Toplumun her bir ferdi iyi bir mahremiyet eğitimi aldıktan sonra toplumda yaşanan tüm ihmal istismar ve şiddet olaylarında azalmalar meydana gelecektir (Güneş, 2017). Çocuğun kendi mahrem ve özel alanlarına sahip olduğunun farkında olabilmesi ve sahip olduğu bu alanları koruyabilmesi için ebeveynlerin bu alanları çocuğa tanımlaması gerekmektedir.

Ebeveynlerin ilk yıllardan itibaren çocuğun kendi vücudu keşfetmesine de önem vermeli ve vücudun kişiye özel olan bölgelerinin ve bu bölgelere kimlerin dokunup kimlerin dokunamayacağını iyi ve kötü dokunuşun arasındaki farkların neler olduğunu iki yaştan itibaren çocuğa kazandırmalıdır. Mahremiyet bireyin bedenini, kişiliğini, ailesini, yaşam alanını, kişisel verilerin yer aldığı tüm elektronik cihazları kısaca tüm farklı alan ve ortamlarda diğer insanlarla paylaşıp paylaşmak istemediği gibi çok geniş sınırlara sahip olan bir kavramdır. İlk önce ebeveynler tarafından çocuklara verilecek mahremiyet eğitimi çocukların sadece cinsel gelişimlerini kapsayan dar bir kavram olmayıp çocuğun sosyal, duygusal, dil, ahlak ve bilişsel gelişim alanlarını da kapsayan bir kavramdır. Ebeveynler mahremiyet eğitiminin ilk eğiticileri olarak çocuklara sadece cinsel kimlik oluşumu ya da cinsel eğitiminde büyük rol oynamazlar aynı zamanda çocuğun kendisini bir birey olarak görmesini, olumlu beden imajına sahip olmasını, öz yeterlilik algısına sahip olmasını, kendi alanlarının sınırlarını rahatlıkla çizebilecek özgürlükte olduğunun farkında olmasını sağlamaktadırlar (Anaver 2018, s.113). Ebeveynler ev ortamında da çocuklara mahremiyet eğitimi verebilirler ve çocuğun mahremiyetle ilgili oluşturacağı şemalar sonucunda soracağı sorular sorarak mahremiyet kavramı hakkında bilgisinin artmasına fayda sağlayabilir ve çocuğun öğrendiği bilgilerin zamana duyarlı bir şekilde kalıcılığının devamını sağlayabilirler (Semiz, 2018). İder Tavukçuoğlu'na göre (2023) mahremiyet eğitimi ebeveynlerin sorumluluğuna bırakılmış ve herhangi bir kurum tarafından denetlenmeyen informâl eğitim durumundadır. Çünkü ebeveynler tarafından verilen mahremiyet eğitimi eğitim kurumlarında verilen örgün bir eğitim durumunda değildir. Bu bağlamda mahremiyet eğitiminin bir sistematigi, bir kılavuzu bulunmamaktadır ebeveynlerin öncelikle

mahremiyet farkındalığının oluşması ve mahremiyet kavramının önemine ait düşüncelerinin bulunması gerekmektedir. Çocuğun mahremiyet kavramını anlayabilmesi için ebeveynlerin ev ortamını da düzenlemeleri gerekmektedir örneğin anne ve babasının kendilerine ait özel alanlarının olduğunu gören çocuk da kendine ait özel alanlar oluşturmaya başlayacaktır. Mahremiyeti hayatın her alanında hisseden çocuk en sevdiği şeyi yaparak ebeveynlerine sorular soracak ve mahremiyet kavramıyla ilgili şemalar oluşturacaktır (Şener, 2013). Çocuk öğrenmek istedikçe ebeveynlerine sorular soracak ve cevaplar isteyecektir bu yüzden ebeveynlerin mahremiyetle kavramıyla ilgili belli bir düzeyde bilgi birikimine sahip olmaları gerekmektedir. Ebeveynlerin çocukların sordukları tüm sorulara karşı güvenli ve tutarlı cevaplar vermesi önem arz etmektedir (Akgüç, 2004). Bu nedenle ebeveynlerin mahremiyet kavramına ilişkin bilgi ve tutumlarının çocukların mahremiyet algısına ilişkin bilinç değerlerinin oluşmasında büyük etkisinin olduğu birçok araştırmada vurgulanmıştır (Altay, 2004; Aydemir, 2012; Bağlı, 2011; Kalaman, 2017; Öztürk, Eyüboğlu, Göçmen ve Baykara, 2019).

Ebeveynlerin mahremiyet eğitimini çocuklara sert kuralları takip eden ya da çocuğun güvenliği için erişilmesi gereken yerlerin direkt olarak engelleyerek vermesi başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Bu yüzden ebeveynlerin mahremiyet eğitiminde başarılı olabilmeleri için belirli yasaklamalar ve dayatmalar yapmak yerine çocuğun düşünmesini ve sormak istediği tüm soruları korkusuzca sorabileceği, eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek ortamlar sunması gerekmektedir (Davey, 2009; Taşçı, 2010). Mahremiyet kavramının birçok alt kategorisi vardır. Duygu, zihin, zaman, mekân gibi kategoriler mahremiyet alt kategorilerindendir. Zaman mahremiyeti de çocuğun mahremiyet alanlarından biridir. Çocuğun istediği zamanlarda oyun oynaması ve istediği kadar oyun oynayabilmesi zaman mahremiyetidir. Çocuğun oyun saatlerine müdahale edilmesi, yapmak istediği aktivitelerin engellenmesi de mahremiyet ihlalleri arasındadır. Çocuğun duygu ve düşüncelerini istediği gibi paylaşabilmesi de çocuğun mahremidir. Çocuğu istemediği ortamlarda zorla konuşturmak ya da konuşmak istediği zamanlarda susturulması da mahremiyet ihlalleri arasında yer almaktadır (Tabata ve Hirotsune, 2014).

Mahremiyetin yaşamın her anında yer alması ve çok boyutlu bir kavram olması münasebetiyle okul öncesi dönemde ebeveynlerin bu kavramları kendi içlerinde kabullenmesi, içselleştirilmesi ve farkındalık geliştirmesi gerekmektedir ancak bu şekilde çocuklara mahremiyet eğitimi verebilirler. Uygun ortamın oluşturulması, doğru

zamanın belirlenmesi, mahremiyet kavramıyla ilgili bilgi birikimine sahip olma, ebeveynlerin çocuklarının kişisel özelliklerini bilme ve dikkate alma, çocukların soracağı her soruyu ciddiye alarak cevaplandırma gayreti içerisinde olma, çocuğun endişelerini anlayıp endişe durumlarını ortadan kaldırma, güven ortamı oluşturma, iletişim kanallarının açık tutulması, rehber olma çocuğa hangi alanda olursa olsun verilecek eğitimin başarıya ulaşmasında etkili olacak anahtar kavramlar olarak görülmektedir. Ebeveynlerin mahremiyet kavramının çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinde büyük bir paya sahip olması, kavramla ilgili var olan soru işaretlerinin ve problemlerin dikkate alınarak çözüme kavuşturulması bir zorunluluk ve aynı zamanda bir sorumluluktur. Bunun için ebeveynlerin mahremiyet kavramının önemini farkında olması ve bu alanda kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. (Giddens, 2010).

Ebeveynlerin olumlu benlik algıları ve olumlu kimlik oluşturmaları konusunda var olan tutumları çocukların mahremiyet algılarını da etkileyen bir boyuttur (Yalçın, 2010, s. 47). Olumlu benlik algısının oluşmasında ebeveynlerin çocuklarına karşı tavır ve tutumları önem arz etmektedir. Tutarlı, hoşgörülü, koşulsuz kabul kavramına sahip, şefkatli, adaletli, güven ortamı inşa eden ebeveynler çocukların mahremiyet farkındalığı kazanmasına katkıda bulunabilmektedirler (Şener, 2013). Mahremiyet bireyin en önemli haklarından biri olmanın yanında aynı zamanda en önemli sorumluluklarından biridir. Mahremiyet bilinçli ve gelişen toplum olabilmenin en önemli anahtarlarından biridir. Bu bağlamda ebeveynlere düşen, sorumluluklarını üstlendikleri ve bakmakla yükümlü oldukları çocuklara mahremiyet kavramını kazandırmaktır (Gündoğdu, 2017).

2.5. Mahremiyet Eğitiminde Temel İlkeler

Mahremiyet eğitimi verilirken dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Verilecek mahremiyet eğitiminde bu hususlar eğitimin temelinde yer alacak şekilde olmalıdır. Mahremiyet eğitiminde dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekildedir;

2.5.1. Özel Alan Tanımlamasının Yapılması

Çocuğun herkesin olduğu gibi kendisinin de özel alan hakkına sahip olduğu bilinci çocuğa aşılmalıdır. Bu bağlamda mahremiyet eğitimi verilirken dikkat edilmesi gereken en önemli husus çocuğun özel bölgelerinin olduğu ve bu bölgelerin vücudun nerelerinde olduğu çocuğa öğretilmeli, özel bölgelerin uygun şekillerde saklanması gerektiği bilgisi çocuğa aşılmalıdır. Çocuğun ebeveynleri ve hastalandıklarında uygun tedavi yöntemlerinin belirlenebilmesi için doktorlar tarafından

bu bölgelere dokunulmasının kötü ve zararlı olmadığı ancak bu kişiler haricinde özel bölgelere kimsenin dokunmaması gerektiği çocuğa öğretilmelidir. Bunlara ek olarak özel bölgelere dokunmalarında sıkıntı teşkil etmeyecek ebeveyn ve doktorların da ayrıca bu bölgelere dokunmadan önce dokunma sebeplerinin çocuğa anlatılması ek olarak da dokunmak için çocuğun kendisine haber vermesi ve çocuktan onay alması gerektiği çocuğun gelişim özellikleri de dikkate alınarak anlatılmalıdır.

Çocukların fallik dönemde oldukları zamanlarda, 3-4 yaşlarından itibaren özel bölgelerine dokunulduğu zamanlarda rahatsızlık duymaya başlamaları beklenmektedir. Çocukların üreme bölgelerine dokunulduğunda çocuklar ani tepkiler vermektedirler. Bu ani tepkiler “dokunulması yasak olan yerlerim” olarak adlandırılmaktadır. Çocuklarda istenilen bu refleksin geliştirilmesi için ebeveynlerin dikkat etmeleri gereken durumlar vardır. Çocuklarının 3 yaştan itibaren kıyafetleri değiştirilirken, banyo yaptırılırken, tuvalet ihtiyacı karşılanırken ebeveynlerin bu bölgelere temas etmemeye dikkat etmesi, kıyafet değiştirirken ortamda olan insanların olduğu yerlerden uzaklaşarak kıyafet değişikliğinin yapılmasına dikkat etmeleri gerekmektedir ayrıca özellikle yaz aylarında ev içerisinde de olsa çocukların çıplak bir şekilde olmamalarına özen göstermeleri gerekmektedir. Bu bağlamda çıplak olma durumunu normal bir durum olarak görmeyen çocuk kıyafetlerinin ebeveynleri dışımda kalan diğer insanların çıkarmaları durumundan da rahatsızlık duyacak ve bir anlamda kendisini koruyabilecek mekanizmayı geliştirecektir (Akcan, 2016; Güneş, 2016).

Çocukta özel alanlarla ilgili oluşacak bilincin öğretilmesinde en büyük sorumluluk ebeveynlere düşmektedir bu yüzden ebeveynler her an mahremiyet kavramına yönelik davranışlar geliştirmek ve uygulamak durumundadır.

2.5.2. “ Benim Bedenim” Düşüncesi

Daha dünyaya gelmeden önce annesine bağımlı olan bir bebek dünyaya geldikten sonra da uzun bir süre boyunca ancak anne ve babasına bağımlı bir halde yaşam mücadelesini devam ettirebilmektedir. Ebeveynleri tarafından bedeninin kendisine ait olduğu düşüncesini geliştirememiş bir çocuk kötü niyeti olan insanlar tarafından istismar edilme potansiyeline sahip olabilmektedir (Güneş, 2016). Ebeveynler çocukların bedenleri üzerinde söz hakkı sahibi olduklarını sık sık hatırlatmalı ve bir durum yaşadıklarında rahatlıkla dile getirebilme bilincini çocuklarına aşılamalıdır (Kumru, 2016).

2.5.3. Banyo Ve Tuvalette Mahremiyet Farkındalığı

Okul öncesi dönem çocuklarına mahremiyet bilinci kazandırmanın bir diğer alanı da tuvalet ve banyo durumlarıdır. Bireysel farklılıklar da dikkate alınarak ortalama bir yaş vermek gerekirse 3 ile 4 yaş aralığındaki bir çocuğun tuvalet ihtiyacını kendisinin giderebilir düzeye gelmesi beklenmektedir. Ancak bu yaşlar da dâhil olmak üzere ileriki yıllarda ebeveynlerin çocuklarının yapması gereken davranışlara müdahale eder durumda olması mahremiyet eğitiminin olumsuz sonuçlanmasına neden olacak ve çocuğun mahremiyet bilinci kazanmasının önünde bir engel meydana gelmiş olacaktır (Güneş, 2016). Çocuklarının başına bir şey gelecek korkusu ve endişesiyle çocukları üzerinde çok titreyen ebeveynlerden bazıları çocukları tuvaletlerini yaparken kapıyı açık bıraktırmakta aynı zamanda çocuklarıyla birlikte banyo yapabilmektedirler. Bu davranışlar sonucunda çocukta hem benlik bilinci sekteye uğramakta hem de çocuğun sorumluluk duygusunun gelişmesi de olumsuz bir şekilde etkilenmektedir. Bu gibi olumsuz durumlarla karşılaşmak istemeyen ebeveynlerin 4 yaş itibarıyla çocuklarının tek başına tuvalet ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri şekilde tuvalet eğitimi vermelidirler. Bu gibi durumlar düşünüldüğünde mahremiyet farkındalığının yaşamın her anında oluşturulması gereken bir farkındalık olduğu ebeveynler tarafından kabul edilmelidir. Okul öncesi dönem çocuklarının tek başlarına banyo yapabilecek durumda olmadıkları durumlar kabul edilmeli ancak ebeveynler çocuklarını banyo yaptırırken mutlaka çocuklarının iç çamaşırlarını çıkarmamaya özen göstermelidir (Çakır, 2015).

2.5.4. İzin Verirsem Kabul Edilirsin Düşüncesi

Bu düşünce çocuğun bedeni üzerinde hâkimiyet kurmasına ek olarak çocuğun bedeni üzerinde söz hakkı sahibi olduğu düşüncesinin geliştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 2016). Çocuklara okul öncesi dönemde bu düşünce yapısının geliştirilebilmesi için ebeveynlerin çocuk tuvaletini yaparken, odasında oyun oynarken, banyo yaparken çocuğun özel alan sınırlarına dikkat ederek davranması gerekmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin 4 yaşından itibaren çocuklarının odalarına girerken izin almaları gerekmektedir (Akcan,2016; Çakır, 2015; Güneş, 2016).

2.5.5. Mekân Mahremiyetinin Geliştirilmesi

Mahremiyet eğitiminde dikkat edilecek bir önemli husus da çocukların bulundukları ortamlarda bulunurken izin alınmasıdır. Ev ortamı düşünüldüğünde ebeveynler çocuklarının, çocuklar da anne babalarının odalarına girerken izin almaları

gereken en temel mekânlardan biridir. Ebeveynler sadece kendi alanları için çocuğun izin isteyeceği bir ortam oluşturlarsa çocuğun bu kavramı kazanması durumu başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Ebeveynler öncelikle çocukta mekân mahremiyeti kavramının oluşması için çocuğun odasına girerken mutlaka kapıyı çalmalı ve çocuktan ek olarak izin istemeleri gerekmektedir. Bu şekilde bir izin ortamı oluşturulduğunda çocuk ek olarak kendisini değerli hissedecek ve benlik bilincinin gelişimi olumlu anlamda etkilenecektir. Unutulmamalıdır ki çocuk bu 3-6 yaş aralığında en çok rol model olarak bazı davranışları öğrenmektedir bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarında görmek istedikleri davranışları ilk olarak kendileri içselleştirip davranış haline getirmelidir (Çankırılı, 2015).

2.5.6. Yatakların Ayrılması

Çocuklar 2 yaşından itibaren kimlik bilinci kazanmaya başladıklarından bağımsız bir şekilde hareket etmek istemektedirler. Çocuk 2 yaşından itibaren bağımsız bir şekilde kendi yemeğini yemek, ebeveynlerinin ellerini tutmadan yalnız başına yürümek, kendi kıyafetlerini yardım almadan giymek istemeye başladığı bir dönem içerisine girmektedir. Ancak bu gibi konularda bağımsızlık mücadelesi veren bir çocuk aynı zaman diliminde karanlıktan korkmakta, bir odada tek başına uyumaya karşı direnç gösterebilmektedir. Bu yüzden ebeveynler çocuğun bağımsızlık duygusun yanında çocuklarının kendilerine olan ihtiyacını da dikkate alarak çocuklarının odalarını ayırmaları için uygun zamanı çocuğun davranış sistematiğine göre belirlemelidir. Ebeveynlerin odalarını çocuklarıyla paylaşma durumu kıyafetlerini giyip çıkarırken, uyurken çocuğun özel alan mahremiyet bilincinin sekteye uğramasına sebep olmaktadır (Akcan, 2016). Bu durum sadece mahremiyet açısından değil aynı zamanda çocuğun bağımsız bir birey olmasını da geciktirmektedir (Çankırılı, 2015).

2.5.7. Kıyafet Konusunda Dikkat Etme Bilincinin Geliştirilmesi

Mahremiyet kavramıyla ilişkili olarak kıyafet konusunda dikkatli olmak gerekir ebeveynlerin çocukların yanında giyecekleri kıyafetlere dikkat etmeleri önem arz etmektedir çünkü çocuk bu yaşlarda anne ve babalarını rol model almaktadırlar. Mahremiyet farkındalığı gelişmiş ebeveynler çocukların yanında kıyafetlerinin giyinip çıkarmamaya özen göstermektedirler. Bu şekilde davranan ebeveynler çocuklarına insanların olduğu ortamda kıyafet giyip çıkarmanın özel bölgelerin görüneceğinden dolayı doğru bir davranış olmadığını aşlamış olmaktadır. Çocuk 3-4 yaşına

geldiğinde kendi başına giyinmesi ve giyinirken bulunduğu odanın kapısını ve perdeleri kapatması gerekliliğini nedenleriyle birlikte ebeveynler tarafından çocuğa anlatılmalıdır (Çakır, 2015). Bu durumlar neticesinde çocuk çıplaklık durumuna bir tepki geliştirecek ve bu yönelime karşı başkalarından gelecek isteklere karşı tepki mekanizması geliştirebilecektir (Güneş, 2016).

2.5.8. Ebeveynlerin Rol Model Olması

Bir bebek dünyaya geldiği andan itibaren okul çağına gelene dek en büyük rol modeli anne ve babalarıdır. Çocuk yeni karşılaştığı durumları taklit ederek öğrenmeye başlar daha sonra bu davranışları içselleştirir. Eşlerin bu bağlamda birbirlerine sevgi ve saygı duyması, birbirlerine özgürlük alanları tanımaları önem arz etmektedir. Ebeveynlerin hem kendileri hem de çocuğun çevresindeki tüm insanların çocuğa yaklaşırken belirli mesafe kurallarına uymaları da önem arz etmektedir. Çocuk ebeveynleri de dâhil olmak üzere hiç kimse tarafından dudağından öpülmemeli bu tarz davranışlar çocuğun göreceği yerlerde gerçekleştirilmemelidir. Bu gibi durumlar dikkate alınmadığında çocuk başkaları tarafından dudağından öpüldüğünde, şaka adı altında özel bölgelerine dokunulduğunda yaşadığı bu olayları normalleştirecek ve hem bu davranışları kendisi de gerçekleştirecek hem de kötü niyetli dokunmaları ayırt edemeyecek duruma gelecektir bu açıdan ebeveynlerin dikkat etmesi ve çocuğa iyi rol model olması gerekmektedir (Çakır, 2015).

2.5.9. Mahremiyet Kavramıyla İlgili Çocuğun Sorularına Cevap Verme

Mahremiyet kavramı ile ilgili duygu ve düşünceler toplumdan topluma değişiklik göstermekte olup gelişmemiş toplumlarda mahremiyet kavramı utanılacak kavramları barındıran bir durummuş gibi kabul edilmektedir bu toplumlarda yaşayan ve toplumun gelenek görenekleriyle büyüyen daha sonra ebeveyn olan kişiler çocukların doğal bir merak sonucu sordukları soruları ayıp karşılayıp çocuklarını susturma eğilimi içerisine girebilmektedirler. Böyle bir tepkiyle karşılaşan çocuklar hem içlerine kapanmakta hem de soru sorma eyleminden uzaklaşabilmektedirler. Çocuğun gelişim aşamalarının sekteye uğramaması için ebeveynlerin çocuktan gelen tüm sorulara büyük bir sabır ve özveriyle yanıtlar oluşturmaları önem arz etmektedir. Gelişim aşamaları itibarıyla özellikle 3-6 yaş dönem çocukları kendi vücutlarını tanıyıp keşfetme eğiliminde olduklarından özel bölgelerine ilgi duyup merak etmektedirler. Ebeveynlerin çocuklarının gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak bu yönde gelecek sorulara

da mutlaka yanıt vermeleri gerekmektedir. Çocuk ancak sorduğu sorulara cevap bulduğu şeyleri öğrenebilmektedir mahremiyetle alakalı sorduğu tüm sorular cevaplandırılmalı, çocuğun merak duyduğu durumlar dikkate alınmalıdır. Mahremiyet farkındalığı da çocuğa ancak bu şekilde yol izlendiğinde kazandırılabilir (San Bayhan ve Artan, 2005). Çocuk mahremiyet kavramının alt başlıklarından biri olan cinsellikle ilgili sorular sormaktadır bu durum ebeveynler tarafından gelişimin bir parçası olarak kabul edilmelidir. Burada ebeveynlerin dikkatli olması ve çocuğun tam olarak neyi merak ettiği saptanmalıdır daha sonra verilen cevaplar gerçeklikten uzak olacak şekilde değil çocuğun yaşına uygun kelime ve kavramlar seçilerek gerçek bilgi çocuğa aktarılmalıdır.

2.5.10. İlgi ve Şefkat Gösteriminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Çocuklar tuvalet eğitiminin başladığı dönemde kendi bedenlerini keşfetme eğilimindedirler. Bu dönemde çocuğun altı değiştirilirken, banyo yaptırılırken vücuduna yönelik merak duyguları artmakta ve ayrıca bu bölgelere dokunulduğu zaman haz almaya başlamaktadırlar. Bu dönemin olumlu bir şekilde geçirilmesi için çocuğun özel bölgelerine mümkün oldukça az dokunulmalı ayrıca çocukların özel bölgelerine yönelik bilincinin aşılması gerekmektedir. Ebeveynlerin ve çocuğun çevresinde olan insanların çocuğun özel bölgelerini sevgi nesnesi olarak kullanmamak ve çocuğun özel bölgeleriyle iliği şakalar yapmamak büyük bir önem taşımaktadır. Bu durumlara dikkat edilmediğinde çocuk meydana gelen bu eylemlerin normal davranışlar olduğunu düşünecek ve çocuğun özel bölgelerine dokunulduğu zaman vereceği tepkinin boyutunun azalmasına sebebiyet verecektir (Akcan, 2016).

2.5.11. Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medya Kullanımı

Günümüzde yaş aralığı fark etmeksizin insanların en fazla zaman harcadığı alanlardan ilk akla geleni şüphesiz televizyon izlenimi ve internet kullanımıdır. Günümüzde telefon, tablet kullanma yaşı bebeklik dönemine kadar inmiştir. Yemeğini yemesi için çocuğuna bilgisayar veya tableten videolar açan ebeveynler çocukların teknolojiyle tanışmasına vesile olmaktadır sürecin başında bir sorun teşkil etmeyen bu eylem daha sonra çocuğa tehlikeli ortamların kapısını aralayabilmektedir. İnternette çoğu sitede yer alan pornografik içerikler çocuğun karşısına çıkabilmekte veya kötü niyet besleyen istismarcılar çocuklarla internet aracılığıyla çok kolay bir şekilde iletişime geçebilmektedirler. Bu gibi tehlikeli durumlar karşısında ebeveynlerin bilinçli

davranması ve tedbirler alması gerekmektedir. Ebeveynler çocuğun internet kullanma saatini düzenlemeli, çocuğun izlediği içerikleri anbean takip etmeli, çocuk kilidi aktif olan uygulamalarda kilidi aktif hale getirmelidir. Kontrolsüz bir şekilde istediği zaman istediği yerde internet erişimine ulaşan çocuklar istismar edilebilme olasılıklarını arttırmaktadır (Purtaş, 2018).

2.5.12. İyi Ve Kötü Dokunuşun Çocuğa Öğretilmesi

Günümüzde daha da çok artış gösteren ihmal ve istismar durumlarından çocukların korunabilmesi için anne ve babaların çocukların yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak olası bir ihmal, istismar durumundan daha geniş bir ifadeyle çocuğun herhangi bir alanda mahremiyet sınırlarının işgal edildiği bir durumda nasıl davranması ve ne yapması gerektiğiyle ilgili bilgilendirme yapmaları gerekmektedir. Özellikle iyi ve kötü dokunma kavramlarının çocuğun anlayabileceği düzeyde mutlaka çocuğa öğretilmesi gerekmektedir. Çocuğa iyi dokunmayla ilgili olarak; seni rahatsız etmeyen, sinirlendirmeyen, üzmeyen, korkutmayan, mutlu hissettiren dokunmalar iyi dokunmadır şeklinde bol örnek vererek açıklanabilir. İyi dokunmayla ilgili dikkat çekilmesi gereken nokta iyi dokunmalarda mutlu olacağımız ve acı çekmeyeceğimiz vurgulanmalıdır. İyi dokunma eylemini gerçekleştiren tek kişilerin anne ve babalar olmadığı da çocuğa anlatılmalıdır. Doktorların kendilerini iyileştirebilmek için hastalık teşhisini doğru koymaları gerektiği ve bunun için de vücudunun bazı bölgelerine ek olarak özel bölgelerine de dokunabilmelerinde bir sakınca olmadığı çocuklara anlatılmalıdır. Ancak yine de çocuğun anne, baba ya da doktor kim olursa olsun kendisine dokunulduğunda rahatsızlık hissedebileceğinin normal olduğu ve bu duruma tepki göstermesi gerektiği de çocuğa öğretilmelidir (Cingöz, 2013; Teke, 2013).

Kötü dokunmayla ilgili olarak çocuğa şu örnekler verilebilir; seni üzen, mutsuz hissettiren, rahatsız hissettiren, korkutan, istemediğini söylediğin halde dokunmaya devam eden eylemler olarak örnekler daha da çoğaltılabilir (Cingöz, 2013; Teke, 2013). İyi ve kötü dokunmayla ilgili ebeveynlerin mutlaka bol bol örnek vererek bu kavramları çocuğa kazandırmalıdır. Aksi takdirde çocuk iyi ve kötü niyetli dokunmalar arasında bir ayırım yapamayacaktır.

2.6. Anne Baba Tutumlarının Kuramsal Temeli

Bu kısımda anne-baba tutumlarının kuramsal temelleri açıklanmıştır. İlk olarak anne-baba ve çocuk arasındaki ilişki açıklanmış ve daha sonra anne-baba tutumlarına yönelik var olan modeller anlatılmıştır.

2.6.1. Anne-Baba-Çocuk Arasındaki İlişki

Aile genel hatlarıyla tanımlanacak olursa anne-baba ve çocuktan meydana gelen toplumun en küçük yapı taşıdır. Bir bebek dünyaya geldiği andan itibaren en büyük ilgi ve desteği anne ve babasından almaktadır. Çocuğun rol model aldığı ilk kişiler anne ve babalarıdır ve çocuk ilk öğrenmelerini taklit yoluyla çevresindeki kişileri taklit ederek gerçekleştirir. Bu kapsamda çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirebilmesi için aileye büyük bir görev düşmektedir (Toktamış, 2008).

Çocuklar ailelerinden farklı seviyede etkilenmektedirler. Bazı çocuklar anneden daha fazla etkilenirken bazı çocuklar ise babalarından daha fazla etkilenebilmektedirler bu farklılıkların meydana gelmesinde anne ve babaların çocuklarıyla geçirdikleri süre, ilgilenme biçimleri etki etmektedir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2010).

Çocuk dünyaya gelmeden önce annesi ile bir bağ kurmakta ve bu bağ dünyaya geldikten sonra daha da güçlenmektedir. Annenin çocuğunu emzirmesi tüm ihtiyaçlarını anında gidermesi gibi hayati eylemleri yapan kişi olduğundan ve babaya göre daha fazla daha fazla zaman geçirdiğinden çocukla daha derin bir bağ oluşturur ancak babanın da çocuğun ihtiyaçlarının giderilmesi boyutunda etkin olması, çocukla zaman geçirmesi baba ve çocuk arasında kurulan bağı güçlendirmektedir. Baba ve çocuk arasındaki bağ güçlü olursa çocuğun bilişsel gelişimini ve çocukların akademik başarılarının olumlu anlamda etkilendiği belirtilmektedir. Çocuk yetiştirmede sadece annenin oluşu, babanın olmayışı ya da ilgilenmeyişi çocuğun tüm gelişim alanlarını sekteye uğratmaktadır (Yavuzer, 2003).

2.6.2. Anne-Baba Tutumlarına Yönelik Öne Sürülen Modeller

2.6.2.1. Davranışçı Model

Davranışçı kuramı savunanlar meydana gelen ya da gelmesi istenen davranışlar için pekiştirecin önemine vurgu yapmışlardır. Meydana gelen davranışların tutum ve düşüncelerden daha mühim olduğunu savunmuşlar ve buna ek olarak anne-baba tutumlarını anne ve babaların davranışlarını ortaya koyarak açıklamışlardır. Davranışçı

modelde çocuğun meydana getirdiği davranışların temelinde anne ve babaların inançları ve davranışlarının en büyük belirleyici olduğunu savunmuşlardır (Yılmaz, 2000).

2.6.2.2. Psikodinamik Model

Psikodinamik modelde, çocuğun cinsel ihtiyaçları ile ailesi arasındaki etkileşimden kaynaklanan farklılıklar neticesinde çocukta bireysel farklılıklar olduğu görüşü savunulmuştur. Bu modelde çocuğun ailesi ile kurduğu duygusal bağın çocuğun birçok gelişim alanını etkilediği belirtilmiştir. Bu bağlamda ebeveynlerin ortaya koyduğu tutumların farklılık göstermesi sebebinin nedeninin çocuk ile anne-baba arasında kurulan bağın belirleyici olduğu görüşü savunulmuştur. (Anur, 2014).

2.6.2.3. Adlerci Model

Bu modele göre ebeveynler çocuklar için en büyük rol model olarak tanımlanmaktadır. Adler anne ve babaların çocuk yetiştirirken çocukları bir birey olarak görmediklerinde, çocukların özel alanlarını ihlal ettiklerinde veya çocuğa özgürlük alanında sınırsız bir ortam oluşturup çocuğu tamamen serbest bıraktıklarında birçok sorunun ortaya çıkacağını savunmuştur. Hiçbir sınır olmadan büyüyen bir çocuğun her şeyi kendi istediği zamanda ve şekilde elde edebilecek bir durum olarak görmesini ya da ihmal ve istismar edilen katı sınırlarla yetiştirilen çocuğun da hiçbir şeyi yapamayacakmış gibi bir düşünceye sahip olmasına sebebiyet vereceğini belirtmiştir (Sharf, 2014).

2.6.2.4. Baumrind'in Sınıflama Modeli

Baumrind okul öncesi dönem çocuklarını ev ortamında gözlemlemiş ve çocuk ile ebeveynler arasındaki ilişkileri incelemiştir. Baumrind ebeveynlerin çocuk üzerindeki kontrol mekanizmasını, ebeveyn çocuk arasındaki iletişimin derecesini, olgunluk beklentisi ve çocuğa yönelik bakım ve destek boyutları olmak üzere anne-baba tutum stillerinde dört farklı boyuttan söz etmiştir. Ebeveynlerin çocuk üzerindeki kontrol mekanizmasında çocuğun uyması gereken kuralların boyutlarından ve çocuğun bu kurallara uyma derecelerinden söz edilmiştir. Ebeveyn çocuk arasındaki iletişim boyutunda anne ve babaların çocukla kurduğu iletişim kanallarının açıklığı, ebeveynlerin çocuğu dinlemesi, çocuğun fikir ve düşüncelerinin dikkate alınması, alınacak herhangi bir karar için çocuğun da fikirlerinin de dikkate alınması gibi alt kavramları içermektedir. Olgunluk beklentisi boyutunda ise ebeveynlerin çocukların

tüm gelişim alanlarının dikkate alınarak yapılması gerekenlerin ve oluşturulması gereken ortamların ne derece karşılandığı dikkate alınmaktadır (Yılmaz, 2000).

Baumrind çalışmalarında üç temel anne-baba tutumundan bahsetmiştir. Bu anne-baba tutumları şunlardır; izin verici aile tutumu, otoriter aile tutumu ve güvenilir otoriter aile tutumu. İzin verici aile tutumu sergileyen ebeveynlerin çocukları birçok konuda serbest bırakırlar ve çocuğu her ortamda koruyup kollamaya özen gösterirler aynı zamanda çocuğun sorumluluğunda olan görevleri kendileri yaparlar ve çocuk özgürlük adı altında hiçbir alanda sınır çizmeden yaşamına devam etmektedir. Bu tutumu sergileyen ailelerin çocuklarında benmerkezcilik, paylaşma duygusundan yoksunluk, asilik, topluma katılmakta ve toplum çoğunluğu tarafından kabul edilen normlara uymada zorluk yaşama, saldırganlık gibi özellikler görülmektedir. Otoriter tutumda ailelerin sıkı kurallar koyduğu, çocuk üzerinde baskı oluşturarak bazı şeyleri çocuğa zorla yaptırma veya yaptırmama davranışları gözlemlenmiştir. Böyle bir aile ortamında olan çocuk korku içinde olup bağımsızlık duygusundan da yoksun büyümektedirler. Güvenilir otoriter tutum sergileyen ebeveynler ise çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almaktadırlar. Bu tutumu sergileyen aile ortamında büyüyen çocukların kendilerini kabul ettikleri, kendilerine güven duydukları ve toplum kural ve normlarına ayak uydurabildikleri saptanmıştır (İnanç, Bilgin ve Atıcı 2010).

2.7. Anne Baba Tutumları

Çocuğun ailedeki yerini ebeveynlerin ve ailenin diğer üyelerinin çocuğa karşı olan bakış açısı, ilgisi ve etkileşimi belirlemektedir. Çocuklar mahremiyet gibi önemli kavramlarla ilk olarak aile içerisinde karşılaşmaktadır. Bu kapsamda yaşamının ilk yıllarından itibaren çocuğa karşı sergilenen davranışlar ve davranışların kendi içerisindeki tutarlılığı önem arz etmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı farklı tavır ve tutum sergiledikleri bilinmektedir bazı ebeveynler çocukları arasında ayırım gözetebilmektedirler bir çocuğa sonsuz fırsat verirken diğer çocuklarına çok sıkı kurallar koyabilmektedirler. Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken gösterdikleri tutumların tümü çocuğun tüm gelişim alanlarını gösterilen tutum neticesinde olumlu ya da olumsuz olarak etkilenmektedir (Yavuzer, 2023).

Anne baba tutumlarının, çocuğun kişilik gelişimi üzerindeki etkisi oldukça fazladır. Sağlıklı, saygılı, tutarlı davranışların gösterildiği aile ortamında yetişen çocuklar sorumluluklarını bilen, kendi kararlarını alabilen, topluma uyum sağlayabilen, akademik başarıları yüksek bireyler olarak yetişmektedir. Aile ortamının dengeli düzenli

ve huzurlu olmasının temelinde sağlıklı anne baba tutumlarının varlığı yatmaktadır (Çetinkaya, 2014).

Çocukların belli başlı kavramları ilk olarak ailelerde öğrenmesi gerektiği bilinmektedir çünkü kişilik gelişiminin ve beyin gelişiminin büyük bir oranı 0-6 yaşta tamamlanmaktadır. Bu kapsamda kritik dönem olarak adlandırılan bu dönemde ebeveynlerin çocukların gelişimleri üzerinde oldukça büyük etkisi bulunmaktadır. Ebeveynlerin çocukların gelişimi üzerindeki etkisi şu şekilde sıralanmaktadır (Yavuzer, 1994).

- Ebeveynler çocukların içerisinde bulundukları topluma uyum sağlamasına destek olmaktadır.
- Çocuğun karşılaştığı problemlere nasıl yaklaşması gerektiği hakkında yol gösterici olmaktadır.
- Ebeveynler çocukların mahremiyet kavramı altında kabul edilen davranış biçimleri hakkında yol gösterici olmaktadır.
- Çocukların karşılaştıkları zorluklar karşısında kendisini nasıl koruyacağı hususunda rehber olmaktadır.

Geçmişten bugüne araştırmacılar tarafından birçok farklı sınıflandırmalar yapılsa da bu araştırma ile ilgili kabul görmüş anne baba tutumlarına yönelik yapılan sınıflandırma şöyledir:

2.7.1. Demokratik Anne Baba Tutumu

Demokratik tutum sergileyen ebeveynler çocuklarının düşüncelerini, fikirlerini, isteklerini dikkate almaktadırlar. İlişkilerin gelişmesi ve devamlılığını sürdürülebilmesi için iletişim kanallarının doğru ve etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir bu tutumda ebeveynler iletişim araçlarını aktif olarak kullanmaktadırlar. Böyle bir ortamda olan çocuk da düşünce ve fikirlerini rahatlıkla dile getirebilmektedir. Demokratik tutum sergileyen ebeveynler çocuklarının bireysel farklılıklarını kabul etmekte ve gelişim özelliklerini dikkate almaktadırlar. Demokratik bir ortamın oluşabilmesi için ebeveynlerin çocukların gelişim özelliklerini iyice gözlemlemeleri gerekmektedir. Yaş ile birlikte çocukların kendilerini ifade etme şekilleri ve sıklıkları artmaktadır. Bu bağlamda ebeveynlerin çocukları bu dönemde desteklemeleri ve fırsat tanımaları önem arz etmektedir. Ebeveynler çocukların ihtiyaçlarına cevap verirler ve çocukların bilinçli bir birey olması için çocuklarına rehberlik ederler. Mahremiyet boyutunda demokratik tutum sergileyen ebeveynler çocuklara alan özgürlüğü tanırlar ve çocuğun haklarına

saygı duyarlar. Çocuğun da fikirlerinin olduğu dikkate alınır ve aynı zamanda ebeveynler çocuğun bedeni, düşünceleri ve içinde bulunduğu ortam hakkında söz sahibi olduğu bilincine sahiplerdir (Ayhan, 2021; Tuzcuoğlu, 2003).

Demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının temel ihtiyaçlarının karşılanmasının yanında aynı zamanda çocuğa saygı duyma ve sevilme ihtiyaçları da karşılanmaktadır. Her anlamda kabul edildiğini ve ebeveynleri tarafından sevildiğini bilen bir çocuk da kendisini koruyabilen ve bir sorun yaşadığında rahatlıkla ebeveynleriyle sorunları hakkında rahatça konuşabileceği bilincinde olmaktadır (Kulaksızoğlu, 2011). Küçük yaşlardan itibaren demokratik bir havanın hâkim olduğu ortamda büyüyen bir çocuk toplum içerisine girdiğinde kendi haklarının, sorumluluklarının, özgürlük alanlarının farkında olmakta ve çevresindeki insanların da mahremiyet boyutunda haklarına saygı duyan bir birey olacaktır (Canabakan Koç, 2015; Demirci, 2022).

Demokratik tutum sergilenen aile ortamlarında yapılması istenen ve istenmeyen davranışların sınırları evdeki tüm bireylerin fikirleri alınarak çizilmektedir. Sınırları çizilmiş ancak özgür bir ortam içerisinde olan çocuk özgürdür, söz hakkına sahiptir, söyledikleri şeyler ailesi tarafından kabul edilmektedir Böyle bir ortamda yetişen çocuk aile içi şiddet, ihmal ve istismar tehlikelerinden oldukça uzaktır (Yavuzer, 2023).

2.7.2. Otoriter Anne Baba Tutumu

Otoriter anne baba tutumunu benimseyen ebeveynler çocukları üzerinde üstünlük kurmak istemektedirler. Çocuk kendilerinin istedikleri davranışları yapmayıp istemedikleri davranışları gösterdiklerinde ebeveynler ceza verme yöntemine başvurumaktadırlar. Otoriter tutum sergileyen ebeveynler çocuklarına verdikleri görev ve sorumlulukların eksiksiz bir şekilde ve zamanında yerine getirilmesini istemektedirler. Davranışlarının tümünden hatta yaşamının her anında ebeveynlerinin baskısını üzerinde hisseden çocuk her şeyi başkalarının istedikleri şekilde kabullendikleri görülmektedir. Kabullenmeyi ve kabullenmediğinde olaklardan dolayı korkuyu öğrenmektedir. Bu yüzden çocuk kendi düşüncelerini açıklamaktan çekinir çünkü ebeveynlerinin kendisine kızıp ceza vereceğini düşünür. Bu bağlamda ihmal ve istismar edilen çocuklar diğer insanlar tarafından tehdit ile susturulmaya daha yatkın olmakta ve çocuk ebeveynlerine yaşadığı durumları anlatamamaktadır. Bu tutum ile büyüyen çocuk mahremiyet kavramı hakkında da eksik ve yanlış bilgiler edinebilmektedir (Demirdöven, 2021).

Otoriter ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocuk aile içerisinde sahip olduğu haklara ulaşamamakta, fikirleri önemsenmemekte ve rahatça iletişim kurma becerilerinde sıkıntılar çekmektedir. Bu şekilde yetişen çocuk topluma da uyum sağlamakta kendisini bir topluma ait hissetmekte zorluk yaşamaktadır. Yanlış yapmaktan, azarlanmaktan korkan çocuk kendini savunmakta ve kendisine zarar veren bir durumu diğer insanlarla paylaşmaktan korkmaktadır (Demirci, 2022).

2.7.3. Aşırı Hoşgörülü Aile tutumu

Çocuklarına karşı hoşgörülü olmak her aileden beklenen bir tutum örneğidir ancak ebeveynlerin doğru ya da yanlış ayırt etmeksizin çocuğun yaptığı her eyleme hoşgörü ile yaklaşması doğru bir davranış örneği olarak kabul edilmemektedir. Her yaptığı hoşgörüyle karşılanan çocuk yanlış davranışlar sonucunda bir uyarı almadığında bulunduğu ortamda doğal sınırlarını çizmediğinde hem kendi özgürlük alanını hem de diğer insanların özgürlük alanlarının bilincinde olmayacaktır. Her istediği büyük bir özenle yerine getirilen çocuk sınırsız haklara sahip olduğu bilincini geliştirmektedir. Böyle bir ortamda yetişen çocuk toplum normlarına uyum sağlamada, insanlara karşı göstereceği davranışları seçmede hata yapmaya açık bir hale gelecektir. Mahremiyet boyutu düşünüldüğünde çocuk uyması gereken kurallara uyum sağlamakta da aynı şekilde zorluk çekecektir (Yavuzer, 2008). Aşırı hoşgörü ortamında yetişen çocukların ileride diğer insanları belirli alanlarda istismar etmeye de açık bir hale gelebilmektedir çünkü karşısındaki insan üzerinde sınırsız hakka sahip olduğunu düşünmektedir.

2.7.4. Koruyucu Anne Baba Tutumları

Koruyucu tutumda ebeveynler çocuklarının beceri alanlarının yeterli düzeyde olmadığını düşünmektedirler bu yüzden de ebeveynler çocuklarının tüm istek ve ihtiyaçlarını kendileri karşılamaktadırlar. Böyle bir ortamda yetişen çocuk da yapması gereken eylemler kendisi tarafından yapılmadığı için deneyim ve tecrübe kazanamamaktadırlar (Ayhan, 2021; Erözkan, 2012). Ebeveynler çevrenin her zaman için çocuk için tehlike barındırdığını ve çocuğun tek başına kendini savunamayacağını düşünüp çocuğun özgürlük alanlarını sınırlamaktadırlar. Bu bağlamda her ihtiyacı ebeveynleri tarafından karşılanan çocuk ortaya bir problem durumu çıktığında problemlere bir çözüm yolu bulmakta zorlanmakta ve tek başına bir eylem gerçekleştirme cesaretini kendinde görememektedir. Koruyucu tutumda çocukların tehlikelerle dolu bir ortamda olduğu düşüncesi hâkim olduğundan çocuk ebeveynleri

tarafından gereğinden fazla korunmaktadır. Mahremiyet konusunda da ebeveynler fazla koruyucu davrandıklarından çocuğun hayatı direkt olarak kısıtlanabilmektedir. Çocuk kendisiyle alakalı bir durum hakkında karar aldığı zaman ebeveynleri tarafından bu karar tehlikeli, sakıncalı olduğu gerekçesiyle engellenebilmektedir. Bulunduğu her ortamda ebeveynleri tarafından korunduğunu bilen çocuk tek başına bir ortamda kendini koruyamamakta ve sorumluluklarını yerine getirmekte güçlük çekmektedir. Ebeveynine her anlamda bağımlı olarak yetişen çocuklar ileride yalnız kaldıklarında kendilerini var olan tehlikelerden koruyamamakta ve bu tehlikeli durumlara açık hale gelmektedir (Arabacıoğlu, 2019; Demirci, 2022; Uykan ve Akkaynak, 2019).

2.7.5. İlgisiz ve Kayıtsız Anne Baba Tutumları

İlgisiz ve kayıtsız anne baba tutumuna sahip ebeveynler çocuklarının istek ve ihtiyaçlarına cevap vermemektedir. Bu tutuma sahip olan ebeveynlerin çocukları güven, sevgi, saygı, şefkat gibi duygulara uzak bir şekilde yetişmektedir. Çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermeyen ebeveynlerin çocukları doğru ve yanlış davranışları ayırt etmekte zorluk çekmektedirler. İlgisiz ve kayıtsız anne baba tutumunda çocuklar iletişim kurmada zorluk çekmekte ve bu çocuklar yalnızlık duygusuna kapılmaktadır (Erol, 2019).

İlgisiz kalan çocuk dışarıdan gelecek tehlikelere karşı nasıl tepki vereceğini bilememekte böylelikle diğer insanlardan zarar görmeye açık hale gelmektedir. Ebeveynleri tarafından ihmal edilen çocuklar istismar, ihmal ve şiddete karşı diğer insanların davranışlarına daha fazla maruz kalmaktadır. İlgisiz ve kayıtsız anne baba tutumu ile yetiştirilen çocuk mahremiyetin ne olduğunu hangi kavramlarını içerdiğini, çocuğun kendisini tehlikelere karşı nasıl koruyacağını ya da yaşadığı tehlikeli durumlarda neler yapması, kimlere haber vermesi gerektiğini öğrenemeyecek ve tehlikeli durumlara açık hale gelecektir (Demiröven, 2021).

2.7.6. Tutarsız ve Dengesiz Anne-Baba Tutumu

Tutarsız ve dengesiz tutumda ebeveynlerin söz ve davranışlarında, aldıkları kararlarda uyumsuzluklar bulunur. Yaptığı aynı davranışlar sonucunda her seferinde farklı tepkiler alan çocuk ne yapacağını bilemeyecek duruma gelmektedir (Umucu Alpoğuz, 2014). Ebeveynlerin belirli davranışlara karşı gösterecekleri eylem ve sözleri arasında tutarlılığın olması gerekmektedir. Mahremiyetle ilgili olarak bir davranışın yanlış olduğunu çocuğuna anlatan ebeveynlerin yanlış olarak öğrettiği davranış bir

başka zaman doğruymuş gibi tepkiler vermemeli yanlış olduğunu savunduğu davranışı kendileri de yapmamalıdır. Bu bağlamda anne ve babaların eylemleri ve sözleri arasında çelişki durumları olmamalıdır. Çocuğa yanlış olduğu söz ile ifade edilen durumlar ebeveynlerin kendi davranışlarında görülüyorsa ebeveynlerin davranışları arasında bir tutarsızlık söz konusudur. Çocuk için ilk rol model aldığı kişilerin anne ve babalar olduğu gerçeği ebeveynler tarafından unutulmamalı ve ebeveynlerin bu duruma göre davranış geliştirmesi gerekmektedir (Yavuzer, 1999).

Ebeveynlerin bir konu üzerinde farklı iki görüş belirtmeleri çocuğun bu kararları yanlış değerlendirmesine sebep olabilmektedir. Tek başına oyun oynamak için dışarı çıkmak isteyen bir çocuğa babanın izin vermesi ancak anneniz izin vermemesi tutarsızlık durumuna örnek olarak gösterilebilir (MEB, 2013). Tutarsız ve dengesiz tutum sergileyen ebeveynler farklı zaman dilimlerinde diğer anne baba tutumları arasında gösterilen otoriter tutum ve hoşgörölü tutumları sergilemektedirler. Böyle bir çelişki içerisinde yetişen çocuk da karar alma konusunda sorunlar yaşama sürecine girmektedir. Mahremiyet kavramıyla ilgili olarak değişken davranış ve sözlü uyarılara maruz kalan çocuk mahremiyet eğitimi bağlamında yanlış bilgiler edinmektedir (Erol, 2019).

2.8. Anne-Baba Tutumunu Etkileyen Değişkenler

Bu bölümde anne-baba tutumları üzerinde etkisi olan değişkenlere yer verilmiştir. Anne-baba tutumlarını etkileyen değişkenler ebeveynlerin eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzeyleri, çalışma durumu ve çocuğun cinsiyetidir.

2.8.1 Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi

Eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken şiddet ve ceza yöntemlerine ağırlık verdikleri, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin ise çocuklarını yetiştirirken nasıl bir yol izleyecekleri hakkında kendilerini geliştirdikleri, ceza ve şiddet yöntemlerine başvurmadıkları, çocuğu merkeze alıp çocuğu bir birey olarak görüp çocuğun ilgi, istek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurdıkları görülmüştür. Eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin demokratik tutumu benimsedikleri, eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlerin otoriter, kayıtsız ve dengesiz tutumlarını benimsedikleri gözlemlenmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da eğitim düzeyi düşük ebeveynlerin daha çok geleneksel yöntemlere göre çocuk yetiştirdikleri, eğitim düzeyi yüksek olan

ebeveynlerin çocuğu merkeze alarak modern çocuk yetiştirme modellerini dikkate aldıkları gözlemlenmiştir (Öztürk ve Şanlı, 2007).

2.8.2. Ebeveynlerin Sosyoekonomik Düzeyleri

Sosyoekonomik durumun da ebeveyn tutumları üzerinde etkisi bulunmaktadır. Orta sosyoekonomik düzeydeki ebeveynlerin çocuğu merkeze alıp, çocuğun fikirlerini önemli gördükleri gözlemlenirken sosyoekonomik düzeyi düşük olan ebeveynlerin çocuğu merkeze almadığı gözlemlenmiştir bu ailelerin ceza yöntemine daha fazla başvurduğu da görülen sonuçlar arasında yer almaktadır. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ebeveynlerin ise çocuk merkezli bir çocuk yetiştirme tarzı benimsedikleri gözlemlenmiştir. Bu ebeveynlerin çocukların haklarına daha fazla dikkat ettikleri belirlenmiştir. Bu bağlamda sosyoekonomik düzeyin de çocuk yetiştirme stilleri üzerinde önemli bir etkisinin olduğu gözlemlenmiştir.

2.8.3. Ebeveynlerin Çalışma Durumları

Çalışan ebeveynlerin çocuklarına karşı tavır ve davranışlarında daha demokratik oldukları söylenmektedir. Çalışma durumu bir bağlamda da ebeveynlerin eğitim düzeyleriyle ilişkili olduğundan eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin çalışma hayatında daha fazla yer edinmesinden kaynaklı olarak ebeveynlerin istedik çocuk yetiştirme tutumlarını sergiledikleri görülmektedir. Ancak bu durumun yanında anne ve babaların yoğun çalışma hayatlarının getirisi olarak gergin ve stresli olup çocuklarına bu olumsuz duyguları yansıtabilmektedirler. Gün boyu çalışıp yorgun bir şekilde eve gelen ebeveynlerin sabır noktasında zorluk çektikleri ve çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurdukları ve çocuklarına yeteri kadar zaman ayıramadıkları, çocuğun ilk olarak aile ortamında öğrenmesi gereken mahremiyet ve bu gibi önemli kavramların öğretilmesi sekteye uğrayabilmektedir (Yavuzer, 1994).

2.8.4. Çocuğun Cinsiyeti

Toplumdan topluma değişkenlik gösterse bile ebe birçok toplumda ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına karşı farklı tutum sergiledikleri görülebilmektedir. Daha çok gelişmemiş toplumlarda özellikle mahremiyet kavramına yönelik olarak kız çocuklarına baskı ve ceza yöntemleri hâkim iken erkek çocuklarına karşı ebeveynlerin daha fazla hoşgörülü yaklaştıkları gözlemlenmektedir (Yıldız, 2017). Bu söylemlere karşın Baumrind (1966), sergilenen ebeveyn tutumlarında çocuğun cinsiyetinin farklılık

meydana getirmediğini ve erkek ve kız çocuklarına karşı sergilenen tutumların benzerlik gösterdiğini bu durumun ancak toplumun kültürel değerlerine göre etkilenebileceğini belirtmiştir.

2.9. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde mahremiyet farkındalığı ve anne baba tutumlarıyla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.9.1 Mahremiyet Eğitimi ve Farkındalığı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Diler (2014) yaptığı çalışmada mahremiyet kavramını ve mahremiyet eğitiminin nasıl verilmesi gerektiğini, verilecek eğitimin ne zaman, hangi koşullarda verilmesi gerektiği sorularına yanıt aramıştır. Çalışma sonucunda ise mahremiyet kavramının sadece bireye kazandırılan dar bir kavram değil tüm toplumlara dikkatli bir şekilde kazandırılması gereken bir kavram olarak tanımlamıştır. Mahremiyet eğitiminin küçük yaşlarda çocuklara verilmesi gereken bir eğitim olduğu bu eğitimi alan çocukların kendi cinsine ait özellikleri anlaması ve kavraması, karşı cinsin özelliklerinin farkında olması, cinsel ihtiyaç ve problemlerin çocuğun yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak soru ve merakının giderilmesi için zorunlu bir eğitim olduğunu ve bu eğitimin başlamasında tuvalet eğitiminin verilmeye başladığı yaşların kritik dönem olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çakır (2015) “4-6 yaş aralığındaki çocuklara mahremiyet eğitimi verilmesinde din eğitiminin rolü” adlı konuyu yüksek lisans tezinde incelemiştir. Ortaya konan çalışma alan araştırması ve literatür tarama yöntemleriyle meydana getirilmiş ve çalışmada Sivas ilinde yaşayan 4-6 yaş arasında çocuğu olan 100 ebeveyn çalışmanın evrenini oluşturmuştur. Çalışmada çocuğa mahremiyet eğitimi ilk olarak anne babaların vermesi gerektiği ve bu eğitimde anne ve babaların yerine getirmesi gereken sorumluluklara din eğitiminin etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bilgilere göre anne babaların eğitim durumları, çocuğun kaçınıcı çocuk olduğu, anne babaların sosyoekonomik düzeyleri gibi değişkenlerin mahremiyet eğitiminde anlamlı bir farklılaşmaya etki etmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin %95’i mahremiyet eğitiminin verilmesinin önemli olduğunu, geriye kalan %5’inin ise kısmen gerekli gördüğü sonucu elde edilmiştir. Ayrıca çalışmaya katılan ebeveynlerin mahremiyet eğitiminin anne babalar tarafından verilmesi gerektiği bilgisine ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada anne ve babaların mahremiyet eğitimi

almadıkları ancak din eğitimi almış ebeveynlerin mahremiyet eğitimi verebilecekleri düşüncesine sahip oldukları belirlenmiştir.

Güneş (2017), cinsel istismarın mahremiyet ve mahremiyet eğitimi ile ilgili ilişkisini ortaya koymayı amaçladığı çalışmada öncelikle toplumda meydana gelen cinsel istismar vakaların durumunu konuyla ilgili daha önce yapılan çalışmalardan elde edilen verilerden yararlanılarak tespit etmiştir. Daha sonra mahremiyet kavramı ve mahremiyet eğitimi ile ilgili hususlar ortaya koyulmuştur. Cinsel istismar ve mahremiyet kavramlarının birbirleriyle ilişkili olduğu ve bu ilişkinin ilk defa bu çalışmada gerçekleştiği belirtilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda istismar vakalarının günden güne azımsanmayacak düzeyde artış gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada istismar vakalarının azalması için mahremiyet kavramına önem verilmesi gerektiği ve toplumun her bir ferdine mahremiyet kavramının kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır. Tüm bunlara ek olarak ihmal ve istismar vakalarının azalması için mahremiyet eğitiminin yalnızca anne ve kız çocuklarına verilmemesi gerektiği ve bu eğitimle bireylerin kendi hayat sınırlarını çizip kendine bir koruma alanı yaratması ve aynı zamanda başkalarının da çizdikleri sınırlara saygı duyması gerekliliği vurgulanmıştır.

Ersoy ve Özkan (2017), yapmış oldukları çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 ay grubu çocukların cinsel istismara yönelik var olan bilgileri araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda çocukların iyi ve kötü dokunma hakkında, kendilerini ihmal ve istismarlara karşı nasıl koruyacağını bilme, ihmal ve istismar sonrasında kimlerden yardım isteyeceklerini bilme gibi konularda eksiklerinin olduğu konu ile ilgili yeterli düzeyde farkındalıklarının oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Duran (2018), yapmış olduğu çalışmada değerler eğitimi boyutunda mahremiyet konusunu incelemiştir. Çalışma var olan literatür çalışmaları taranarak ortaya koyulmuştur. Çalışmada mahremiyet eğitiminin aileler tarafından çocuklara nasıl verilmesi gerektiği konusu üzerinde durulmuştur. Buna ek olarak mahremiyet kavramı ile ilgili istenmeyen durumlar, ihlaller de araştırmanın konuları arasında yer almıştır. Çalışmanın sonucunda mahremiyet kavramı genel boyutlarıyla kişinin kendi özgürlük sınırları ve diğer insanların mahremiyet hak ve özgürlüklerinin farkında olunması, günümüzde mahremiyet kavramında meydana gelen farklı düşünce yapıları, toplum normlarının farklılıkları gibi nedenlerden dolayı mahremiyet ile ilgili olan konularda

meydana gelen sorunların artış gösterdiği bu artışın önüne geçmek için 0-6 yaş aralığında mahremiyet kavramının anne babalar tarafından çocuklara kazandırılması mutlak bir kavram olarak açıklanmıştır.

Özaslan ve Gültekin Akduman (2018), gelişimin ve öğrenmenin hızlı, kişilik gelişiminin büyük bir bölümünün tamamlandığı okul öncesi dönemde çocuklara ebeveynler tarafından kazandırılacak mahremiyet kavramının önemi vurgulamış ve bu kapsamda ebeveynlerin mahremiyet kavramına ve mahremiyet eğitime karşı ebeveynlerin görüşlerini incelemek üzere 3-6 yaş çocuğa sahip olan 25 anne ile çalışma yürütmüşlerdir. Yapılan çalışma sonucunda ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun mahremiyet kavramını, çocuğun özel bölgelerini tanıması bu bölgeleri koruyabilmesi olarak tanımlamışlardır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin mahremiyet ile ilgili ailelerinden öğrendikleri bilgilerin çoğunun geleneksel yöntemlerle öğretilen bilgiler olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda mahremiyet kavramının çocuklara ilk olarak ebeveynleri tarafından verilmesinin önemine değinilmiş ve ebeveynlerin mahremiyet ile ilgili eğitim almaları gerektiği belirtilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde mahremiyet kavramına yönelik araştırmaların sosyal medya boyutunun önemle üzerinde durulduğu, mahremiyet kavramının artık sadece cinsellik olgusu üzerindeki etkisinin daha fazla alanda yer edindiği gözlemlenmiştir.

Yine alan yazın incelendiğinde cinsel istismar ve ihmal üzerine yoğun bir çalışmanın yapıldığı gözlemlenmiştir. Çalışmalar sonucunda ebeveynlerin, öğretmenlerin ve çocukların bilgi düzeyinin olması istenen düzeyin altında olduğu sonucu ortaya koyulmuştur. (Çalışkan, 2018; Kardeş ve Karaman 2018; Pekdoğan ve Bozgün, 2018).

Çevik, Güner ve Aktaş (2022), mahremiyet kavramı içerisinde yer alan cinsel eğitim ile ilgili 320 ebeveynin katılımları ile cinsel eğitime yönelik ebeveyn tutum ve uygulamalarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin cinsel eğitim ve mahremiyet eğitimi ile ilgili yeterli düzeyde farkındalıklarının olmadığı tespit edilmiştir.

Sönmez, Öğretir ve Özçelik (2022), 337 annenin katılımları ile okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin mahremiyet alt boyutlarında yer alan cinsel eğitime karşı bakış açılarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda çocuğun cinsiyetinin, annelerin cinsel eğitim bilgi düzeyi üzerinde bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak

çocuğun yaşı ve bir eğitim kurumuna devam etmesinin cinsel eğitimle ilgili ortaya konan tutumlar üzerinde bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Erkoç, Şişman ve Yalçın (2023), yapmış oldukları çalışmada anne babaların mahremiyet farkındalıkları ve cinsel gelişim konuları ile ilgili bilgi düzeylerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda anne babalar tarafından verilen mahremiyet eğitimi üzerinde ailenin gösterdiği tutum, gelir düzeyi, ailenin mahremiyet kavramı ile ilgili var olan bilgi birikiminin etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak ayrıca mahremiyet eğitiminde anne babaların çocuklarının gelişim düzeyleri, yaş, ihtiyaç ve gereksinimlerine uygun ve doğru bilgileri çocuklara kazandırma konusunda desteğe ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir.

Yiğitbaşı ve Çelik (2023) dijital dünyada mahremiyet, ebeveynlik ve çocuklar Afyonkarahisar örneği çalışmalarında dijital dünyada mahremiyet kavramı kategorisine alınabilecek durumlar incelenmiştir. Çalışma 2023 yılının Ocak ve Mayıs ayları arasında öğretmen, veli ve çocuklara yönelik düzenlenen Dijital Mahremiyet Eğitimi betimsel analiz ve görüşme tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada ebeveynlerin sosyal medya kullanım sıklıkları analiz edilmiş, 2023 verilerine göre dünya nüfusunun %95,9'unun akıllı telefon kullandığı belirlenmiştir. Mahremiyet boyutu incelendiğinde ise ebeveynlerin yaptıkları hatanın olduğu ve bu hataların çocukları fotoğraflarının paylaşılması, sosyal medyanın gizlilik unsurlarından haberdar olunmaması ve bunun sonucunda ihmal, istismar vakalarının artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yalçın, Özçelik, Erkoç (2024), çalışmada annelerin mahremiyet algılarının okul öncesi dönem çocuklarının mahremiyet ile ilgili düşünce ve görüşlerinin etkisini belirlemek amacı ile yapılmıştır. Araştırma karma araştırma şeklinde, ilişkisel tarama modeli ile yapılmıştır. Veri toplayabilmek için değişkenlerin belirlenebilmesi için Bireysel Bilgi Formu; annelerin mahremiyet farkındalığını belirleyebilmek adına Mahremiyet algısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda annelere uygulanan Mahremiyet Algısı Ölçeğinin alt boyutlarından bireysel mahremiyet, mekânsal mahremiyet, dijital mahremiyet ve başkalarına ilişkin mahremiyet alt boyutları ortaya koyulmuştur. Annenin mahremiyet boyutlarından herhangi birine karşı olan bilgisi diğer alanlar hakkında da olumlu düzeyde bilgiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda annenin yaşı, çocuğun cinsiyeti, kardeş sırası gibi değişkenler

arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ancak annenin eğitim düzeyinin mahremiyet kavramına yönelik düşünceleri etkilediği belirlenmiştir.

Bayar (2025), 4-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin dijital medya konusundaki farkındalıklarının mahremiyet farkındalığı ile olan ilişkisini incelemiş olduğu araştırma sonucunda ebeveynlerin dijital medya konusundaki farkındalıkları arttığında çocuklarla kurulan iletişim kanallarının daha da güçlendiği ve bunun sonucunda dijital medya mahremiyeti boyutunda mahremiyet farkındalıklarının da artarak çocuklara mahremiyet sınırlarının öğretilmesinin daha yüksek oranda başarıya ulaştığı tespit edilmiştir.

2.9.2 Mahremiyet Eğitimi ve Mahremiyet Farkındalığı ile İlgili Yapılan Uluslararası Çalışmalar

Bu bölümde uluslararası alan yazında yer alan ebeveynlerin mahremiyet farkındalıkları ile ilgili araştırmalar yer almaktadır.

Kenny, Capri ve Ryan (2008), 3-6 yaş çocuğa sahip ebeveynler ile yapmış olduğu çalışma sonucunda mahremiyet farkındalık düzeyi yüksek olan ve çocuklara mahremiyet kavramını öğreten ebeveynlerin 3-6 yaş arasındaki çocukların mahremiyet farkındalıklarının artırılması düşüncesine sahip oldukları belirlenmiştir. Eğitim düzeyleri yüksek olan ebeveynlerin mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Wurtele, Kenny (2010), 4-6 yaş grubunda yer alan çocukların ebeveynleri ile yaptıkları çalışma kapsamında mahremiyet ve cinsel istismar ile ilgili bilgilendirilen ebeveynlerin çocuklarına daha erken yaşlarda eğitim vermeye başladıkları tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda iyi ve kötü dokunuş kavramı hakkında ebeveynlerin farkındalık kazanarak çocuklarına verdiği eğitimlerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

McGinn, Stone, Ingham ve Bengry-Howel (2016), İngiltere’de yapmış oldukları çalışmada ebeveynlerin mahremiyet eğitimine karşı bakış açılarını incelemişlerdir. Araştırmanın katılımcıları 4-7 yaş gurubu içerisinde çocuğu olan farklı dini inançları ve farklı kültür yapıları olan 110 anneden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda annelerin çocuklarının mahremiyet ve cinsel eğitim kavramlarını öğrenmesi gereken grup içerisinde yer almadıklarını düşündüklerinden annelerin mahremiyet farkındalıkları ve mahremiyet kavramını çocuklara kazandırma boyutunda eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sarikhani, Salehi ve safarnavadeh (2023), İran'ın 36-60 ay gurubunda yer alan çocukların mahremiyet eğitiminde ailelerin rolü ve sergiledikleri çocuk yetiştirme stilleri üzerine yaptıkları çalışmada 20 anne ve 10 okul öncesi öğretmeninin katılımı sonucunda mahremiyet eğitiminin ailede başlaması gerektiği ayrıca annelere göre mahremiyet eğitiminin çocuk 3 yaşına girdiği andan itibaren verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çalışma sonucunda annelerin mahremiyet farkındalığı boyutunda bilgi düzeylerinde eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

2.9.3 Anne Baba Tutumları ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Aytemiz, (2010), çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının mizacı, anne babaların kişilik özellikleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda çocuğun mizacı üzerinde annelerin kişilik özellikleri ile anne baba tutumları arasında bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Eroğlu (2014), 48-60 ay arasında çocuğa sahip ebeveynlerin gösterdikleri anne baba tutumları belirlenerek, çocuk yetiştirme boyutunda anne baba tutumları üzerinde anne babaların sosyoekonomik düzeyinin ve benlik saygılarının gösterilen tutumu etkileme düzeyi araştırılmıştır. Araştırma örneklemini Mersin ilindeki anne babalar oluşturmuştur. Araştırmaya toplamda 11 anne baba katılmış olup çalışma sonucunda anne babaların gösterdikleri tutum üzerinde anne babaların sosyoekonomik düzeylerinin önemli bir etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sak, Atlı, Şahin (2015), ortaya koydukları çalışmada 4-6 yaş aralığından olan anne babaların ebeveyn tutumları incelenmiş bu bağlamda 258 anne-babaya ebeveyn tutum Ölçeği (ETÖ) uygulanmıştır. Çalışmada açıklayıcı karma yöntem kullanılmış bu nedenle ilk olarak nicel veriler toplanmış ardından da nitel veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna anne-baba tutumlarını etkileyen birçok faktör ortaya koyulmuştur. Anne babaların ve çocukların yaşadıkları yerlere, anne-babaların kendi ebeveynlerinin sergiledikleri tutum ve onların çocuk yetiştirme tarzlarının, anne babaların evlendikleri yaşların, sahip oldukları çocuk sayısının, eğitim durumlarının sergilenen tutumları etkilediği belirlenmiştir. Araştırmada ebeveynlerin eğitim durumlarının otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu tutumları üzerinde, evlendikleri yaşın otoriter tutum üzerinde ve çocuk sayısının da demokratik ve otoriter tutumlar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Çetintaş (2015), okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubundaki çocuklarda gözlemlenen istenmeyen davranışlar ile annelerin uyguladıkları disiplin türleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma Ankara ilinde anaokullarında eğitim alan 359 çocuk ile yürütülmüş olup araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde çocuklarda görülen davranış problemleri ile annelerin gösterdikleri anne baba tutumlar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Demokratik tutum sergileyen annelerin çocuklarında görülen istenmeyen davranışlarda azalmaların meydana geldiği, otoriter tutum gösteren annelerin çocuklarında ise çocuklarda görülen istenmeyen davranışların arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aktürk (2015), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş gurubundaki çocukların ebeveynlerinin gösterdikleri anne baba tutumları üzerinde ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısı, çocuklarının cinsiyeti, çocukların yaşları ve bunlara ek olarak ebeveynlerin meslekleri, çalışma durumları gibi birden fazla değişkenin bir etkisinin olup olmadığı sorularına yanıt aranmıştır. Yapılan çalışmaya 420 anne ve 187 baba olmak üzere toplamda 607 anne baba katılım sağlamıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde annelerin çocukların okul öncesine devam etme süreleri, sahip oldukları çocuk sayısı, babaların ise eğitim düzeyleri ve mesleklerinin çocuklara gösterdikleri anne baba tutumları üzerinde anlamlı düzeyde farklılaşmaların meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda ayrıca annelerin çocuklarına karşı daha fazla izin verici bir tutum gösterirken babaların ise çocuklarına karşı daha çok demokratik tutum gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Parsak (2015), okul öncesi dönem çocuklarının empati ve sosyal becerileri ile anne babaların gösterdikleri tutum arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada İzmir ilinden anaokulu ve ana sınıfına devam eden 210 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Yapılan çalışma sonucunda anne babaların gösterdikleri tutumun çocuklarda gözlemlenen istenmeyen davranışlar üzerinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda çocuklarda gözlemlenen sosyal beceri ve empati düzeyleri ele alındığında anne baba tutumları ise çocuklarda gözlemlenen istenmeyen davranışlar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yalçın (2016), yaptığı çalışmada anne babaların gösterdikleri tutumların okul öncesi eğitime devam eden çocukların okula uyum süreçleri üzerine olan etkisi

incelenmiştir. Çalışma Eskişehir il merkezinde gerçekleştirilen çalışmanın örneklemini 380 çocuk, çocukların anne ve babaları ve öğretmenleri oluşturmuştur. Yapılan araştırma sonucunda çalışmanın örneklemini oluşturan anne babaların demokratik tutum ve aşırı koruyucu tutum gösterme oranlarının yüksek olduğu, otoriter ve izin verici tutum gösterme oranlarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan çocukların 24'ünün okula uyum sağlamada sorun yaşadığı, 356 çocuğun ise okula uyum sağlamada bir sorun yaşamadıkları tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda çalışmayan annelerin çocuklarına karşı çalışan annelere göre daha fazla koruyucu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak çalışma sonucunda annelerin gösterdikleri tutum ile çocukların cinsiyetleri arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Çakılcıoğlu (2016), anne babaların gösterdikleri tutum ile benlik saygıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada anne babaların benlik saygısı ile yaş, meslek, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, evlilik süresi gibi değişkenlere göre benlik saygıları incelenmiştir. Çalışma İstanbul ilinde yaşayan 146 evli çiftin katılımlarıyla yürütülmüştür. Çalışma sonucunda demokratik anne baba tutumu sergileyen anne babaların olumlu benlik algıları üzerinde anlamlı düzeyde farklılaşmanı olduğu tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak anne babaların yüksek ekonomik düzeye sahip olmalarını benlik saygısı üzerinde olumlu anlamda etki ettiği sonucuna da ulaşılmıştır.

Aydoğan Arslan (2017), anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ile çocukluk döneminde örselenme yaşantısı ve bazı değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma Adana ilinin Çukurova ve Seyhan ilçelerinde gerçekleştirilmiş olup çalışmanın örneklemini 2-6 yaş arası çocuklara sahip olan anne babalar oluşturmuştur. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan babaların izin verici tutumu annelere oranla daha yüksek, annelerin ise demokratik tutumu sergileme düzeylerinin babalara oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Anne babaların aşırı koruyucu ve otoriter tutumu sergileme düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bazı değişkenler incelendiğinde ise anne babaların yaş durumları ele alındığında yaşı küçük ve büyük olan anne babaların orta yaşlı anne babalara göre demokratik tutumu sergileme oranlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer değişken olan gelir düzeyi boyutunda ise gelir düzeyi yüksek olan anne babaların demokratik tutumu sergileme oranlarının daha yüksek olduğu, gelir düzeyi düşük olan anne babaların ise koruyucu tutumu sergileme oranlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Anne babaların çocuk sayısı arttıkça otoriter

tutumu sergiledikleri, çocuk sayısı az olan anne babaların ise demokratik tutumu sergileme oranlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonunda ek olarak anne babaların kendi anne babalarının sergiledikleri tutumları çocuklarına karşı sergiledikleri belirlenmiştir. Çalışma sonucunda çocukluk dönemi örselenme yaşantısı ile anne babaların koruyucu tutumu arasında da negatif yönde ilişki saptanmıştır.

Aydoğdu ve Dilekmen (2016), yapmış oldukları çalışmada anne baba tutumlarının çalışma durumu, eğitim düzeyi, gelir seviyesi, cinsiyet, gibi demografik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin gelir seviyesi, cinsiyet, çalışma durumu gibi değişkenlerin ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum üzerinde etki gösterdiği tespit edilmiştir. Buna karşın anne babaların yaşları, aile tipleri ve çocukların süregelen hastalıklarının anne babaların gösterdikleri tutum üzerinde bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen veriler sonucunda bazı demografik faktörlerin sergilenen anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir farklılık meydana getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özgen (2017), ortaya koymuş olduğu çalışmasında anne babaların çocuk yetiştirirken sergilemeyi tercih ettikleri anne baba tutumu üzerinde kendi çocukluk dönemlerinde yaşadıkları travmalara göre yordayıcılığını incelemiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre anne babaların sergilemeyi tercih ettikleri anne baba tutumlarının kendi çocukluklarında yaşadıkları travmalardan etkilendiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç anne babaların geçmişte yaşadıkları travmaların, ileride kendi çocuklarına yönelik tutum ve davranışları üzerindeki etkisi üzerindeki önemi vurgulamaktadır.

Bilgili (2020), 48- 60 ay düzeyinde çocuğa sahip olan anne babaların iletişim kalıpları ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada 388 anne baba çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Çalışma sonucunda iletişim kalıpları ve anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Kurt ve Aslan (2020), yapmış oldukları çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının anneleri üzerine odaklanmışlardır. Araştırmada 297 annenin ebeveyn öz-yeterliği, psikolojik dayanıklılığı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda annelerin eğitim seviyeleri ve gelir düzeylerinin çocuk yetiştirme stilleri üzerinde etkisinin olduğu ancak yaş ve çocuk sayısının çocuk yetiştirme stilleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.9.4 Anne Baba Tutumu ile İlgili uluslararası Yapılan Çalışmalar

Chen, Liu Li, Cen, Chen, Wang (2000), yaptıkları çalışmada anne çocuk ilişkisi ve otoriter tutumun çocuk üzerindeki yarattığı etkiyi incelemiştir. Araştırma Çin’de gerçekleştirilmiş olup toplamda 166 çocuk ve anne araştırma katılımcısı olarak yer almıştır. Araştırma sonucunda otoriter tutum ile yetiştirilen çocukların anneleri ile sağlıklı iletişim kuramadığı bu kapsamda çocuğa öğretilecek kavram ve davranışlarda yeterli öğrenme seviyelerine erişilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Laibe, Carlo, Tuorquati ve Ontai (2004), Çocuklarda görülen davranışlar ile anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları 6 yaşında olan 39’u erkek ve 35’i kız olmak üzere toplamda 74 çocuk ve bu çocukların anneleri olmuştur. Araştırma sonucunda demokratik tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarının istendik davranışları kazanma ve nu davranışları gösterme bakımından otoriter anne baba tutumu ile yetişen çocuklara oranla daha fazla orana sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Demokratik tutum sergileyen anne babaların mahremiyet boyutunda daha bilinçli bir şekilde çocuğa yaklaştığı ancak otoriter tutum sergileyen anne babaların ise mahremiyet farkındalığı düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tocu (2014), yapmış olduğu çalışmasında ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinin çocuklara kazandırdıkları mahremiyet kavramına yönelik algının, ebeveynlerin yaşı, eğitim düzeyi, gelir düzeylerinin çocuklara karşı nasıl yaklaştıklarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Destekleyici ve demokratik ebeveynlik yaklaşımının çocukların özgürlükleri ve haklarına karşı olan yaklaşımları konusunda daha bilinçli oldukları ancak otoriter ebeveynlik yaklaşımı ile yetiştirilen çocukların kendi hak ve özgürlükleri konusunda bilgi eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda anne baba tutumlarının çocuğun hak ve özgürlüklerini bilme, bu kavramlara yönelik davranış geliştirmeleri üzerinde önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir.

Khanum (2023), anne baba tutumlarının çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri üzerine olan etkisini incelediği araştırmaya 150 ebeveyn katılmıştır. Yapılan araştırmada yapılandırılmış anket uygulanmış ve anket ebeveyn tutumları çocukların demografik bilgileri ve çocuk davranışlarını gibi alanları kapsamıştır. Yapılan araştırma sonucunda demokratik ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocukların problem çözme, karşılaştıkları sorunlar karşısında kendini ifade edebilme gibi alanlarda kendini geliştirebildiği ancak otoriter ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocukların ise düşük

özgüven, başkaları tarafından tehdit olarak kabul edilebilecek davranışlara karşı kendini ifade edememe, özgüven eksikliği gibi sonuçlara sebebiyet verdiği saptanmıştır. Çalışma sonucunda destekleyici ebeveyn tutumları sergilenen ortamlarda yetişen çocukların birçok gelişim alanlarına olumlu anlamda etki ettiği vurgulanmıştır.

Kadoglou (2024), okul öncesi dönem çocuklarına sahip olan ebeveynlerin sergiledikleri ebeveyn tutumlarının çocukların kaygı düzeylerine olan etkisinin incelendiği araştırma 443 ebeveyn katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda izin verici ebeveyn tutumunun çocukların kaygı düzeylerinin arttırdığı sonucuna ulaşılmış ve annelerin babalara oranla otoriter tutumu daha fazla tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Kausar ve Afaq (2024), yapmış oldukları araştırmada ebeveyn tutumlarının çocukların gelişimleri üzerine olan etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda demokratik tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarına karşı daha yakın ve daha duyarlı oldukları ve ceza yöntemini kullanmadıkları, bu kapsamda çocukların öğretilecek kavramları daha doğru ve kolay şekilde öğretebildikleri ancak katı kurallarla otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarına birçok alanda sınır koydukları bu bağlamda çocukların öğrenme gerçekleştirirken sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda çocuğun kendi özgürlük alanlarının sınırlarını belirleme ve diğer insanların haklarını öğrenebilmede sorun yaşadığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada 4-6 yaş çocuğa sahip olan annelerin mahremiyet farkındalığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlandığı için korelasyonel (ilişkisel) araştırma modeli kullanılmıştır. Korelasyonel (ilişkisel) araştırma modeli iki ya da daha fazla sayıdaki değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalardır (Tekindal, 2023).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Malatya'nın Battalgazi ilçesinde 2024-2025 eğitim öğretim yılında resmi anaokullarında kayıtlı bulunan 4-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının velileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi Battalgazi ilçesinde bulunan Rahmi Akıncı Anaokulu, Ayşe İlbak Anaokulu, Nene Hatun Anaokulu, Kamu Görevlileri Anaokulu, Şehit Ahmet Aytemur Anaokulu, Av. Dr. Güran Yahyaoğlu Anaokulu olmak üzere toplamda 6 bağımsız anaokulu oluşturmakta olup bu okullar MEB Araştırma Uygulamaları ve Değerlendirme Sistemi üzerinden belirlenmiştir. Toplamda 193 ebeveyninden veriler toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu uygun örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, araştırmacıya hız kazandırmak amacıyla, araştırmacıya yakın ve araştırmacının kolay bir şekilde erişim sağlamasına yardımcı olan durumların seçilmesi olarak tanımlanmaktadır. (Büyüköztürk, vd, 2021). Araştırmanın verileri Malatya'nın Battalgazi ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 6 Bağımsız anaokulu bünyesinde bulunan ve 4-6 yaş aralığında çocuğu olan gönüllü katılım sağlayan velilerden toplanmıştır. Bu kapsamda veri toplanan velilerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, meslek, gelir düzeyi, medeni durum ve çocuklara yönelik cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitime devam süresi ile ilgili bilgiler tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Öğrencilerin ve ebeveynlerin bazı demografik özelliklerine göre dağılımları

Demografik Özellikler	n	%
Yaş		
20-30	53	27.50
31-40	110	57.00
41-50	28	14.50
51 yaş ve üzeri	2	1.00
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	19	9.80
Ortaokul	35	18.10
Lise	69	35.80
Lisans ve üzeri	70	36.30
Çalışma Durumu		
Evet	53	27.50
Hayır	140	72.50
Meslek		
Ev hanımı	133	68.90
İşçi/Serbest Meslek	25	13.00
Memur	35	18.10
Gelir Durumu		
25000 TL'den az	13	6.70
25000-49999	146	75.60
50000 ve üzeri	34	17.60
Medeni Durum		
Evli	184	95.30
Bekâr	9	4.70
Çocuk Cinsiyeti		
Kız	99	51.30
Erkek	94	48.70
Çocuk Yaş		
4	33	17.10
5	63	32.60
6	97	50.30
Kardeş Sayısı		
Tek çocuk	45	23.30
Bir kardeş	54	28.00
İki kardeş	64	33.20
Üç kardeş	24	12.40
Dört kardeş	4	2.10
Bes kardeş	1	0.50
Altı kardeş	1	0.50
Doğum Sırası		
1	94	48.70
2	52	26.90
3	39	20.20
4	6	3.10
5	2	1.00
Okul Öncesine Devam		

Tablo 1 incelendiğinde yaşa göre annelerin en çok (%57) 31-40, daha sonra (%27.5) 20-30 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Eğitim düzeyine göre en çok (%36.3) lisans ve üzeri, daha sonra (%35.8) lise mezunları yer almaktadır. Çalışanlar çoğunluğu (%72.5) oluşturmaktadır. Mesleğe göre çoğunluk (%68.9) ev hanımlarıdır. Memurlar %18.1, işçi/serbest meslek sahipleri ise %13'tür. Gelir durumuna göre grubun dörtte üçten fazlası (%75.6) 25000-49999 TL arasında kazanmaktadır. Medeni duruma göre kadınların büyük çoğunluğu (%95.3) evlidir. Çocuğun cinsiyetine göre kız ve erkek sayıları birbirine yakın olmakla birlikte kızlar daha yüksek orandadır (%51.3). Çocuğun yaşına göre grubun yarıdan fazlası (%50.3) altı, daha sonra (%32.6) beş ve (%17.1) dört yaşındadır. Kardeş sayısına göre en çok (%33.2) iki kardeş, daha sonra (%28) bir kardeş ve (%23.3) tek çocuktur. Doğum sırasına göre yarıya yakını (%48.7) bir, daha sonra (%26.9) iki ve (%20.2) üçüncü sıradadır. Okul öncesine devama göre yarıdan fazlası (%52.3) bir, daha sonra (%43.5) iki ve (%4.1) üç yıldır okul öncesine devam etmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırmanın veri toplama araçlarından “ Anne-Baba Tutum Ölçekleri (4-12 Yaş)”, “Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği” ölçeklerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Anne-Baba Tutum Ölçekleri (4-12 Yaş): Gülay Ogelman, H ve Özyürek, A. (2021) tarafından geliştirilen Anne-Baba Tutum Ölçekleri (4-12 Yaş) 4-12 yaş çocuğa sahip olan anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçüm aracı geliştirilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek geçerlik ve güvenirlik çalışmaları neticesinde, temel yapıya uygun olarak ayrıık yapılardan oluşan iki alt ölçek olarak elde edilmiştir. Alt ölçeklerden biri istendik anne-baba tutumları, diğer ölçek ise istenmeyen anne-baba tutumları yansıtan maddeleri içermiştir. İstendik anne-baba tutumları ölçeği 14 madde, istenmeyen anne-baba tutumları ölçeği ise 13 maddeden oluşmuştur. Ölçeklerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı, İstendik Anne-Baba Tutum Ölçeği için 0,810, İstenmeyen Anne-Baba Tutum Ölçeği için ise 0,748 olarak hesaplanmıştır. Çalışma bulgularına göre her iki ölçeğin de geçerlik ve güvenirliğinin yüksek olduğunu göstermiştir. Ölçek (1) “Her zaman”, (2) “sık sık”, (3) “ bazen”, (4) “nadiren”, (5) “hiçbir zaman” olmak üzere beşli likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Bu ölçekte anne-babalardan beklenen istendik tutumlar ve istenmeyen tutumların belirlenebilmesinin anne baba tutumları boyutunda ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği: İşler ve Kanak (2024) tarafından geliştirilmiş olan ölçek 15 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 10. madde ters kodlanmaktadır. İç tutarlılık için elde edilen Cronbach Alpha katsayısı 0,874 olarak elde edilmiş olup bu sonuç doğrultusunda ölçek maddelerinin tamamının %87 oranında tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda farklı güvenirlik katsayıları ile güvenirlik incelenmiştir. Minimum test yarılama güvenirliğine göre en düşük güvenirlik katsayısı 0.83 olarak elde edilmiş olup geliştirilen ölçeğin güvenirliğinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ölçek (1), (2), (3), (4), (5) olmak üzere derecelendirmeye sahiptir. Bu ölçekte ebeveynlerin mahremiyet ile ilgili farkındalıklarının belirlenmesi ve çocuklar üzerinde mahremiyet konusunda olan etkilerinin belirtilmesi amaçlanmaktadır.

Demografik Bilgi Formu: Demografik bilgi formunda ebeveynlerin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, çalışma durumu, mesleği, gelir düzeyi ve medeni durumlarıyla ilgili bilgiler yer almakta olup ayrıca çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası ve okul öncesi eğitime devam süresi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmada kullanılan “Anne-Baba Tutum Ölçekleri (4-12 Yaş)” ve “Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği” ölçeklerinin kullanılabilmesi için ölçekleri geliştiren veya uyarlayanlardan izin alınmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 4-6 yaş çocuğa sahip ebeveynler oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı devlet okullarında gerçekleşebilmesi için “arastirmaizinleri.meb.gov.tr” den izin alınmıştır. Gerekli mercilerden izin alındıktan sonra Malatya ilinin Battalgazi ilçesinde bulunan bağımsız altı anaokulunda okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynleri ile görüşülmüştür. Gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmaya katılan ebeveynlerden kendilerine ve çocuklarına yönelik bilgiler demografik bilgi formu ve ölçekler aracılığı ile toplanmıştır.

3.5. Veri Analizi ve Elde Edilen Analizlerin Yorumlanması

Araştırma kapsamında 200 katılımcıya ulaşılmıştır. Analizlere başlamadan önce kayıp değer ve uç değer incelemesi yapılmıştır. Puanlar Z standart puanına çevrilerek -3 ile +3 değerleri dışında kalan veriler, uç değer olarak değerlendirilerek veri setinden çıkarılmıştır. Bu şekilde 7 veri tespit edilmiş, bu değerler veri setinden çıkarıldıktan sonra 193 kişiye ait veri ile analizlere devam edilmiştir. Daha sonra normallik testi yapılmıştır. Araştırmanın verileri normal dağılım gösterdiği için sürekli değişkenlerin ili

kategorik değişken açısından farklılaşmasını incelemek amacı ile t testi, sürekli değişkenlerin üç veya daha fazla kategorik değişken açısından meydana gelen farklılaşmayı incelemek amacı ile anova testi, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacı ile pearson katsayısı tekniği kullanılmıştır.

Tablo 2.

İstendik Anne Baba Tutumu, İstenmeyen Anne Baba Tutumu ve Mahremiyet Farkındalığı puanlarına ilişkin normallik testi sonuçları

	İstendik Anne Baba Tutumu	İstenmeyen Anne Baba Tutumu	Mahremiyet Farkındalığı
n	193	193	193
$\bar{C}$	65.24	24.88	70.08
S	5.03	6.64	4.84
Median	67	24	72
Minimum	52	13	59
Maksimum	70	46	75
Kolmogorov-Smirnov	0.18	0.11	0.18
P	0.000	0.000	0.000
Çarpıklık	-0.82	0.68	-0.62
Basıklık	-0.49	-0.08	-1.01

Tablo 2 incelendiğinde, Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre İstendik Anne Baba Tutumu, İstenmeyen Anne Baba Tutumu ve Mahremiyet Farkındalığı puanlarının dağılımı normal değildir ($p < .05$). Ancak, çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde; İstendik Anne Baba Tutumu (-0.82; -0.49), İstenmeyen Anne Baba Tutumu (0.68; -0.08) ve Mahremiyet Farkındalığı (-0.62; -1.01) değişkenlerinin tümü için bu değerlerin -2 ile +2 aralığında kaldığı görülmektedir. Bu nedenle, her üç değişkenin de normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği ve parametrik testlerin uygulanabilir olduğu ifade edilebilir.

Ölçeklerden elde edilen puanları anlamlandırmak amacıyla toplam puan madde sayısına bölünmüş, daha (Son kategori – İlk kategori)/Kategori sayısı formülü kullanılarak derecelendirilmiş ve anlamlandırılmıştır. Formülde değerler yerine konulduğunda $(5-1)/5 = 0.80$ değeri elde edilmiştir. Ölçütler Tablo 3’da verilmiştir.

Tablo 3.

Ölçekler için değerlendirme ölçütleri

Puan/Madde sayısı	Düzev
1.00-1.80	Çok düşük
1.81-2.60	Düşük
2.61-3.40	Orta düzeyde
3.41-4.20	Yüksek
4.21-5.00	Çok yüksek

Tablo 3 incelendiğinde elde edilen puanlara göre katılımcıların düzeylerinin çok düşük ile çok yüksek arasında değerlendirildiği görülmektedir.

Araştırma kapsamında verileri analiz etmede betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum, maksimum, ortanca), ilişkisiz örneklem t testi, ilişkisiz ölçümler için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA), Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Verileri analiz etmede IBM SPSS 26 yazılımından yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

1- Ebeveynlerin mahremiyet farkındalığı ve ebeveyn tutum düzeyleri nedir?

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla Tablo 4'teki ölçütler kullanılmış ve değerlendirilmiştir.

Tablo 4.

Annelerin istendik anne baba tutumları ile mahremiyet farkındalık düzeyleri

Ölçek	$\bar{C}$	$\bar{C} / k$	Karar
İstendik Anne Baba Tutumu	65.24	4.66	Çok yüksek
İstenmeyen Anne Baba Tutumu	24.88	1.91	Düşük
Mahremiyet Farkındalığı	70.08	4.67	Çok yüksek

k: Madde sayısı

Tablo 4 incelendiğinde annelerin istendik anne baba tutumları ile mahremiyet farkındalık düzeylerinin çok yüksek, istenmeyen anne baba tutumlarının ise düşük olduğu görülmektedir.

2- Ebeveynlerin mahremiyet farkındalığı ve kullandıkları ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmış ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Annelerin istendik anne baba tutumu, istenmeyen anne baba tutumu ve mahremiyet farkındalığı puanları arasındaki ilişki (n = 282)

	İstendik Anne Baba Tutumu	İstenmeyen Anne Baba Tutumu	Mahremiyet Farkındalığı
İstendik Anne Baba Tutumu		-0.39**	0.37**
İstenmeyen Anne Baba Tutumu			-0.19**
Mahremiyet Farkındalığı			

** : .01 düzeyinde anlamlı

Tabloya göre annelerin istendik anne baba tutumu, istenmeyen anne baba tutumu

ve mahremiyet farkındalığı puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır ($p < .01$). İstendik anne baba tutumu, istenmeyen anne baba tutumu ile negatif yönde ($r = -0.39$, $p < .01$), mahremiyet farkındalığı ile ise pozitif yönde ($r = 0.37$, $p < .01$) orta düzeyde anlamlı korelasyon göstermektedir. Öte yandan, istenmeyen anne baba tutumu ile mahremiyet farkındalığı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = -0.19$, $p < .01$). Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, istendik tutumların mahremiyet farkındalığını artırıcı, istenmeyen tutumların ise azaltıcı yönde etkilerle ilişkili olduğu ifade edilebilir.

3- Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynlerinin ortaya koydukları anne-baba tutumları ve mahremiyet farkındalık düzeyleri çocukların cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul öncesi eğitime devam etme sürelerine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

4.1. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırma

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle puanların çocuk cinsiyetine göre normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Hem kız hem de erkek çocuğu olanlar için puanların normal dağılım gösterdiği bulunmuştur. Buna göre çocuk cinsiyetine göre ilişkisiz örneklem t testi yapılmış ve analiz sonucu Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Katılımcıların istendik anne baba tutumları, istenmeyen anne baba tutumları ve mahremiyet farkındalığı puan ortalamalarının çocuklarının cinsiyetlerine göre karşılaştırılması

Ölçek/Boyut	Grup	n	$\bar{C}$	S	Sd	T	P
İstendik Anne	Kız	99	65.03	5.27	191	-0.66	0.509
Baba Tutumları	Erkek	94	65.51	4.77			
İstenmeyen Anne	Kız	99	24.63	6.51	191	-0.55	0.586
Baba Tutumları	Erkek	94	25.15	6.80			
Mahremiyet	Kız	99	70.14	4.73	191	0.17	0.864
Farkındalığı	Erkek	94	70.02	4.97			

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların istendik anne baba tutumu puan ortalamalarının çocuklarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($t_{(191)} = -0.66$, $p > .05$). Benzer şekilde, istenmeyen anne baba tutumu ($t_{(191)} = -0.55$, $p > .05$) ve mahremiyet farkındalığı ($t_{(191)} = 0.17$, $p > .05$) puanları da cinsiyete göre

anlamli bir farklılık göstermemektedir. Bir başka ifadeyle, katılımcıların kız ya da erkek çocuk sahibi olmaları bu değişkenlerdeki puanlarını anlamli şekilde etkilememektedir; gözlenen farklılıklar istatistiksel olarak şans faktörüyle açıklanabilir.

4.2. Çocukların Yaşlarına Göre Karşılaştırma

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle puanların çocuk yaşına göre normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Puanların yaşa göre normal dağılım gösterdiği bulunmuştur. Buna göre çocuk yaşına göre ilişkisiz ölçümlerde tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmış, analiz sonucu betimsel istatistikler Tablo 7’de, ANOVA sonucu ise Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7.

Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların çocuk yaşına göre betimsel istatistikleri

Ölçek	Yaş	n	$\bar{C}$	S
İstendik Anne Baba Tutumları	4	33	67.36	4.18
	5	63	65.16	4.87
	6	97	64.62	5.24
İstenmeyen Anne Baba Tutumları	4	33	23.33	4.68
	5	63	24.78	6.74
	6	97	25.47	7.09
Mahremiyet Farkındalığı	4	33	69.27	4.97
	5	63	69.94	5.07
	6	97	70.45	4.65

Tabloya göre 4 yaş grubunda 33, 5 yaş grubunda 63 ve 6 yaş grubunda 97 katılımcı yer almaktadır. İstendik Anne Baba Tutumu ölçeği için puan ortalamaları 64.62 ile 67.36 arasında, İstenmeyen Anne Baba Tutumu ölçeği için 23.33 ile 25.47 arasında, Mahremiyet Farkındalığı ölçeği için ise 69.27 ile 70.45 arasında değişmektedir. Ancak yalnızca betimsel istatistiklere bakılarak gruplar arasında anlamli bir fark olup olmadığına dair kesin bir yargıya varılamaz. Bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamli olup olmadığını belirlemek için ANOVA testine başvurulması gerekmektedir.

Tablo 8.

Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların çocuk yaşına göre ANOVA sonuçları

Ölçek	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
İstendik Anne Baba Tutumları	Gruplar Arası	186.588	2	93.294	3.797	.024	4-6
	Gruplar İçi	4668.936	190	24.573			
	Toplam	4855.523	192				
İstenmeyen Anne Baba Tutumları	Gruplar Arası	113.851	2	56.926	1.296	.276	-
	Gruplar İçi	8344.408	190	43.918			
	Toplam	8458.259	192				
Mahremiyet Farkındalığı	Gruplar Arası	36.341	2	18.170	.775	.462	-
	Gruplar İçi	4456.333	190	23.454			
	Toplam	4492.674	192				

Yapılan ANOVA analizi sonucuna göre, katılımcıların İstenmeyen Anne Baba Tutumları [$F_{(2, 190)} = 1.296$, $p = .276$] ve Mahremiyet Farkındalığı [$F_{(2, 190)} = 0.775$, $p = .462$] puan ortalamaları çocukların yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Başka bir ifadeyle, çocukların 4, 5 veya 6 yaşında olmaları bu iki değişken üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaratmamaktadır. Bu bulgular, çocuk yaşı değişkeninin istenmeyen tutumlar ve mahremiyet farkındalığı üzerinde belirleyici bir rol oynamadığını göstermektedir.

Buna karşılık, İstendik Anne Baba Tutumları açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür [$F_{(2, 190)} = 3.797$, $p = .024$]. Post-hoc test sonucuna göre bu fark, 4 yaş grubu ile 6 yaş grubu arasında ortaya çıkmıştır. Betimsel istatistikler dikkate alındığında, 4 yaş grubuna sahip katılımcıların istendik tutum puan ortalamalarının ($\bar{C} = 67.36$) 6 yaş grubuna sahip katılımcılara göre ($\bar{C} = 64.62$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, çocuk yaşı arttıkça ebeveynlerin sergilediği istendik tutumların bir miktar azaldığını düşündürülebilir.

4.3. Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Karşılaştırma

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle kardeş sayısı değişkeninde üç kardeş ve üzerinde kardeşi olan kategoriler birleştirilmiştir. Yeni kategoriler tek çocuk, bir kardeş, iki kardeş, üç kardeş ve üzeri şeklinde gerçekleşmiştir. Daha sonra kardeş sayısına göre puanların normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiş ve

normal dağıldığı bulunmuştur. Buna göre ilişkisiz ölçümler için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucu betimsel istatistikler Tablo 9'da ve ANOVA sonucu Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 9.

Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların çocukların kardeş sayılarına göre betimsel istatistikleri

Ölçek	Kardeş Sayısı	n	$\bar{C}$	S
İstendik Anne Baba Tutumları	Tek çocuk	45	66.33	4.84
	Bir kardeş	54	65.09	5.47
	İki kardeş	64	65.75	4.28
	Üç kardeş ve üzeri	30	62.93	5.41
İstenmeyen Anne Baba Tutumları	Tek çocuk	45	23.27	6.19
	Bir kardeş	54	25.35	6.20
	İki kardeş	64	24.95	6.98
	Üç kardeş ve üzeri	30	26.30	7.13
Mahremiyet Farkındalığı	Tek çocuk	45	70.40	4.96
	Bir kardeş	54	70.17	4.88
	İki kardeş	64	70.89	4.45
	Üç kardeş ve üzeri	30	67.73	4.87

Tablo 9'a göre "İstendik Anne Baba Tutumları" puan ortalamaları kardeş sayısına göre 62.93 ile 66.75 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama iki kardeşi olan çocuklarda ($\bar{C} = 66.75$), en düşük ortalama ise üç kardeş ve üzeri olan çocuklarda ($\bar{C} = 62.93$) gözlemlenmiştir. "İstenmeyen Anne Baba Tutumları" puan ortalamaları 24.95 ile 26.30 arasında değişmekte olup, en yüksek ortalama üç kardeş ve üzeri olanlarda görülmektedir.

"Mahremiyet Farkındalığı" puan ortalamaları ise 67.73 ile 70.89 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama iki kardeşi olanlarda ($\bar{C} = 70.89$), en düşük ortalama ise üç kardeş ve üzeri olanlarda ($\bar{C} = 67.73$) görülmektedir. Ancak sadece bu betimsel istatistiklere bakılarak gruplar arasında anlamlı fark olup olmadığına dair kesin bir yorum yapılamaz; bunun için ANOVA sonuçlarına bakmak gerekir.

Tablo 10.

Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların çocukların kardeş sayılarına göre ANOVA sonuçları

Ölçek	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
İstendik Anne Baba Tutumları	Gruplar Arası	231.120	3	77.040	3.149	.026	1-4
	Gruplar İçi	4624.404	189	24.468			
	Toplam	4855.523	192				
İstenmeyen Anne Baba Tutumları	Gruplar Arası	189.985	3	63.328	1.448	.230	-
	Gruplar İçi	8268.274	189	43.747			
	Toplam	8458.259	192				
Mahremiyet Farkındalığı	Gruplar Arası	212.273	3	70.758	3.124	.027	-
	Gruplar İçi	4280.401	189	22.648			
	Toplam	4492.674	192				
1: Tek çocuk 2: Bir kardeş 3: İki kardeş 4: Üç kardeş ve üzeri							

Tablo 10'a göre, İstendik Anne Baba Tutumları puanları kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir [$F_{(3, 189)} = 3.149$, $p = .026$]. Anlamlı fark, tek çocuk ($\bar{C} = 66.33$) ile üç kardeş ve üzeri çocuklar ($\bar{C} = 62.93$) arasında ortaya çıkmıştır. Bu fark doğrultusunda, kardeş sayısı arttıkça istendik tutum puanlarında azalma olduğu söylenebilir.

İstenmeyen Anne Baba Tutumları açısından ise kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir [$F_{(3, 189)} = 1.448$, $p = .230$]. Bu sonuç, kardeş sayısının istenmeyen tutumlar üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Mahremiyet Farkındalığı puanları açısından da gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir [$F_{(3, 189)} = 3.124$, $p = .027$]. Ancak tabloda hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğu belirtilmediğinden, bu farkın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için post-hoc test sonuçlarına ihtiyaç vardır. Betimsel bulgulara göre, en düşük ortalama üç kardeş ve üzeri grupta olduğu için bu grubun anlamlı şekilde farklılaşmış olabileceği düşünülebilir.

4.4. Çocukların Okul Öncesine Devam Etme Sürelerine Göre Karşılaştırma

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla üç yıl devam eden az sayıda çocuk olduğu için öncelikle kategori birleştirilmiştir. Yeni kategoriler 1 ve 2 ve üzeri şeklinde gerçekleştirilmiştir. Daha sonra okul öncesine devam etme süresine göre normallik testi

yapılmış ve normal dağılım gösterdiği bulunmuştur. Buna göre çocukların okul öncesine devam süresine göre ilişkisiz örneklem t testi yapılmış ve analiz sonucu Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11.

Katılımcıların istendik anne baba tutumları, istenmeyen anne baba tutumları ve mahremiyet farkındalığı puan ortalamalarının okul öncesine devam sürelerine göre karşılaştırılması

Ölçek/Boyut	Grup	n	$\bar{C}$	S	Sd	T	P
İstendik Anne	1	101	65.30	4.87	191	0.10	0.925
Baba Tutumları	2 ve üzeri	92	65.23	5.23			
İstenmeyen Anne	1	101	25.34	6.97	191	1.00	0.319
Baba Tutumları	2 ve üzeri	92	24.38	6.26			
Mahremiyet	1	101	70.39	4.59	191	0.91	0.363
Farkındalığı	2 ve üzeri	92	69.75	5.10			

Tablo 11 incelendiğinde, katılımcıların istendik anne baba tutumu ($t_{(191)} = 0.10$, $p > .05$), istenmeyen anne baba tutumu ($t_{(191)} = 1.00$, $p > .05$) ve mahremiyet farkındalığı ($t_{(191)} = 0.91$, $p > .05$) puan ortalamalarının okul öncesine devam sürelerine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Bir başka ifadeyle, çocukların bir yıl ya da iki yıl ve üzeri süreyle okul öncesi eğitime katılmış olmaları, bu ölçtükleri puanlarını anlamlı biçimde etkilememektedir. Gözlenen puan farklılıkları şans faktörüyle açıklanabilir.

4.5. Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Karşılaştırma

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle anne yaş değişkeninde 51 yaş ve üzerinde yaşı olan az sayıda anne yer aldığı için 41-50 ve 51 yaş ve üzeri kategorileri birleştirilmiştir. Yeni kategoriler 20-30, 31-40 ve 41 yaş ve üzeri şeklinde gerçekleşmiştir. Daha sonra anne yaşına göre puanların normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiş ve normal dağıldığı bulunmuştur. Buna göre ilişkisiz ölçümler için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucu betimsel istatistikler Tablo 12’de ve ANOVA sonucu Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 12.

Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların annelerin yaşlarına göre betimsel istatistikleri

Ölçek	Anne Yaş	n	$\bar{C}$	S
İstendik Anne Baba Tutumları	20-30	53	64.81	5.07
	31-40	110	65.83	4.89
	41 ve üzeri	30	64.00	5.30
İstenmeyen Anne Baba Tutumları	20-30	53	25.11	6.77
	31-40	110	24.81	6.36
	41 ve üzeri	30	24.73	7.56
Mahremiyet Farkındalığı	20-30	53	70.38	4.92
	31-40	110	70.14	4.85
	41 ve üzeri	30	69.37	4.72

Tablo 12'e göre annelerin yaş gruplarına göre istendik anne baba tutumu puan ortalamaları 64.81 ile 65.83 arasında, istenmeyen anne baba tutumu puan ortalamaları ise 24.34 ile 25.45 arasında değişmektedir. Mahremiyet farkındalığı puan ortalamaları ise 69.37 ile 70.75 arasında farklılık göstermektedir. Bu bulgular, yaş grupları arasında küçük farklılıklar olduğunu göstermektedir. Ancak bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını anlayabilmek için ANOVA sonuçlarına bakmak gerekmektedir.

Tablo 13.

Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların annelerin yaşlarına göre ANOVA sonuçları

Ölçek	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
İstendik Anne Baba Tutumları	Gruplar Arası	93.692	2	46.846	1.869	.157	-
	Gruplar İçi	4761.831	190	25.062			
	Toplam	4855.523	192				
İstenmeyen Anne Baba Tutumları	Gruplar Arası	4.081	2	2.040	.046	.955	-
	Gruplar İçi	8454.178	190	44.496			
	Toplam	8458.259	192				
Mahremiyet Farkındalığı	Gruplar Arası	20.300	2	10.150	.431	.650	-
	Gruplar İçi	4472.374	190	23.539			
	Toplam	4492.674	192				

Tablo 13 incelendiğinde, annelerin yaşlarına göre istendik anne baba tutumu [$F_{(2, 190)} = 1.869$, $p = .157$], istenmeyen anne baba tutumu [$F_{(2, 190)} = 0.046$, $p = .955$] ve

mahremiyet farkındalığı [$F_{(2, 190)} = 0.431$, $p = .650$] puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir. Başka bir ifadeyle, annelerin 20–30, 31–40 ve 41 yaş ve üzeri yaş gruplarında yer almaları, bu ölçekteki puanlarını anlamlı düzeyde etkilememektedir. Gözlenen farklar şansa bağlı varyasyonlar olarak değerlendirilmelidir.

4.6. Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırma

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle anne eğitim düzeyi değişkeninde ilkokul mezunu olan az sayıda anne yer aldığı için ilkokul ve ortaokul kategorileri birleştirilmiştir. Yeni kategoriler ilkokul-ortaokul, lise, lisans ve üzeri şeklinde gerçekleşmiştir. Daha sonra anne eğitim düzeyine göre puanların normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiş ve normal dağıldığı bulunmuştur. Buna göre ilişkisiz ölçümler için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucu betimsel istatistikler Tablo 14’te ve ANOVA sonucu Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 14.

Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların annelerin eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri

Ölçek	Anne Yaş	n	$\bar{C}$	S
İstendik Anne Baba Tutumları	İlkokul-Ortaokul	54	62.41	5.67
	Lise	69	65.70	4.22
	Lisans ve üzeri	70	67.04	4.28
İstenmeyen Anne Baba Tutumları	İlkokul-Ortaokul	54	26.89	6.88
	Lise	69	25.22	7.26
	Lisans ve üzeri	70	23.00	5.23
Mahremiyet Farkındalığı	İlkokul-Ortaokul	54	69.37	4.73
	Lise	69	70.16	4.95
	Lisans ve üzeri	70	70.56	4.81

Tablo 14’e göre annelerin eğitim düzeylerine göre istendik anne baba tutumu puan ortalamaları 62.41 ile 67.04 arasında değişmektedir. En düşük ortalama ilkokul-ortaokul grubunda, en yüksek ortalama ise lisans ve üzeri eğitim düzeyindeki annelerde görülmektedir.

İstenmeyen anne baba tutumu puan ortalamaları 22.03 ile 26.89 arasında değişmekte olup, bu değişken açısından en yüksek ortalama ilkokul-ortaokul düzeyindeki annelerde, en düşük ortalama ise lisans ve üzeri grubundadır. Mahremiyet farkındalığı puan ortalamaları ise 69.37 ile 70.56 arasında oldukça yakın değerlerde

seyretmektedir. Ancak bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını anlayabilmek için ANOVA sonuçlarına bakmak gereklidir.

Tablo 15.

Katılımcıların İstendik Anne Baba Tutumları, İstenmeyen Anne Baba Tutumları ve Mahremiyet Farkındalığı ölçeklerinden elde ettikleri puanların annelerin yaşlarına göre ANOVA sonuçları

Ölçek	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
İstendik Anne Baba Tutumları	Gruplar Arası	675.006	2	337.503	15.339	.000	1-2
	Gruplar İçi	4180.517	190	22.003			1-3
	Toplam	4855.523	192				
İstenmeyen Anne Baba Tutumları	Gruplar Arası	473.187	2	236.593	5.630	.004	1-3
	Gruplar İçi	7985.072	190	42.027			
	Toplam	8458.259	192				
Mahremiyet Farkındalığı	Gruplar Arası	43.563	2	21.782	.930	.396	-
	Gruplar İçi	4449.110	190	23.416			
	Toplam	4492.674	192				

1: İlkokul-Ortaokul 2: Lise 3: Lisans ve üzeri

Tablo 15'e göre, İstendik Anne Baba Tutumları puanları annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir [$F_{(2, 190)} = 15.339$, $p < .001$]. Anlamlı fark, ilkokul-ortaokul mezunu anneler ($\bar{C} = 62.41$) ile lise mezunları ($\bar{C} = 65.70$) ve lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip anneler ($\bar{C} = 67.04$) arasında ortaya çıkmıştır. Bu fark doğrultusunda, annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına yönelik istendik tutum puanlarında artış olduğu ifade edilebilir.

İstenmeyen Anne Baba Tutumları puanları da eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$F_{(2, 190)} = 5.630$, $p = .004$]. Anlamlı fark, ilkokul-ortaokul mezunu anneler ($\bar{C} = 26.89$) ile lisans ve üzeri eğitim düzeyindekiler ($\bar{C} = 23.00$) arasında gözlenmiştir. Bu sonuç, daha düşük eğitim düzeyine sahip annelerin daha fazla istenmeyen tutum sergilediğine işaret etmektedir.

Öte yandan, Mahremiyet Farkındalığı puanları annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2, 190)} = 0.396$, $p = .674$]. Ortalama puanlar ($\bar{C} = 69.37 - 70.56$) birbirine oldukça yakındır. Bu durum, mahremiyet farkındalığının annelerin eğitim düzeyinden bağımsız bir değişken olabileceğini düşündürmektedir.

4.7. Ebeveynlerin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırma

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle puanların anne çalışma

durumuna göre normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Hem çalışan hem de çalışmayanlar için puanların normal dağılım gösterdiği bulunmuştur. Buna göre anne çalışma durumuna göre ilişkisiz örneklem t testi yapılmış ve analiz sonucu Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16.

Katılımcıların istendik anne baba tutumları, istenmeyen anne baba tutumları ve mahremiyet farkındalığı puan ortalamalarının anne çalışma durumlarına göre karşılaştırılması

Ölçek/Boyut	Grup	n	$\bar{C}$	S	Sd	T	P
İstendik Anne	Çalışıyor	53	66.34	4.49	191	1.84	0.067
Baba Tutumları	Çalışmıyor	140	64.86	5.18			
İstenmeyen Anne	Çalışıyor	53	23.38	6.49	191	-1.95	0.053
Baba Tutumları	Çalışmıyor	140	25.45	6.63			
Mahremiyet	Çalışıyor	53	70.72	4.67	191	1.12	0.264
Farkındalığı	Çalışmıyor	140	69.84	4.89			

Tablo 16 incelendiğinde, katılımcıların istendik anne baba tutumu ($t_{(191)} = 1.84$, $p = .067$), istenmeyen anne baba tutumu ($t_{(191)} = -1.95$, $p = .053$) ve mahremiyet farkındalığı ($t_{(191)} = 1.12$, $p = .264$) puan ortalamalarının annelerin çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Bir başka ifadeyle, annelerin çalışıyor ya da çalışmıyor olmaları bu üç ölçekteki puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki oluşturmamaktadır. Gözlenen puan farklılıkları şans faktörüyle açıklanabilir.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuç ve önerilerine yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın sonuçları şu şekildedir:

Okul öncesi eğitim döneminde olan çocuklara sahip annelerin kullanılan ölçeklere göre mahremiyet farkındalık ve istendik anne baba tutum düzeyinin yüksek olduğu, istenmeyen anne baba tutum düzeyinin de çok düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmalar özellikle okul öncesi dönemde benimsenen tutumların, çocuğun benlik gelişimi, özsaygısı, sosyal beceriler ve kişilik gelişimi üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Okul öncesi dönemde anne babaların, çocuklarının gelişimlerini destekleyen istendik anne baba tutumlarının gösterilme düzeyinin istenmeyen anne baba tutumlarına göre daha yüksektir. Aşırı baskıcı, ceza yöntemlerinin kullanıldığı, tutarsız veya aşırı hoşgörülü tutumlar hem çocuk hem de anne babalar açısından olumsuz sonuçlar ve çocukta istenmeyen davranışlarda artış meydana getirmektedir. Bu yüzden okul öncesi dönem çocuğuna sahip olan ebeveynlerin istenmeyen anne baba tutumlarını gösterme düzeyleri düşüktür. Anne baba tutumlarının çocuk üzerinde bırakacağı etkinin farkında olan ebeveynlerin istendik anne baba tutumlarını sergilemeyi tercih ettiği tespit edilmiştir (Küçüker ve Kelecioğlu 2014). Sergilenen anne baba tutumlarının çocukların öz düzenleme becerileri üzerinde büyük bir etkisi olduğunu kabul eden anne babaların istendik anne baba tutumlarını sergilemeyi tercih ettiği belirtilmiştir (Aktaş, 2016).

Ebeveynlerin mahremiyet farkındalığı ve kullandıkları ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Bir çocuğun eğitim süreci yıllarını kapsayan dönemdeki tüm gelişmeler, çocuğun eğitim aldığı süreden, eğitim aldığı okuldan, çocuğun içerisinde bulunduğu toplumun özelliklerine kadar birçok farklı değişkenden etkilenmektedir (Epstein ve Sanders). Ancak bahsedilen bu değişkenler içerisinde çocuğu her anlamda etkileyen en önemli faktör ailedir. Aile hangi yaşta olursa olsun çocuğun tüm yaşamı boyunca katkı

sağlayan en önemli paydaştır. (Morrison, 2012). Ailelerin çocukların birçok kavramı ve davranışı öğrenebilmesi için çok önemli bir rolü olduğu birçok araştırma ile ortaya koyulmuştur. Özellikle çocuğun birçok gelişim alanı için kritik dönem olarak adlandırılan okul öncesi dönemde aile çocuğa eğitimin verildiği ilk yer olarak büyük bir önem arz etmektedir. Bu süreçte çocukların da dâhil olacağı sağlıklı bir ilişkiden bahsedilebilmesi için istendik anne baba tutumlarına sahip olması gerekmektedir (Karabulut Demir ve Şendil, 2008).

Anne babaların çocuğa karşı sergiledikleri davranışlar çocuğun belirli durumlara karşı gösterdiği davranışlar karşılık olarak gösterilirken; anne baba tutumları ise, çocuğun var olan durumlara karşı gösterdiği tavır olarak açıklanabilmektedir (Darling ve Steinberg, 1993). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarının çocuklardaki mahremiyet kavramına yönelik ortaya çıkan davranışlar üzerinde büyük bir etkisi vardır. Anne baba tutumları çocuğun yaşamını birçok alanda olumlu ve olumsuz olacak şekillerde etkilemektedir bu yüzden anne baba tutumlarının farklı bakış açılarıyla incelenmesi ve tartışılması önem taşımaktadır. Anne baba tutumları birçok araştırmada demokratik, aşırı hoşgörölü, otoriter, izin verici, ilgisiz-ihmalkâr, tutarsız gibi çeşitli şekillerde açıklanmaktadır (Filiz ve Yaprak, 2009).

Demokratik ve çocuğu olduğu gibi olumlu olumsuz tüm davranışları kabul edilen çocuklar olumlu kişilik özellikleri geliştirirken otoriter tutuma sahip olan ebeveynlerin çocukları aşırı disiplin ve katı kurallar sonucunda olumsuz davranışlar geliştirmektedir (Sümer, Gündoğdu, Aktürk ve Helvacı, 2010). Otoriter tutum gibi olumsuz anne baba tutumları çocuklarda görülen davranış bozukluklarını arttırmaktadır. Yine olumsuz tutum kategorisinde yer alan aşırı hoşgörölü anne baba tutumunda çocuğun tüm istek ve ihtiyaçları karşılanmakta ve ebeveynler çocuğun davranışlarına herhangi bir sınırlama getirmemektedir. Böyle bir anne baba tutumu ile yetişen çocuk paylaşma, karşılıklı iletişim kurma, iş birliği, empati, başkalarının haklarına ve özel alanlarına saygı duyma gibi sosyal ve duygusal becerilerin gelişiminde istenmeyen davranış ve düşünce kalıpları meydana gelmektedir (Santrock, 2011).

Çocuğa karşı ilgisiz-ihmalkâr tutum sergileyen ebeveynler çocukların fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamada aksaklıklar meydana getirebilmektedirler. İlgisiz- ihmalkâr anne babaların çocuğa karşı olumsuz davranışlar gösterme ve çocuğa şiddet uyguladığı durumların olduğu bilinmektedir. Böyle bir ortamda yaşayan çocuğun mahremiyet haklarına aykırı davranışların gösterildiği görülmektedir. Bu bağlamda anne baba tutumlarının mahremiyet kavramına ilişkin kendi bakış açıları ve çocuğun mahremiyet

kavramıyla ilişkilendirilebilecek istenmeyen davranışların ortaya çıkabileceği sonucuna varılabilir (Çağdaş, 2012). Aşırı koruyucu tutum sergileyen anne babaların çocuklarıyla çok fazla ilgilenmesi ve buna ek olarak ortaya çıkabilecek olumsuz gelişmelerin önüne geçebilmek adına aşırı kontrolcü bir tavır sergilenmesi söz konusudur (Alisinanoğlu, 2003).

Tutarsız anne baba tutumunda ise anne babalar bir gün kabul ettikleri bir davranışı diğer gün kabul etmeyebilir, doğru kabul edilen bir durum sonrasında yanlış olarak tanımlanabilir. Bu şekilde bir ortamda çocuğun öğreneceği tüm kavram ve terimler ile ilgili yanlış bilgi sahibi olacağı ve bu nedenle istenmeyen davranışlar sergileyeceği sonucuna ulaşılabilir.

Mahremiyet kavramı ile ilgili anne babanın kabul ettiği ve normal karşıladığı bir durumu daha sonra ayıp, kabul edilemez bir davranış olarak çocuğa aktardıkları zaman çocuk doğru olan davranışın hangisi olduğunu ayırt edemeyecektir. Ebeveynler mahremiyet kavramı içerisinde yer alan dijital mahremiyet ile ilgili olarak sürekli olarak çocuklarının fotoğraf ve bilgisini paylaştığı zaman çocuk bu durumun bir tehlike oluşturacağı gerçeğini fark edemeyecek ve ileride dijital mahremiyet ile ilgili sıkıntılarla baş başa kalacaktır. Olumsuz tutumlar sonucunda mahremiyet gibi geniş bir kavramın içerisinde yer alan ihmal ve istismar vakalarında da artışlar meydana gelecektir (Arslan, Toker ve Sözer Çapan, 2018). Buna karşın anne babaların olumsuz tutumlar yerine demokratik, çocuğun önemli kabul edildiği ortamda yetişen çocuğun mahremiyet kavramıyla ilgili doğru bilgilere sahip olacağı bunun sonucunda da mahremiyet ile ilişkilendirilebilecek özel alana saygı, beden mahremiyeti, iyi-kötü dokunuş gibi önemli alanlarda istenilen davranışları ortaya koyabilme becerisi gelişmiş olacaktır (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012).

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynlerinin ortaya koydukları anne-baba tutumları ve mahremiyet farkındalık düzeyleri çocukların cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okul öncesi eğitime devam etme süreleri gibi demografik bilgiler incelendiğinde çocukların cinsiyetlerine göre mahremiyet farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 6). Anne babaların mahremiyet kavramına verdikleri önem neticesinde çocuklarının cinsel gelişimlerine ek olarak sosyal, bilişsel, duygusal, ahlak gelişim alanlarını da etkilemektedir. Araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte çocuğun cinsiyetinin anne babaların mahremiyet farkındalık düzeyi bağlamında anlamlı şekilde farklılaşmadığı araştırmalar (Yalçın, Özçelik ve Erkoç, 2024) mevcuttur. Yalçın, Özçelik ve Erkoç

(2024) okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin mahremiyet algılarının farklı değişkenlere göre inceledikleri araştırmada 4-6 yaş çocuğa sahip olan anneler araştırmanın çalışma guruplarını oluşturmuştur. Araştırma sonucunda çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı gibi değişkenlerin annelerin mahremiyet farkındalığı ve çocuklara bu kavramı kazandırma düzeyleri ele alındığında bu değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Elde edilen veriler doğrultusunda annelerin “çocuğun cinsiyeti” değişkenine göre “Anne Baba Tutum Ölçekleri (4-12 Yaş) incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Tablo 6).

Kaynar ve Yıldız (2003) tarafından yapılan “Çocuklardaki Travmatik Kazalar ile Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki” adlı araştırmada da annelerin sergiledikleri tutumların ile çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Şanlı (2012) Annelerin Çocuk yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi başlıklı araştırmasında annelerin çocukların cinsiyetine göre çocuk yetiştirme tutumları arasında bir ilişkinin olmadığı sonucu elde edilmiştir. Arabacı ve Ömeroğlu (2013), okul öncesi dönem çocuğuna sahip olan anne ve babaların çocukları ile iletişimlerinde çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası, anne babanın yaşı ve sosyo-ekonomik düzeyi gibi değişkenler açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığını araştırmış ve bu araştırma sonucunda da çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Literatür araştırıldığında annelerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutumların çocukların cinsiyetlerine göre farklılaştığına dair araştırmalar da bulunmaktadır. Bu araştırmalar şu şekildedir; Mızrakçı (1994) çocuğun değeri araştırmasında annelerin kız çocuklarına karşı daha koruyucu bir tutum sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır.

Yukarıdaki bahsedilen araştırmalar ile bu araştırma sonuçlarının tutarlılık göstermediği görülmektedir. Bahsedilen araştırmalara göre annelerin çocuklarının cinsiyetlerine göre farklı tutumlar sergilediği ifade edilmektedir. Toplumun yapısı dikkate alındığında belirli bölgelerin kültür özelliklerine göre kız ve erkek çocuklarına karşı farklı tutumların sergilendiği geleneksel toplumlarda erkek çocuklarına karşı daha hoşgörülü tutumun sergilendiği ancak kız çocuklarına karşı otoriter tutumun sergilendiği sonucuna varılabilir. (Yörükoğlu, 2007).

Araştırma sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde, betimsel istatistikler dikkate alındığında, 4 yaş grubuna sahip katılımcıların istendik tutum puan

ortalamalarının ($\bar{C} = 67.36$) 6 yaş grubuna sahip katılımcılara göre ($\bar{C} = 64.62$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, çocuk yaşı arttıkça ebeveynlerin sergilediği istendik tutumların bir miktar azaldığını düşündürülebilir. Literatür incelendiğinde Bilgici'nin (2022) istendik ve istenmedik anne tutumları ile ilgili araştırması sonucunda çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre istendik ve istenmedik anne tutumları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Aile tiplerinin tamamında anne tutumunun cinsiyete göre değişmediği ve yine çocukların ebeveyn tutumlarını algılamalarında cinsiyete göre bir değişimin olmadığına dair araştırmalar bulunmaktadır. (Ersoy, 2013; Arabacıoğlu, 2019).

Okul öncesi eğitim döneminde yer alan 4-6 yaş grubundaki çocukların yaşlarına bağlı olarak sergilenen istendik ve istenmedik anne baba tutumlarında değişiklik meydana geldiği tespit edilmiştir. Araştırmalar özellikle 3-6 yaş aralığındaki çocukların gelişimsel ihtiyaçları dikkate alındığında çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının farklılaşmasına bağlı olarak istendik ve istenmedik anne baba tutumlarının sergilenme tercihlerinde farklılaşmanın meydana geldiğinin göstermektedir. Literatür incelendiğinde 3-4 yaş aralığında çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuğa karşı yaklaşırken daha koruyucu anne baba tutumu sergilediği sonucuna ulaşılırken, 5-6 yaş aralığında çocuğa sahip olan ebeveynlerin ise koruyucu anne baba tutum düzeyinde azalmanın meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır (Aslan ve Durnaz Kandaz, 2004).

Sevgili (2021), yapmış olduğu çalışmada ise 5-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin çocuklara karşı sergiledikleri ebeveyn tutumlarının çocukların duygusal profilleriyle ilişkili olduğunu ve yaş ilerledikçe ortaya koyulan aşırı koruyucu tutumların yerini çocuğun yaşı büyüdükçe daha hoşgörülü ve çocuğu destekleyici tutumlara bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erten (2012), sosyal beceri ve okul uyumu ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında çocuğun yaşı arttıkça sosyal etkileşimlerinin istendik düzeyde gelişim gösterdiği ve buna bağlı olarak ebeveynlerin sergiledikleri tutumlarda değişikliklerin meydana geldiği ve ebeveynlerin daha demokratik bir yaklaşıma yöneldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür incelendiğinde çocuğun yaşına bağlı olarak istendik ve istenmeyen anne baba tutumlarında farklılaşmaların meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlar incelendiğinde yapılan çalışmalarda çocuğun yaşı arttıkça ebeveynlerin istendik anne baba tutumlarında bir miktar artış olduğu tespit edilmiştir.

Ailede çocuk sayısının artış göstermesinin ebeveynlik tutumlarını belirli açılardan etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde kardeş sayısının fazla olduğu ailelerde anne babaların çocuklara ayırdığı zaman ve çocuklara gösterilen sabır seviyesinde azalmaların meydana geldiği buna bağlı olarak da çok çocuklu ailelerin çocuklara istenmeyen anne baba tutumları sergileme davranışına daha yakın olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Someya, Uehara ve Kadowaki (2010), tarafından Japonya’da yapılan bir çalışmada kardeş sayısı fazla olan çocukların anne babalarını daha az şefkatli ve daha az koruyucu ve destekleyici olarak gördükleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuca ek olarak kardeş sayısının fazla olduğu ailelerde anne babaların çocuklara farklı tutumlar sergiledikleri bu yüzden de kardeşler arasında duygusal, davranışsal ve sosyal farklılıkların meydana geldiği de tespit edilmiştir.

Liu ve Rahman (2022), yaptıkları meta-analiz çalışmasında ise, istenmeyen anne baba tutumlarının kardeş sayısı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmış olup istendik anne baba tutumlarının gösterilme düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, kardeş sayısı arttıkça ebeveynlerin sergilemesi istenen istendik anne baba tutumlarının azaldığı ve istenmeyen anne baba tutumlarının artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür incelendiğinde Balat (2007) yaptığı araştırma sonucunda çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresinin aşırı koruyucu anne baba tutumu üzerinde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada okul öncesi eğitimden 3 yıl yararlanan çocukların en düşük, okul öncesi eğitim almayan çocukların ailelerinin ise en yüksek puanı aldığı ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların ailelerinin daha fazla koruyucu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak okul öncesi eğitime devam süresinin ebeveynlerin sergiledikleri demokratik anne baba tutumu üzerinde anlamlı bir farkın olmadığı sonucu elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen bir diğer sonuçta da çocukların okul öncesine devam sürelerinin otoriter anne baba tutumu üzerinde bir etkisinin olduğu sonucudur. Üç yıl boyunca okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne babalarının sıkı, kuralcı, ceza yöntemlerinin kullanıldığı otoriter tutum sergileme puanlarının en düşük buna karşın okul öncesi eğitim almayan çocukların ebeveynlerinin otoriter anne baba tutumu sergileme puanının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yeşilyaprak (1989), anne baba tutumlarının çocuğun kişilik gelişimi üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında anne baba tutumlarında çocuğa özel alan tanıma, çocuğun haklarını göz önünde bulundurma, çocuğu olduğu gibi kabul etme ve çocuğa şefkat göstermenin çocuğun istendik davranışlarının görülmesi üzerinde olumlu bir

etkisinin olduğu buna karşın çocuğu baskı, korku ve ceza yöntemleri kullanılarak yetiştirmenin çocuğun kendi haklarını savunamayan, kendi bedenini koruyamayan ve dışarıdan gelecek tehlikelere tepki gösteremeyen bir kişilik geliştirdiğini saptamıştır. Araştırmada elde edilen bir diğer sonuğa da anne babaların sergiledikleri tutum üzerinde çocukların cinsiyet ve yaşının bu durum üzerinde etki etmediği saptanmıştır.

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin sergiledikleri anne baba tutumları ve mahremiyet farkındalık düzeyleri annelerin yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu değişkenlerine incelendiğinde;

Annelerin yaşlarının çocuklarına karşı istendik anne baba tutumu, istenmeyen anne baba tutumu ve mahremiyet farkındalığı puan farkının anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 12).

Yalçın, Özçelik ve Erkoç (2024) yaptıkları araştırma sonucunda annenin yaşının mahremiyet farkındalığı üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını saptamıştır. İleri yaştaki annelerin geleneksel toplumda yetişmeleri gibi etkenler nedeniyle çocuklarına karşı aşırı koruyuşu tutum sergilediği ya da yaşının ileriki dönemlerinde çocuklarına karşı daha hoşgörölü olduğu şeklinde de açıklanabilir (Çağdaş ve Seçer, 2011). Bu bağlamda annelerin yaşı arttıkça toplumdan, yakın çevreden görüp öğrendikleri tehlikeli durumlar neticesinde çocuklarına karşı daha koruyucu bir yapıya sahip oldukları dışarıdaki tehlikelerden çocuklarını korumak için kalkan oluşturma çabalarının da olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ayyıldız (2005) yaptığı araştırma sonucunda 24 yaş ve altı yaş grubunda olan annelerin 35 yaş üzeri annelere oranla anne baba tutumu kategorisi içerisinde yer alan koruyucu tutum puan ortalamasını daha yüksek bulmuştur. Durmuş (2006) , Eroğlu (2014) yaptıkları araştırmalar sonucunda annenin yaşı ile koruyucu tutum arasında bir ilişkinin olmadığı sonucunu elde etmiştir.

Annelerin sosyal yaşamları, kendilerini yetiştiren anne babalarının sergiledikleri tutumlar gibi durumlar sonucunda farklı yaşlarda çocuk ile ilgili meydana gelen durum olay ve davranışları farklı şekillerde yorumlamalarına bu bağlamda da meydana gelen olay, durum ve davranışlar karşısında farklı tutumların sergilenmesine neden olabilir.

Araştırma sonucunda istendik anne baba tutumları puanları annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Bu fark doğrultusunda, annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına yönelik istendik tutum puanlarında artış olduğu ifade edilebilir. İstenmeyen Anne Baba Tutumları puanları da eğitim düzeyine

göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu sonuç, daha düşük eğitim düzeyine sahip annelerin daha fazla istenmeyen tutum sergilediğine işaret etmektedir.

Tortumluoğlu (1999) yaptığı araştırmada eğitim düzeyi yüksek annelerin istendik anne baba tutumlarının gösterilme oranının arttığı , eğitim düzeyi düşük annelerin ise istenmeyen anne baba tutumlarının gösterilme oranının arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Karabulut Demir ve Şendil (2008), “Ebeveyn Tutum Ölçeği” geliştirme çalışmaları sonucunda annelerin istendik anne baba tutumu olarak kabul edilen demokratik ve istenmedik demokratik tutum olarak kabul edile otoriter ve aşırı koruyucu tutumların tercih edilme düzeylerinin de eğitim düzeyi arttıkça arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Şanlı ve Öztürk (2012) eğitim düzeyi düşük olan anne babaların daha koruyucu bir tutum gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Yıldızbaş ve Şahin-Sak (2020) “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Saldırganlık Yönelimleri ile Ebeveynlerinin Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı araştırma sonucunda anne baba tutumlarının anne babaların eğitim düzeyine göre değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Eğitim düzeyi yüksek olan anne babaların daha çok demokratik tutumu sergiledikleri buna karşın eğitim düzeyi düşük olan anne babaların ise otoriter tutumu sergiledikleri, bunlara ek olarak ilkokul, ortaokul ve lise eğitimi alan anne babaların üniversite eğitimi alan anne babalara göre aşırı koruyucu tutumu gösterme durumlarının daha fazla olduğu saptanmıştır.

Muslu, Kolutek ve Alkaya (2021) demografik özelliklere göre annelerin okul öncesi dönem çocuklarının mahremiyeti üzerine yaptıkları çalışma sonucunda annenin eğitim seviyesinin yükselmesine bağlı olarak mahremiyet farkındalığının daha yüksek bir seviyede olduğu buna ek olarak da çocuklara karşı mahremiyet kavramını açıklama ve öğretiminde de olumlu düzeyde gelişme olduğu sonucuna varmış, eğitim düzeyi yükseldikçe annelerin çocukların özel alanlarına saygılı olduğu ve çocuklardan izin talep ettikleri, çocuklara mahremiyet kavramını daha doğru bir şekilde aktardıkları sonucunu elde etmişlerdir.

Araştırma sonucunda annelerin çalışıyor ya da çalışmıyor olmaları istendik anne baba tutumları, istenmedik anne baba tutumları ve mahremiyet farkındalığı puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. (Tablo 15).

Literatürde annelerin çalışıp çalışmama durumunun mahremiyet farkındalığı üzerinde etkisinin olmadığına dair bir çalışmaya rastlanmamış ancak yapılan

araştırmalar sonucunda annenin eğitim düzeyi ve buna bağlı olarak çalışma durumu birlikte değerlendirilmiş ve çalışan annelerin çalışmayan annelere göre bireysel mahremiyet farkındalıklarının daha yüksek bir orana sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Koç,  zkan ve Bekmezci, 2016).

Mahoney, Macdonald, (2007)  ocuk eğitiminde annenin etkisinin çok büyük olduğu ve mahremiyet farkındalığı konusunda da eğitim düzeyi ile çalışma durumu birlikte değerlendirilerek çalışan annelerin mahremiyet farkındalıklarının daha yüksek olduğunu savunmuşlardır. Akgüç, 2004; Bağlı,2011; İder ve Tavukçuoğlu, 2023  alışan annelerin mahremiyet algı ortalamasının çalışmayan annelerin mahremiyet algı ortalamasına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayyıldız (2005), annelerin çalışma durumlarına göre gösterilen anne baba tutumları arasında bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yapılan diğer araştırmalardan da yine bu sonuca ulaşılmıştır ( meroğlu, 1996). şanlı ve  zt rk (2012) “Annelerin  ocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi” adlı araştırmalarının sonucunda annelerin çalışıp çalışmama durumunun gösterilecek anne baba tutumlarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2.  neriler

5.2.1. Anneler İçin  neriler

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak ebeveynler için önerilere yer verilmiştir.

Araştırma sonucunda çocuğun yaşı arttıkça az da olsa istendik anne baba tutumları arasında azalma görülmüştür. Çocukların her yaşta farklı alanlarda birçok şey öğrenebileceği önemli yıllar olarak düşünüldüğünde annelerin çocukların yaşlarının özelliklerine dikkat ederek çocukların ihtiyaçlarına cevap vermeye yönelik tutum geliştirmelerinin önemine yönelik eğitimlere katılabilirler.

Eğitim seviyesi düşük olan annelerin, anne baba tutumlarının  ocuk yetiştirme üzerindeki etkisine yönelik yapılmış olan çalışmaları inceleyerek kendilerini bu alanda geliştirip çocukların en iyi şekilde gelişimlerinin destekleneceği tutumları yönelmeleri önerilebilir.

Ülkemizde genel olarak mahremiyet kavramı ve alt boyutlarının ayıp olarak adlandırılıp halı altına s p r lmesinin istenmeyen sonuçlara neden olacağı konusunda annelere mahremiyet eğitimi verilebilir.

Mahremiyet farkındalığının geliştirilmesi ve çocuklara öğretilmesi gereken kavramların çocukların gelişim özelliklerine göre ne şekilde kazandırılması gerektiği hakkında okul öncesi eğitim kurumları tarafından annelere seminerler verilebilir.

Anne baba tutumları ve mahremiyet farkındalığına yönelik yapılan çalışmaları incelenebilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Anne baba tutumu ve mahremiyet farkındalığı konularının bir arada incelendiği araştırmaların sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu alana yönelik çalışmaların yapılması mahremiyet kavramı ile bağlantılı vakaların görülme sıklığını azaltabilir.

İhmal, istismar vakalarının her alanda ve her zaman olabilme ihtimali her geçen gün daha da arttığından ailelerin bilinçlenebilmesi adına bu durumlarla ilgili her ailenin ulaşabileceği çalışmalar yapılabilir.

Mahremiyet ile ilgili ailelerin düşünceleri ve uygulamalarının tespiti için kapsamlı ölçekler geliştirilebilir.

“Anne Baba Ölçekleri (4-12 Yaş)” ve “Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği” farklı sosyokültürel düzeydeki ve daha büyük örneklem grubuna uygulanabilir.

5.2.3. Eğitimcilere Yönelik Öneriler

Okul öncesi öğretmenlerinin mahremiyet kavramıyla ilgili farkındalık düzeylerinin artırılması amacı ile Milli eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak hizmet içi eğitim programları planlanabilir.

Aile katılımı çalışmaları ile anne babalara mahremiyet kavramı ve anne baba tutumları ile ilgili bilgi verilebilir.

Okul öncesi öğretmenleri tarafından mahremiyet kavramına ilişkin çocuklara yönelik etkinlikler planlanabilir.

KAYNAKLAR

- Akcan, E. (2016). Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi. *Akdeniz Üniversitesi Toplumsal duyarlılık Merkezi Bülteni*, 10(82), 63-35
- Akcan, E. (2016). Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi. *Akdeniz Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Merkezi Bülteni*, 10(82), 63-65.
- Akça, G., & Başer, D. (2013). "KARANLIĞIN YOK OLUŞU" Gelişen teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 19-42.
- Akgüç, O. (2004). Mahremiyet açısından elektronik gözetim ve denetim: Tüketicinin de-netimi, gözetimi ve online alışveriş siteleri üzerine bir uygulama. Ankara: Ankara Üniversitesi
- Aksoy, Ş. (2013). *Hasta Haklarında Mahremiyet ve Özel Hayatın Gizliliği* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aktaş, M (2016). Okul Öncesi Dönemde Anne-Baba Tutumları ve Çocukların Sosyal Davranışları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 41(184), 70-90
- Aktürk, M. F. (2015). "Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden (5 Yaş Grubu) Ebeveynlerinin Ana-Baba Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı.
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174.
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174.
- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97-107.
- Altay, D. (2004). Kadın ve Erkek Yazarda Farklı Mahremiyet yaşantılarının Mekan Kullanımı ve toplumsal Cinsiyet Algısı ile İlişkilendirilerek İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı, İzmir.

- Anur, H. (2014). *Anne-Babaların Yaşam Tutumu ile Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arabacı, Nalan & Esra Ömeroğlu (2013). 48-72 Aylık Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocukları İle İletişimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 30, 41-53.
- Arabacıoğlu, B. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi.
- Arabacıoğlu, B. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Aral, N., Kandır, A. & Can Yaşar, M.,(2002). Okul Öncesi Eğitim, Okul Öncesi Eğitim Programı. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Aral, N., Kandır, A. & Yaşar, M. C. (2002). *Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı* (2.Baskı) İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Arslan, B., & Durmaz Kandaz, M. (2004). Babaların 3-6 yaş çocuklarına yönelik katılım düzeylerinin çocukların davranışlarına etkisi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Dergisi*, 6(2), 145-160.
- Arslan Toker, G., & Sözer Çapan, A. (2018). Anne baba tutumlarından kaynaklanan, ihmal ve duygusal istismara maruz kalmış çocukların en çok kullandığı savunma mekanizmaları üzerine bir literatür taraması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8, 9(16), 1794-1816.
- Artuç, M. (2015). *Mahremiyet Açısından Birey ve Devlet İlişkisi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Aslan, C. (2011). Türkiye’de Özel Alanın İfşası ve Mağduriyet Halleri: ‘Deniz Baykal Örneği. *Medya Mahrem-Medyada Mahremiyet Olgusu ve Transparan Bir Yaşamdan Parçalar*, 84-122.
- Atalay, Z. (2018). *Mindfulness: şimdi ve burada bilinçli farkındalık*. Psikonet Yayınları.
- Avaner, E. (2018). Mahremiyet Nedir? Mahremiyetin Sağlık Hizmetleri Penceresinden Görünürlüğü Nasıldır? *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 5(3), 110-116
- Aydemir, M. (2012). *İşyerinde Mahremiyet Olgusu*. İstanbul: Beta Yayınları

- Aydoğan Arslan, S. (2017). Ebeveynlerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısı ve Bazı Demografik Özellikleri İle Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569- 585.
- Ayhan, A. G. (2021). *Giresun Üniversitesi Personelinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Giresun Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Giresun.
- Aytemiz, T. (2010). Ebeveynin Kişiliği, Çocuğun Mizacı Ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayyıldız, Tülay (2005). Zonguldak İl Merkezinde 0-6 Yas Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Bağlı, M. (2011). *Modern Bilinç ve Mahremiyet*. İstanbul: Yarın Yayınları
- Bayar, M. E. (2024). Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocukların Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Farkındalıkları ve Ebeveyn Medya Arabuluculuğu Profiline Anne-Baba Çocuk İlişisine Etkisi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Baysan, Ö. (2022). Okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimleri ile oyun eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Pamukkale
- Bekci, B. T. (2024). Okul Öncesi Dönemde Çocukları Olan Ebeveynlerin Anne-Baba Tutumları ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun
- Bekmezci, H. & Özkan, H. (2015). Ebelik Uygulamalarında Mahremiyetin Önemi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2(1), 113-124.
- Bekmezci, H. Özkan, H., & Koç, Ö. (2016). Annelerin doğum eyleminde algıladıkları mahremiyetin değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences*, 1(2), 104-110.

- Bilgici, B. G. (2022). 48-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile istendik ve istenmedik anne tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(1), 130-151.
- Bilgili, S. (2020). Aile iletişim kalıplarının ebeveyn tutumları ile ilişkisini incelenmesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bozgun, K., & Pekdoğan, S. (2018). Öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 433-443.
- Canabakan Koç, N. (2015). *Okul Öncesi Dönem Adaptasyon Sürecinde Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu Geliştirmiş 48-66 Aylık Çocuklarda Ebeveyn Tutumlarının Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Beykent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Candan, M. & Bilgili, N. (2018). Hemşire ve Ebelerin Hasta Mahremiyetine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 34-43
- Chen, X., Liu, M., Li, B., Cen, G., Chen, H., Wang, L. (2000). Kentsel Çin'deki anne-otoriter ve otoriter tutumlar ve anne-çocuk etkileşimleri ve ilişkileri, *Uluslararası Davranışsal Gelişim Dergisi*, 24 (1), 119-126.
- Cingöz-Teke, G. (2013). İyi dokunma, Kötü Dokunma. Pedagoji Derneği. Erişim Adresi:
https://ozluceanaokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/16/14/750282/dosyalar/2016_04/08025006_iyidokunmaktdokunma.pdf
- Çağdaş, A. (2012). Anne-baba-çocuk iletişimi. Ankara: *Eğiten Kitap*.
- Çakır, S. (2015). *4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas
- Çakır, S. (2015). *4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Çakılcıoğlu, İ. (2016). *Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Benlik Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Çalışkan, H. (2019). *Okul öncesi dönemde çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi konusunda bilgi düzeylerinin belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çalışkan, T. (2018). *Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa*.
- Çankırlı, Ali. (2011). *Çocuğun Manevi Eğitimi* (12. Baskı)İstanbul: Zafer Yayınları
- Çatak, A. (2015). Mahremiyet Kavramının Farklı Anlam Alanları veya “Fıkıh-ı Bâtın’ da Mahremiyet Algısı. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 93-111.
- Çetinkaya, B. (2014). *Sağlıklı Aile Sağlıklı Çocuk; Çocuk ruh Sağlığı*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Çetintaş, S. (2015). *5 Yaş Çocuklarında Görülen Davranış Problemleri İle Annelerin Çocuklarına Uyguladıkları Disiplin Yöntemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çevik-Güner, Ü., & Aktaş, S. (2022) Okul öncesi cinsel eğitime yönelik ebeveynlerin bilgi tutum ve uygulamaları. *Androloji Bülteni*, 24(1), 11-19.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487–496. doi:10.1037/0033-2909.113.3.487
- Davey, L. (2009). The Application of Case Study Evaluations. *Elementary Education Online*, 8(2), 1-3
- Değirmen, N. (2014). *Jinekoloji ve Obstetride Beden Mahremiyeti: Kütahya Örneği* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Demirci, Ö. (2022). *Evliliğin ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik tutumlarına Etkisi* Yayınlanmamış Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Biruni Üniversitesi, İstanbul.
- Demirdöven, B. (2021). *Okul Öncesi Çocuğa Sahip ebeveynlerin Öz Yeterlik Algıları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demiriz, S. & Öğretir, D. A. (2007). *Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi*. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.

- Demirutku, K. (2007). *Parenting styles, internalization of values, and self-concept*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Diler, R. (2014). Mahremiyet Eğitimi ve Önemi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 68-98.
- Diler, T. (2014). Mahremiyet Eğitimi ve Önemi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 68-98
- Dolgun, U. (2008). Şeffaf Hapishane yahut Gözetim Toplumu: Küreselleşen Dünyada Gözetim. *Toplumsal Denetim ve İktidar İlişkileri, İstanbul: Ötüken Neşriyat Yayınevi*
- Duran, H. E. (2018). Değerler Eğitimi Bağlamında Mahremiyet Eğitimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun
- Durmuş, Reyhan (2006). *3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri İle Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dülger, M. V. (2015). Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Hasta Mahremiyeti. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 43-80
- Epstein, J. L., & Sanders, M.G. (2002). Family, school and community partnerships. In: M. H. Bomstein (ed.), *Handbook of Parenting, Vol. 5: Pratical Issues in Parentinh* (pp. 407-437). Mathaw, New Jersey: Erlbaum.
- Erkoç, E., Şişman, S. & Yalçın, H. (2023). Ebeveynlerin cinsel gelişim ve mahremiyet eğitimi konusundaki görüşleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 545-560.
- Erol, E. (2019). *Anne-baba tutumları ile 5-10 yaş grubu çocukların davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eroğlu, M. (2014). *0-6 Yaş Arası Çocuğa Sahip Anne Babaların Sosyo Ekonomik Durumlarının Ve Benlik Saygılarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin
- Erözkan, A. (2012). Ergenlerde kaygı duyarlılığı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 43-57

- Erten, İ. (2012). 5-6 yaş grubu çocukların sosyal becerileri, akran ilişkileri ve okul uyumu ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 45-60
- Ersoy, E. (2013). *Ortaokul çocuklarının algıladıkları anne baba tutumları ile benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*, İstanbul İli Fatih İlçesi Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, İstanbul.
- Ersoy, Ö. A., & Özkan, H. K. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsel İstismara İlişkin Bilgilerinin İncelenmesi: Nitel Bir Bakış. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6(1), 123-139.
- Filiz, Z., & Yaprak, B. (2009). A study on classifying parenting styles through discriminant analysis. *Journal of Theory and Practice in Education*, 5 (2), 195-209.
- Giddens, A. (2010). *Mahremiyetin Dönüşümü/Modern toplumlarda Cinsellik, Aşk ve Erotizm*. 2.Basım (Çev: İdris Şahin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gülkaya, M. (2018). *Ergenlerin algıladıkları ve mevcut anne baba tutumları arasındaki ilişki ve algılanan anne baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*, Ufuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gündoğdu, Y. B. (2017). Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*. 7(2), 1-14
- Gündüz, O. (2015). Toplumsal Değişme ve Mahremiyet Algısı. *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Alguları Sempozyum Bildiri Kitabı* (307-319), Ordu İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Güneş, A. (2016) *Adım Adım Çocuklarda Cinsel eğitim*. İstanbul: Timaş Yayınları
- Güneş, A. (2017). Cinsel İstismar Olgusu ve Mahremiyet Eğitimi. *İnsan ve Toplum Dergisi*, 7(2), 45-70
- Gürel, A.H. (2024). *Ebeveyn tutumları ile Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal duygusal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir

- Güzel, H., & Tüfekçi, A. (2021). Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların baba çocuk ilişkileri ve babalık rolü algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Gaziantep ili örneği. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(2), 463-489.
- İder, S. & Tavukçuoğlu, M. (2023). Mahremiyet eğitiminde bir ihtiyaç analizi: anne/baba eğitimi. 53/1 (2023), 21-40. <https://dx.doi.org/10.51121/akif.2023.30>
- İnanç, Bilgin, M. & Atıcı, M. (2010). *Gelişim Psikolojisi*, 6. Baskı, Ankara: Pegem Yayıncılık
- İşler, A. (2025). *3-6 Yaş Çocuğa Sahip ebeveynler için Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- İzgi, M. C. (2009). *Etik Açından Yaşlı Mahremiyeti: Huzurevi Örneğinde Hizmet Veren Alanlar ve Verenler Açısından Bir Değerlendirme*, Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kadoglou, M., Tziaka, E., Samakouri, M., & Serdari, A. (2024). Preschoolers and anxiety: The effect of parental characteristics. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 37(1), 1-8.
- Kalaman, S. (2017). Yeni Medya ve Mahremiyet Dönüşümü: Facebook Türkiye Örneği. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 1-14
- Karabulut Demir, E., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (21), 15-25.
- Karagülle, A. E. (2015). *Günümüzde Değişen Mahremiyet Algısının Sosyal Ağlar Bağlamında İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kardeş, S., & Karaman, N. G. (2018). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuğun cinsel eğitimine ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1554-1570.
- Kausar, R., & Afaq, U. (2024). The Effects of Parenting Styles on Child Development. *Jahan-e-Tahqeeq*, 7(2), 856-866.
- Kaya, A., Bozaslan, H., & Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-255.

- Kaynar, D. & Yıldız, S. (2003). Çocuklardaki travmatik kazalar ile annelerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki. *İ.Ü.F.N.H.Y.O. Hemşirelik Dergisi*, XIII (51): 3-24
- Kenny, M. C., Capri, V., Ryan, E. E. & Runyon, M. K. (2008). Child Sexual Abuse: From Prevention to Self- Protection. *Child Abuse Review: Journal Of The British Association For The Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 17(1), 36-54. doi:10.1002/Car.1012
- Kenny, M. C. & Wurtele, S. K. (2010). Children's Abilities to Recognize A “Good” Person As A Potential Perpetrator of Childhood Sexual Abuse. *Child Abuse and Neglect*, 34(7), 490-495. doi: 10.1016/J.Chiabu.2009.11.007
- Khanum, S., Mustag, R., Kamal, M. D., Nishtar, Z. & Lodhi, K. (2023). The influence of parenting styles on child development. *Journal of Policy Research*, 9(2), 808-816.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Kumru, R. (2016). *Beni de Bedenimi de Seviyorum!* İstanbul: Lifecycle
- Kurt, Ş. H., Aslan, D. (2020). Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin öz-yeterlik, psikolojik sağlamlık ve ebeveyn tutumlarının incelenmesi. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 211-240.
- Laibe, D., Carlo, G., Torquati, J. & Ontai, L. (2004). Children’s Perception of Family Relationships as Assessed in a Doll Story Completion Task: Links to Parenting, Social Competence, and Externalizing Behavior. *Social Development*, 13, (4), ss. 551-569.
- Livberber Göçmen , T. (2018). *Toplumsal Yaşamda Bireylerin Mahremiyet Yönelimleri: Sosyal Ağ Kullanıcıları Üzerine Bir Saha Araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Liu, X., & Rahman, A. (2022). Relationships between parenting style and sibling conflicts: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 148(5), 305-330. <https://doi.org/10.1046/j.1440-1819.2000.00670.x>
- Magi, T. J. (2011). Fourteen Reasons Privacy Matters: A Multidisciplinarr Review of Scholary Literature. *The Library Quarterly*, 81(2), 187-209. Doi:10.1086/658870
- Mahoney, G., & Macdonald, J., (2007). Responsive Teaching: Parent Mediated Developmen-tal Intervention. Cleveland, Case Western Reserve University. s.57.

- Martı, H. vd. (2020). *Sorularla Mahremiyet Bilinci*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberi*. Ankara: OBADER
- McGinn, L., Stone, N., Ingham, R. & Bengry-Howell, A. (2016). Parental interpretations of “childhood innocence” Implications for early sexuality education. *Health Education*, 116(6), 580-594.
- Mızrakçı (1994). *Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Morrison, G. S. (2012). *Early childhood education today*. Pearson: Boston-USA.
- Muslu, L., Kolutek, R., & Alkaya, A. (2022). Knowledge and Awareness Level of Parents
- Nilüfer Voltan Acar (ÇEV.), 5. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ogelman, H. G., & Özyürek, A. (2021). Anne-Baba Tutum Ölçekleri (4-12 Yaş): Geliştirilmesi, Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(1), 1-16.
- Özaslan, H., & Gültekin Akduman, (2018,). Ailelerin mahremiyet eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. In *SETSCI Conference Index in System* (Vol. 3, pp. 1363-1369).
- Özbay, C., Terzioğlu, A., & Yasin, Y. (2011). *Türkiye’de Neoliberalizm ve Mahremiyet: Türkiye’de Beden, Sağlık ve Cinsellik*. İstanbul: Metis Yayınları
- Özben, Ş. & Argun, Y. (2002). *Okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi*. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 18-28
- Özerk, H. (2006). *Anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin tutumlarının anne-babalık bilgi düzeylerinin ve 11-18 yaş grubu öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerinin çeşitli değişkenler ve aralarındaki ilişki açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Özgen, H. (2017). *Çocukluk çağı ruhsal travmalarının ebeveyn tutumları üzerindeki yordayıcılığı* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Öztekin, H. & Ahmet, Ö. (2010). 'Modernleşme- Mahremiyet İlişkisi ve Siber Mekand Mahremiyetin Aleniyete Dönüşmesi. *E- Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 526-540
- Öztürk, C. & Şanlı, D. (2007). Annelerin eğitim durumunun çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Ege Pediatri Bülteni*, 14(3), 145-150
- Öztürk, D., Eyüboğlu, G., & Göçmen-Baykara, K. (2019). Mahremiyet Bilinci Ölçeği: Türkiye Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türkiye Klinikleri Dergisi Tıp Etiği-Hukuku Tarihi*, 27(1), 57-6
- Öztürk, H., Özçelik, S. K. & Bahçecik, N. (2014). *Hemşirelik Uygulamalarında Hasta Mahremiyetine Özen Gösterme Durumu. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 30(3): 19-31
- Parsak, B. (2015). *Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal beceri düzeylerinin rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın
- Regarding Preschool Children's Privacy According to Demographic Characteristi-cs. *Journal of interpersonal violence*, 37(1-2), NP1-NP24.
- Sak, R., İ. Ş., Atlı, S., & Şahin, B. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991.
- San-Bayhan, P. & Artan İ. (2005). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Santrock, J. W. (2011). *Life-span development* (13th edition). USA: The McGraw-Hill Companies, inc.
- Sarı, Ö. (2012). *Türkiye’de Facebook Kullanıcılarının Mahremiyet Algısı ve Kimlik İnşası Üzerine Bir Çalışma* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Sarikhani, M., Salehi, L. & Safarnavadeh, M. (2023). Mothers and Educators' Perspectives on Sex Education of Children Between 3 and 5 Years Old: A Qualitative Study. *Journal of Holistic Nursing Midwifery*, 33(3):159-166.
- Savran, C. & Kuşin, İ. (1997). *Ana-babalar ile onların ana-babaları arasındaki çocuk yetiştirmeye yönelik tutum ilişkileri*. 10. Ya-Pa. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. 22-25 Mayıs 1994. Ankara, 181-195.
- Seçer, Zarife, Çeliköz, Nadir & Yaşa, Songül (2007). Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Babalarının

- Babalığa Yönelik Tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 425-439
- Semiz Türkoğlu, H. (2018). Sosyal Medya Üzerinden Mahremiyet Farkındalığı ve Değişimin Ölçümlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Connestist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 54, 163-189
- Sevgili, G. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarında ebeveyn tutumları ile duygusal profil arasındaki ilişki. *İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 82-97
- Sezen, A. & Erden, M. (2018). Mahremiyetin Psiko-Sosyal Yansımaları. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(20), 83-92
- Sezen, A., & Erden, M. (2018). Mahremiyetin Psiko-Sosyal Yansımaları. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 83-92.
- Sharf, R. (2014). *Psikoterapi ve Psikolojik Danışma Kuramları Kavramlar ve Örnek Olaylar*.
- Someya, T., Uehara, T., & Kodawaki, M. (2000). Sibling number and perceived parental rearing. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 54(3), 267-270. <https://doi.org/10.1046/j.1440-1819.2000.00670.x>
- Sönmez, G. M., & Öğretir-Özçelik, A. D. Ö. (2022). Okul öncesi dönemde cinsel eğitim açısından anne tutumları ve bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62), 158-181.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 42-59
- Şahin, F. & Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 395-414.
- Şanlı, D. & Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48.
- Şanlı, D., & Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 31-48
- Şener, G. (2013). Sosyal Ağlarda Mahremiyet ve Yeni Mahremiyet Stratejileri. Yenimedya Çalışmaları. I. Ulusal Kongresi(396-405). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

- Tabata, N., Hirotsune, S. (2014). Development of the Privacy Consciousness Scale (PCS). *Japanese Journal of Personality*. (23)1, 49-52
- Tanılır, M. N. (2002). *İnternet Suçları ve Bireysel Mahremiyet*. İstanbul: Liberte Yayınları.
- Tanrıbilir, F. B. (2011). Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları. *Basım, Yetkin Yayınları, Ankara*.
- Tanrıverdi, H Hastaların, Hasta Hakları Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 163(163).
- Tarhan, N. (2023, 12 Mayıs). Mahremiyet ilk 6 Yılda Öğretilmeli.
- Taşçı, A. İ. (2010). *Cinsel Eğitim*. İstanbul: İz Yayınları
- Tekindal, S. (2023). Nicel, nitel, karma yöntem ve araştırma desenleri ve istatistik. Nobel Yayınevi.
- Tocu, R. (2014). Study on the parental beliefs and attitudes towards child rearing and education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 137, 153-157.
- Toktamış, A. (2008). *Erinlik Dönemi Öğrencilerinin Ebeveyn tutumları ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tortumluoğlu, G. (1999). *Annelerin Aile Kavramını Algılaması ve Bunun Çocuk Yetiştirme Tutumuna Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Erzurum
- Tuzcuoğlu, N. (2003). *Bir Aile Olmak/Anne Baba Olmanın Altın Kuralları*. Morpa Kültür Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011) Büyük Türkçe Sözlük. Ankara, Türk Dil Kurumu.
- Türk Dil Kurumu (TDK), (2018). *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Adresi: <http://www.tdk.gov.tr/>
- Urfa, D. T. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim düzeyleri üzerinde akıllı telefon/tablet kullanım alışkanlıklarının ve buna yönelik anne baba tutumlarının rolü* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Uyanık Balat, G. (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32(143), 89-98.

- Uykan, E., & Akkaynak, M., (2019). Ebeveyn tutumlar ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(3), 1620-1644
- Varol, E. (2018). *Hemşirelerin Mahremiyet Hakkındaki Tutumları ve Bakım Uygulamalarının Hasta Mahremiyetine Olan Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Vural, D. E., & Kocaoba, A. (2016) Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı, 15(59)
- Yalçın, H., Özçelik, Z. S., & Erkoç, E. (2024). Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Annelerin Mahremiyet Algılarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2).
- Yalçın, V. (2016). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okula Uyum Süreci İle Ebeveynlerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yavuzer, H. (2005). *Ana-Baba ve Çocuk* Remzi Kitapevi. İstanbul
- Yavuzer H. (2016). *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı* (11. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1994). *Ana-Baba Eğitimi: Ana-Baba Okulu. Pedagoji Dergisi*. İstanbul
- Yavuzer, H. (2003). *Ana-baba ve çocuk*. 16. Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi
- Yavuzer, H. (2023). *Ana-Baba ve Çocuk. Çocuk Eğitiminde Sorunlar ve Çözümler*. (31. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yeşilyaprak, B. (1989 b) Anne-Baba Tutumlarının Kişilik Gelişimini Üzerindeki Etkisine İlişkin Araştırma YA-PA 6. Okul Öncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, M. (2015). Mekan, Ortam ve Çevre Faktörleri Bağlamında Sosyolojik Açından Mahremiyet *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyum Bildiri Kitabı* (409-433), Ordu İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Yıldız, T. G. (2017). *Anne baba eğitimi* (4. Baskı). Pegem Yayıncılık.
- Yıldızbaş, C., & Sak, İ. T. Ş. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık yönelimleri ile ebeveynlerinin anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 60-88.
- Yılmaz, A.(2000). *Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı anne-Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin, Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler*, Yayınlanmış Doktora Tezi Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Yılmaz, S. (2011). Her İletişim Mahremiyet İhlalidir ve Her Mahremiyet İhlalinin Bir Haber Değeri Vardır. (Ed. Hüseyin Köse). *Medya Mahrem Medyada Mahremiyet Olgusu ve Transparan Bir Yaşamdan Parçalar* (s.129-149) içinden. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Yiğitbaşı, K. G., & Çelik, S. (2023). Dijital dünyada mahremiyet, ebeveynlik ve çocuklar: Afyonkarahisar örneği. *TRT Akademi*, 8(19), 846-875.
- Yörükan, T., (2008). Bir İlişki Düzenleme Süreci Olarak: Mahremiyet, *Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonları (TİSK) Akademi*, 3(6), 128-180.
- Yörükoğlu, Atalay (2007). Aile ve Çocuk (7. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yurt, N., & Özyürek, A. (2023). Ebeveyn Tutumları ile Okul Öncesi Çocukların Sosyal Değer Kazanımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21(45), 129-150. <https://doi.org/10.34234/ded.1248344>
- Yüksel, M. (2003). Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58(01).

EKLER

Ek 1. Anne Baba Tutum Ölçekleri (4-12 Yaş)

İstendik Anne-Baba Tutumları Ölçeği		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir
1	Çocuğumu duygu, düşünce ve problemleri hakkında konuşması için cesaretlendiririm.					
2	Çocuğumu, kendi kendine yapabileceği şeyleri denemesi için cesaretlendiririm.					
3	Çocuğum olumlu bir davranış sergilediğinde beğenimi belirtirim.					
4	Çocuğuma olan sevgimi güzel sözlerle, ona sarılarak ve onu öperek gösteririm.					
5	Çocuğumu, sözünü kesmeden dinlerim.					
6	Çocuğuma yapabileceği sorumluluklar veririm.					
7	Aile içinde kurallar belirlerken çocuğumun kararlara katılmasını sağlarım.					
8	Çocuğuma kuralların nedenleri ile ilgili açıklamalar yaparım.					
9	Çocuğum yanlış davranışlar sergilediğinde, ona doğru davranış seçenekleri sunarım.					
10	Çocuğuma yaptığı işi tamamlayabilmesi için yeterli zaman tanırım.					
11	Yaptığım hataları kabul ederek çocuğuma örnek olurum.					
12	Çocuğumla nitelikli zaman geçirmeye özen gösteririm.					
13	Çocuğumun ilgi, istek ve ihtiyaçlarına duyarlıyım.					
14	Çocuğumla ilgili kararlarda, onun düşüncelerini dikkate alırım.					
İstenmeyen Anne-Baba Tutumları Ölçeği		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir
1	Çok sıcak veya çok soğuk havalarda hasta olabileceğini düşünerek çocuğumun dışarı çıkmasına izin vermem.					
2	Çocuğuma, istediğim gibi bir çocuk olursa onu daha çok seveceğimi söylerim					
3	Çocuğuma bir ceza verdikten sonra pişman olup ondan özür dilerim.					
4	Çocuğumun yapmak istemediği işleri onun yerine ben yaparım.					
5	Çocuğumu her konuda yaşlılarıyla kıyaslayarak başarılı olması için zorlarım.					
6	Çocuğumun yanlış bir davranışında eşim ya da aileden biri kızarsa, onu savunurum.					
7	Çocuğum üzülmesin diye her isteğini yerine getirmeye çalışırım.					
8	Çocuğumun hoş gördüğüm davranışlarına kızdığım, bazen de kızdığım davranışlarını hoş gördüğüm olur.					
9	Çocuğum bir şey istediğinde, ona alacağımı söylesem de almayabilirim.					
10	Çocuğuma istediğini yapacağını söyler, daha sonra benim istediğim olması için onu ikna ederim.					
11	Çocuğum sözümü dinlemediğinde ona kızar, bağırırım.					
12	Çocuğumu ceza vermekle tehdit ederek disipline etmeye çalışırım.					
13	Çocuğum sözümü dinlemediğinde, onu fiziksel olarak cezalandırırım.					

Ek 2. Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği

Nihai madde no	Maddeler	1	2	3	4	5
1.	Çocuğumun okul dışında neler yaptığını kontrol ederim					
2.	Çocuğuma güvenli alan hakkında bilgi veririm.					
3.	Çocuğuma iyi dokunuş hakkında bilgi veririm					
4.	Çocuğuma herkesin kendine ait özel bölgeleri olduğunu anlatırım					
5.	Çocuğuma istemediği durumlarda hayır diyebilmeyi öğretirim					
6.	Çocuğuma bir sorun yaşadığında kimden yardım istemesi gerektiği konusunda bilgi veririm.					
7.	Çocuğumla birlikte telefon tablet ve televizyonda vakit geçirerek neler izlediğini kontrol ederim					
8.	Çocuğuma anne babadan herhangi bir şey (sır) saklanmayacağı hakkında bilgi veririm					
9.	Çocuğuma birinin kendisini rahatsız edecek, şekilde dokunduğunda yardım istemesi gerektiğini öğretirim					
10. *	Toplu taşıma aracında çocuğumu oturan bir yabancıнын kucığına vermekte sakınca görmem					
11.	Çocuğuma kendisini rahatsız eden bir durumlarda kendini korumasını öğretirim					
12.	Çocuğumun arkadaşlarını ve arkadaşlarının ailesini tanırım.					
13.	Çocuğumun yanında izlediğim dizi, film gibi içeriklere özellikle dikkat ederim					
14.	Çocuğumun yanında yaşına uygun olmayan cinsel içerikli konuşmalardan kaçınırım					
15.	Çocuğuma acil durum telefonlarını (polis, acil yardım gibi) öğretirim					

Ek 3. Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

EBEVEYN BİLGİLERİ:

Yaş :

Cinsiyet : Kadın ☐ Erkek ☐

Eğitim durumu: İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐

Yüksek lisans/Doktora ☐

Çalışıyor musunuz? Evet ☐ Hayır ☐

Meslek:

Gelir Düzeyi: Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek ☐

Medeni durum: Evli Bekar Boşanmış Dul

ÇOCUĞA YÖNELİK BİLGİLER

Cinsiyeti:

Yaşı:

Kardeş sayısı:

Doğum sırası:

Okul Öncesi Eğitime Devam Süresi: